

ΕΡΓΟΝ ΕΥ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΚΑΛΟΓΡΑΙΑΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β'
15 ΜΑΪΟΥ 1902

ΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

— ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ —

Τὸ γυναικίον ζήτημα εὐρίσκεται δι' ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ, διὰ τοῦτο οἱ γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τούτου δὲν ἔχουν ὡς θέμα τὴν Ἑλληνίδα ἀλλὰ τὴν γυναῖκα. Γνωρίζομεν τί διεκδικεῖ καὶ τί ἐπέτυχεν ἕως τώρα ἡ Εὐρωπαϊα καὶ ἡ Ἀμερικανίς, δὲν γνωρίζομεν ὅμως τί ἤμπορεῖ νὰ διεκδικήσῃ καὶ τί κατώρθωσεν ἕως τώρα ἡ Ἑλληνίς.

Γενικὰ στοιχεῖα τῆς μελέτης αὐτῆς παρέχομεν εἰς ὀλίγας παρατηρήσεις.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ πληθυσμὸς τῶν θηλέων εἶνε μικρότερος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀρρένων.

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀναλογίαν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δύο φύλων πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμόν, βασιζόμενοι εἰς τοὺς πίνακας τῶν γενομένων ἀπογραφῶν, εὐρίσκομεν διὰ τὸ ἔτος 1901 ὅτι ἐπὶ τοῦ ὅλικου πληθυσμοῦ τῶν 2,621,888 κατοίκων ἀναλογοῦν 1,334,580 ἄνδρες καὶ 1,267,308 γυναῖκες. Εἰς τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης αἱ γυναῖκες ἀπ' ἐναντίας ὑπερτεροῦν. Εἰς τὴν Ρωσσίαν ἐπὶ 46,433,740 ἀνδρῶν ἀντιστοιχοῦν 47,772,405 γυναῖκες. Εἰς τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον τῆς Ἀγγλίας αἱ γυναῖκες ὑπερτεροῦν κατὰ 950,000 ψυχάς. Εἰς τὴν Γερμανίαν κατὰ 910,000. Εἰς τὸ Βέλγιον ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν εἶναι κατὰ 17,000 ὑπέρτερος. Μόνον εἰς τὴν Βουλγαρίαν οἱ ἄνδρες ὑπερτεροῦν κατὰ 60,000 καὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν κατὰ 75,000.

Κατ' ἀναλογίαν ἡ Ἑλλάς ἀπὸ ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας ἔχει τὸν μικρότερον ἀριθμὸν γυναικῶν.

Αἱ δύο μεγάλαι κατηγορίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ διαιρεθῇ ὁ γυναικεῖος οὗτος πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἦσαν εἰς Ἑλληνίδας ἐργαζομένας καὶ μὴ ἐργαζομένας. Βεβαίως μεγαλειτέρα εἶνε ἡ κατηγορία τῶν ἐργαζομένων, ἐνὸσφ μάλιστα εἰς ταύτας περιληφθούσιν αἱ ἀσχολούμεναι εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα, ἀλλὰ μένει πάντοτε ἰκανὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ ἐργαζομένων, ἐκείνων αἱ ὁποῖαι πιεζόμεναι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐργασθῶν ἐὰν ἦσαν προπαρασκευασμένοι καὶ δὲν εἶχαν νὰ πολεμήσουν μὲ ὀπισθοδρομικὰς προλήψεις καὶ ἀνυπερβλήτα προσκόμματα. Αἱ μὴ ἐργαζόμεναι ἀνήκουν εἰς τὴν μερίδα τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, ἀραιοτάτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀποτελοῦντος ὅμως πάντοτε τὸ κέντρον τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως, κάμνουν διὰ τοῦτο μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν καὶ παρουσιάζουν ἐντονώτερον ὄλον ἐν τῷ πρόβληματι.

Αἱ γυναῖκες τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας καὶ ἔχουν ἐλεύθερον τὸ πεδῖον, τοὺς ὑπαιθρῖους ἀγρούς, ὅπου καλλιεργοῦν τὴν γῆν, ἀναλαβοῦσαι, μετὰ τὴν γεωργικὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀξίνην, ἡ ὁποία ἐγνώριζεν ἕως τώρα μόνον τὰς στιβαρὰς ἀνδρικὰς χεῖρας. Ἀποτελοῦν διὰ τοῦτο τὸ μέγα μέρος τῆς κατηγορίας τῶν ἐργαζομένων Ἑλληνίδων, ἀφοῦ ἐπὶ πλέον ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖ τὰ ἑβδομηττα ἑκατοστὰ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Μὴ ἐγκαταλείπουσαι τὰ οἰκιακὰ ἔργα αἱ ἀγρότιδες, συμμοχθοῦν μὲ τοὺς ἀνδρας τῶν, ἀναπληροῦν ἐν ἀνάγκῃ τοὺς ἀνδρικοὺς βραχίονας καὶ ἀντέχουν εἰς τὴν στέρησιν μὲ θαυμαστὴν καρτερίαν καὶ σιωπηλὴν αὐταπάρησιν.

Αἱ Ἑλληνίδες τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ ἐπιδίδονται εἰς ἔργα χειρωνακτικά, εἰς βιομηχανικὰς ἐργασίας καὶ εἰς ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα. Ἀριθμὸς 30,000 ψυχῶν εἶνε ἀφωσιωμένος εἰς τὰς καθαρῶς χειρωνακτικὰς ἐργασίας. Αἱ ὑπηρετίαι, ἀποτελοῦσαι τὴν μεγάλην μερίδα τῆς κατηγορίας αὐτῆς — ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1889 ἀναγράφει 16,710 ὑπηρετίας — διατελοῦν ὑπὸ συνθήκας, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐπιδεικτικαὶ βελτιώσεως, δὲν εἶνε ὅμως τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐπικαλεσθῇ κανεὶς ὑπὲρ αὐτῶν, ἐν ὀνόματι τῶν ὑπερτάτων ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως. Ἡ βελτιώσις θὰ ἐπέλθῃ βαθμιαίως διὰ τῆς κοινωνικῆς ἀναπλάσεως ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Πολὺ πλέον θλιβερὰ εἶνε ἡ τύχη τῶν Ἑλληνίδων τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1889 παρουσιάζει 5,633 ἐργάτιδας, εἶνε βέβαιον ὅμως ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀπέχει πολὺ τοῦ πραγματικοῦ. Σήμερον εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανίαν ἐργάζονται περίπου 10,000, εἰς τὴν μικρὰν δὲ βιομηχανίαν πολὺ πλέον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου.

Εἰς ὀλίγα ἀπὸ τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια τηροῦνται οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι τῆς ὑγιεινῆς καὶ ὑπάρχει κανονισμὸς ἐργασίας καὶ ἀμοιβὴ δυναμένη νὰ θεωρηθῇ ἰκανοποιητικὴ. Ἄλλ' αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς Ἑλληνίδας, τὰς ἐργαζομένας εἰς τὴν βιομηχανίαν δὲν εὐρίσκουν τοὺς εὐνοϊκοὺς τούτους ὅρους. Ἐὰν ἤθελεν ἀποφασίσαι τις νὰ ἀσχοληθῇ εἰδικῶς μὲ τὸ ζήτημα τῶν ἐργαζομένων Ἑλληνίδων εἰς τοὺς κλάδους τούτους τῆς ἐργασίας, ἤθελε παρουσιάσει γεγονότα

τὰ ὁποῖα θὰ εὕρισκαν ζωερὰν ἀπήχησιν εἰς τὴν εὐαισθησίαν. Θὰ ἔφευρεν εἰς φῶς κατάστασιν, ἡ ὁποία θὰ ἀπέβλεπε τὴν δημοσίαν ὑγείαν καὶ θὰ ἀπετέλει κοινωνικὸν κίνδυνον. Αἱ ἐργάτιδες τῶν γυναικειῶν πιλοποιεῖων καὶ ραφειῶν κερδίζουν τὸ πενιχρότατον ἡμερομίσθιον, ἐργαζόμεναι πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς μέσα εἰς μικρὰ δωμάτια καὶ τόσον πολλά, ὥστε μόλις ἔχουν τὴν ἀπαραίτητον ἐλευθερίαν τῆς κινήσεως διὰ τὴν ἐργασίαν. Εἶνε ἐπόμενον διὰ τοῦτο, εἰς τὸν γυναικεῖον αὐτὸν κόσμον τῶν ἐργατῶν, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνεται ἀπὸ τὸν προῖνὸν ὄρθρον εἰς τοὺς ἐμπορικὸς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν καὶ σχολαίνει τὰς ἑσπερινὰς ἢ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, νὰ διακρίνη κανεὶς ὄχρὰ πρόσωπα, ἀναιμικὰς φυσιογνωμίας, μάτια βυθισμένα εἰς τὰς κόγχας τῶν καὶ στάσιν καὶ κίνησιν αἱ ὁποῖαι δὲν φανερόνουν ὅτι εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνας τῶν μαρτύρων τῆς ἐργασίας ἐνοικεῖ τὸ θάρος καὶ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς. Κάτι μελαγχολικὸν καὶ ἀπελπι πλανᾶται ἄνω ἀπὸ τὰς ὀφρῦς, καὶ τὸ στήθος ἐξασθενούμενον ἐκ τῆς πείσεως, δηλητηριάζομενον εἰς τὴν βαρεῖαν ἀτμοσφαῖραν, εἶνε προετοιμασμένον διὰ τὴν φιλοξενίαν τῆς φθίσεως, ἡ ὁποία συντρίβει τόσους κορμούς καὶ ἐπισωρεύει τόσα θύματα κατ' ἔτος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τὸ Λονδῖνον, τὸ ἱατρικὸν περιοδικὸν «Lancet» ἀπεκάλυψε κίνδυνον τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, μεγαλειτέρον ὅμως κάπως καὶ θλιβερότερον. Ἡ εἶδησις ὅτι εἰς τὸ κέντρον τοῦ Λονδίνου μοχθοῦν ἐπὶ μακρὰς ὥρας ἐργάται καὶ ἐργάτιδες ἐναντίον ὅλων τῶν συνθηκῶν τῆς ὑγιεινῆς, θύματα ἐκμεταλλεύσεως, ἐπαναληφθεῖσα ἀπὸ τὸν καθημερινὸν τύπον, ἐξήγειρε τὴν Κοινὴν Γνώμην. Μακρὰ συζήτησις ἐγενεῖν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων καὶ συνεπείᾳ ταύτης ἐσχηματίσθη μεγάλη ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κανταβρυγίας, ὁ λόρδος Ρόσβερν καὶ ἄλλα ἐπιφανῆ πρόσωπα. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐξετέλεσε μακρὰν ἀνάκρισιν, διατυπωθεῖσαν εἰς τέσσαρας τόμους ἐκ χιλίων σελίδων ἕκαστον. Ἐβεβαιώθησαν οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ κακὸν ἀπεσοβήθη καὶ ἐσώθησαν ἀνθρωποὶ ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἐὰν εἰς ἡμᾶς ὁ ὑπάρχων κίνδυνος ἐκ τῆς τελείας ἐλλείψεως τῶν ὄρων τῆς ὑγιεινῆς ἐγένετο μεγαλειτέρος, ἤθελεν ἐξεγεροθῆ κανεὶς; Θὰ ἔκαμνε καμμία ἐπιτροπὴ τὴν μακρὰν καὶ ἐπίπονον ἐργασίαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθησαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ λόρδοι; Θὰ ἐξετέλει καμμία κυβέρνησις τὰς προτάσεις τῆς ἐπιτροπῆς; Ἡ ἰδικὴ μας Κοινὴ Γνώμη θὰ ἐξηγεῖτο ὀδηγούμενη ἀπὸ ἀρχάς, ἐμπνεομένη ἀπὸ ιδεώδη; Ἡ μήπως θὰ μᾶς ἀπεκοίμιζεν ἡ ἀδιαφορία ἡ ὁποία πλανᾶται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν; Εἶνε ἄρα γε ἀρκετοὶ οἱ ἐπίλεκτοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀναλάβουν νὰ ἐξυγιάνουν τὴν ἀτμοσφαῖραν αὐτήν; Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀγωνιώδες πρόβλημα τῶν εὐθειῶν συνειδήσεων.

Ἡ ἐργαζομένη Ἑλληνίς εἶνε ἔρμαιον ἐκμεταλλεύσεως. Ἐργάζεται περισσότερον, εἰς τινὰς χειροτεχνίας καλλίτερον τοῦ ἀνδρὸς καὶ κερδίζει πάντοτε ὀλιγώτερα. Τὸ γυναικεῖον ἡμερομίσθιον εἶνε πάντοτε κατώτερον τοῦ ἀνδρικοῦ. Ὑπάρχουν ἐργάτιδες κερδίζουσαι 20 λεπτὰ τὴν ἡμέραν, ἐνῶ οὐδέποτε τὸ ἀνδρικὸν εἶνε

κατώτερον τῶν 80 λεπτῶν. Ὁ μέσος ὄρος τοῦ γυναικείου, εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἀποτελεῖ τὸ ἡμισυ τοῦ μέσου ὄρου τοῦ ἀνδρικοῦ ἡμερομισθίου.

Εὐτυχῶς τὸ ἀνδρικὸν ἡμερομισθιον, σχετικῶς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, εἶνε ἱκανοποιητικὸν καὶ συμβαίνει συνήθως νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς δαπάνας τῆς οἰκογενείας. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶνε ὅτι, κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα, αἱ γυναῖκες αἱ ἐργαζόμεναι εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, παύουν ἐργαζόμεναι ἅμα νυμφευθοῦν. Χάνει ἡ βιομηχανία βραχίονας ἐργασίας καὶ πολλάκις ἔμπειρον καὶ δεξιὰν ἐργάτιδα, κερδίζει ὅμως ὁ νεοπαγῆς οἶκος τὴν δέσποιναν καὶ τὴν μητέρα.

Εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὰ ἄλλα κράτη τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, τὸ ἀνδρικὸν ἡμερομισθιον δὲν ἐπαρκεῖ διὰ νὰ καλύψῃ δαπάνας οἰκογενείας. Αἱ γυναῖκες εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐργάζωνται καὶ ἀφοῦ νυμφευθοῦν, ἐμπιστευόμεναι τὰ τέκνα των εἰς ξένας χεῖρας ἢ εἰς νηπιακὰ ἐπιμελητήρια. Ἐχαλαρώθησαν εἰς τὰς χώρας ταύτας οἱ οἰκογενειακοὶ δεσμοὶ καὶ παρέλυσε τὸ αἶσθημα τῆς ἀμοιβαίας στοργῆς καὶ κατερρίφθη ἡ ἐνότης καὶ ἡ ποιήσις τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Ὁ δημοσιολόγος Μπλάκε, ἐξετάζων τὴν κατάστασιν τῶν ἐργατῶν εἰς Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν, εὐρίσκει εὐτυχεῖς τοὺς Ἀμερικανούς, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία ὅπωςδήποτε προστατεύεται δι' ὄλων τῶν νομοθετικῶν μέτρων καὶ τὸ ἡμερομισθιον εἶνε ἱκανὸν πρὸς διατροφήν τῆς οἰκογενείας. Σχετικῶς εἰς τὴν εὐχάριστον αὐτὴν κατάστασιν εὐρίσκονται καὶ οἱ ἐργάται βιομηχανοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ θέσις των ὅμως δὲν εἶνε σταθερά. Οἱ κίνδυνοι πανταχόθεν ἀπειλοῦν νὰ ὀδηγήσουν εἰς κρίσιν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας αἱ νυμφευμέναι γυναῖκες, παρὰ τὰς σημερινὰς προλήψεις, θὰ ἀναγκάζονται νὰ ἐξακολουθοῦν ἐργαζόμεναι πρὸς κοινωνικὴν βλάβην.

Διὰ νὰ κατανοηθῆ πόσον ἀσταθῆς καὶ ἀνυπεράσπιστος εἶνε καὶ σήμερον ἡ ἐργασία τῆς γυναικὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀναφέρομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἀπὸ τοῦ προπαραελθόντος ἔτους καὶ ἐντεῦθεν, περιορίσθη ἕνεκα τοῦ ἐπιβληθέντος ἐλαχίστου φόρου ἐπιτηδεύματος. Εἰς τὴν μικρὰν ὅμως βιομηχανίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν δὲν περιορίσθη διότι εἰς αὐτὴν γίνεται ἡ μεγαλειτέρα ἐκμετάλλεσις καὶ κατάχρησις τῆς γυναικείας ἐργασίας καὶ δὲν ἐβάρυνεν αἰσθητῶς εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κέρδους ὁ μικρὸς φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.

Εἰς τὰς κατ' οἶκον βιομηχανίας εἶνε πενιχρότερα ἀκόμη ἢ ἀμοιβή. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἡ ἐργασία δὲν ἀποφέρει τοὺς ἀγαθοὺς καρπούς. Καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς πίεσεως ταπεινώνει καὶ ἐξασθενίζει τὴν ἐργάτιδα προῶως, ἄλλοτε τὴν ὠθεῖ εἰς ἐσωτερικὴν ἐξέγερσιν, εἰς ἐπανάστασιν ἐναντίον πάσης πειθαρχίας καὶ αὐτῆς τὴν ὁποίαν διαγράφουν οἱ κανόνες τῆς ἠθικῆς. Ὑπὸ τὰς θλιβεράς αὐτὰς συνθήκας ἐργάζονται αἱ Ἑλληνίδες εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐργασίας.

Εἰς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐχὺν πολὺ περιορισμένην δικαιοδοσίαν. Πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἠνοιχθήσαν αἱ πύλαι τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσσεως, ἀλλ' ὀλίγαι ἕως τώρα ἐπωφελήθησαν τῆς παραχωρήσεως αὐτῆς καὶ

ἡ Ἑλλὰς ἀριθμεῖ μόλις τέσσαρας δοκτορέσσας, μίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τρεῖς τῆς ἰατρικῆς. Αἱ Ἑλληνίδες περιορίσθησαν εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ ἐπεζήτησαν τὸ διδασκαλικὸν δίπλωμα. Κατὰ τὸ 1889 ἦσαν 669 διδασκάλισσαι· σήμερον εἶνε 1228, ἐνῶ αἱ θέσεις, δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαί, εἶνε μόλις 700. Καὶ χωρὶς νὰ αὐξάνη κατ' ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν θέσεων, αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκαλισσῶν. Τὸ μόνον εὐχάριστον ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν αὐτὴν ὑπερπαραγωγὴν εἶνε ὅτι ἱκαναὶ διδασκάλισσαι, μὴ εὐρίσκουσαι πόρον ζωῆς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀποφασίζουσι, πιεζόμεναι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, νὰ μεταβοῦν δι' ἐργασίαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς παροικίας, εἰς τὴν ξένην ἢ τὴν δούλην Ἑλλάδα. Αἱ Ἑλληνίδες ἐκπατριζόμεναι, διατηροῦν εἰς τὰ στήθη των τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν, ποθοῦν τὸν ἥλιον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐμπνέουσι τὰ συναισθήματα ταῦτα εἰς τοὺς ὑποδοθλοὺς ἑλληνόπαιδας.

Εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς μαίας κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1886 ἀναφέρονται 841. Σήμερον ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν πρακτικῆς μορφώσεως μαϊῶν εἶνε κατὰ τι μεγαλειότερος.

Εἰς τὴν καλλιτεχνίαν ὀλίγαι Ἑλληνίδες εἶνε ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπιδεδομένα.

Ἄλλαι ὁδοὶ τῆς γυναικείας ἐνεργητικότητος εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν. Εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα εἶνε προσιτὰ εἰς τὰς γυναῖκας. Καὶ εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἔχουν προσληφθῆ καθὼς καὶ εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Τὰ ἰδιαίτερα δὲ χαρακτηριστικὰ τοῦ φύλου των ἀνέπτυξαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ταχυδρομείων, τηλεγραφείων, τραπεζῶν καὶ ἐμπορικῶν καταστημάτων.

Ὁ φεμινισμὸς, ὁ ὁποῖος περιέβαλε τὴν γυναῖκα διὰ δημοσίων ἀξιωματῶν καὶ ἀπεμάκρυνε τοῦ οἴκου, δὲν ἔχει ὑποστηρικτὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὔτε κὰν μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ γυναικείου φύλου. Πάντες ὅμως οἱ ὑπέρτεροι μορῶν προλήψεων εὐχονται νὰ ἴδουν τὴν γυναῖκα ἐργαζομένην εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα τῆς ἰδιοφυίας τῆς, τοῦλάχιστον ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπιτρέπει ἡ οἰκτικὴ οἰκονομία.

Ἡ ἄλλη μεγάλη κατηγορία τῶν μὴ ἐργαζομένων Ἑλληνίδων ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀνήκει κυρίως εἰς τὰς δύο κοινωνικὰς τάξεις, τὰς διακρινομένας κατὰ λόγον τῆς ὕλικῆς εὐημερίας, τὴν μέσην καὶ τὴν ἀνωτέραν.

Αἱ γυναῖκες τῆς μέσης τάξεως εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀγωνίαν ψευδοῦς κοινωνικῆς θέσεως καὶ πάσχουν ἀπὸ τὴν ἀργίαν, ὅπως αἱ ἐργάτιδες τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. Ἡ ἔλλειψις βιοποριστικῆς ἐργασίας καὶ ἡ οικονομικὴ στέρησις, ἡ προσπάθεια τῆς ἐπιδείξεως καὶ ἡ ματαιουμένη ὀλονὲν ἐλπίς ἀποκαταστάσεως, φέρουν τὴν ἀποκαρδίωσιν καὶ σβύνουν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ μαραινοῦν τὴν ροδαλότητα καὶ καταπνίγουν τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ φέρουν τὴν χλόρωσιν ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐκχυθῆ ἄλματωδῶς σφριγῶσα καὶ ἀκάθεκτος ἡ ζωὴ.

Τῆς ἀνωτέρας τάξεως αἱ γυναῖκες, ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς ἐκπαίδευσσεως καὶ τῆς ἑλλιποῦς ἀγωγῆς, δὲν ἔχουν τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια τῆς ζωῆς, διὰ νὰ κάμνουν τὴν σκόπιμον χρῆσιν τοῦ χρόνου καὶ ν' ἀποτελέσουν ἐνεργητικοὺς κοινωνικοὺς παράγοντας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαίδευσσεως τῶν θηλέων εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ

περιοδικόν τουτο έχει συνεργάτην τὸν εἰδικώτατον, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ μᾶς δώσῃ πλήρη εἰκόνα καὶ νὰ ἀποδείξῃ πόσον βλαβερὰς συνεπειὰς ἔχει ἡ ἀτελής ἐγκυκλοπαιδικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἔλλειψις πρακτικῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως. Ἐν μόνον ζήτημα τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς τονίζομεν ἰδιαίτερος εἰς τὰς σημειώσεις ταύτας. Τὴν καλλιτεχνικὴν διδασκαλίαν τὴν θεωρουμένην σήμερον ὡς κύριον μάθημα τῆς γυναικείας ἀγωγῆς. Τὰ καλλιτεχνικὰ μαθήματα εἰσῆχθησαν ἢ κατέλαβον περισσότερας ἀπὸ ἄλλοτε ὥρας εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα τῆς Γερμανίας. Τὰ μαθήματα ταῦτα εἶνε ἡ ὑπόκρισις, ἡ θεωρία τῆς μουσικῆς, ἡ ἱστορία τοῦ θεάτρου, ἡ αἰσθητικὴ τῶν χρωμάτων καὶ ἄλλα σχετικὰ πρὸς ταῦτα. Τὸ ἐγκώμιον τῶν νέων τούτων ἰδεῶν ἐπλεξεν ὁ Γερμανὸς παιδαγωγὸς Φίσερ, πρόεδρος τοῦ παιδαγωγικοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη πρὸ ὀλίγου χρόνου εἰς τὸ Βερολῖνον: «... Ἡ καλλιτεχνικὴ παιδεία θὰ ἦνε τὸ ἀσφαλέςτατον ἠθικὸν ἐφόδιον διὰ τὴν νέαν γενεάν. Ὅλαι αἱ μεγάλαι ἠθικαὶ ἀρχαὶ περιέχονται εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς τέχνης. Ἄλλοτε διὰ τῆς θρησκείας ἐθεραπεύθη τὸ ὠραῖον, σήμερον διὰ τῆς θεραπείας τοῦ ὠραίου ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἀναζητοῦντες τὸ ἰδεῶδες διανοίγομεν τοὺς ροδαυγεῖς ὁρίζοντας τῆς θείας διδασκαλίας».

Δι' ἡμᾶς ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκπαίδευσις ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ μὲ μεγαλειτέραν ἴσως εὐχέριαν καὶ τελειότητα. Ἔχομεν τὰς καλλιτεχνικὰς σχολὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἔχει ἄλλη χώρα τῆς γῆς: τὰ ἀρχαιολογικὰ μουσεῖα. Ὅλη ἡ νεωτέρα αἰσθητικὴ ἐκείθεν ἔχει τοὺς κανόνας. Θαυμάσια ἐβδομαδιαῖα διαλέξεις ἠδύναντο νὰ γίνωνται εἰς τὸ κεντρικὸν ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Γάλλος ἀρχαιολόγος, διελθὼν τὸ περασμένον ἔτος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔδωσε σειράν ὀλίγων διαλέξεων εἰς κύκλον Ἑλληνίδων καὶ ξένων. Ὁμίλησε διὰ τὰ εἰδώλια τῆς Τανάγρας, διὰ τὰς ἐπιχαρίτους μικρὰς ταναγραίας κόρας. Ὅσοι παρευρέθησαν εἰς τὰς διαλέξεις αὐτὰς ἐθέληθησαν καὶ ἐδιδάχθησαν. Τὸ γυναικεῖον ἔνδυμα δὲν ἀπετέλεσε τότε δουλικὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν συρμόν, ἀλλ' ἦτο προῖον αἰσθητικῆς μελέτης. Καὶ ἡ μικροτέρα πτυχὴ εἶχε τὸν αἰσθητικὸν λόγον τῆς. Χάριν τῆς διατηρήσεως τῶν πτυχῶν καὶ τὸ βάδισμα ἦτο ἔντεχνον καὶ προσηρμόζετο πρὸς ὅλην τὴν χάριν τὴν ὁποίαν, μικρογραφικῆν, εἰς δέκατον ἔκτον, μᾶς παρουσιάζουν τὰ ταναγραῖα εἰδώλια. Σήμερον ὁ συρμός, ὁ ὁποῖος προσαρμόζεται μόνον εἰς ὠρισμένα σώματα, εὐρίκει ἀνευ παραλλαγῆς γενικὴν ἐφαρμογὴν, ἡ ἐκλογή τῶν χρωμάτων ἀπομακρύνεται συχνὰ τῆς ἀπλουστερας αἰσθητικῆς καὶ τὸ βάδισμα εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνεται πάντοτε καὶ ἡ Ἑλλάς, εἶνε συνήθως βαρὺ καὶ νωθρόν.

Ἀφορμὴ τῆς φυλετικῆς καχεξίας εἶνε ἡ παραμέλησις τῶν ὄρων τῆς ὑγιεινῆς διὰ τοὺς ὁποίους τόσον ἐμπαθῆ ἀφοσιώσιν δεικνύουν οἱ φωτισμένοι λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Τὸ ἄλφα τῆς ὑγιεινῆς διαίτης εἶνε ἡ ἐξοικειώσις τοῦ σώματος μὲ τὸ ψυχρὸν νερόν. Ἄλλ' αἱ Ἑλληνίδες φρικῶσαι εἰς τὴν θέαν τοῦ ψυχροῦ νεροῦ ἐμπνέουν τὸν φόβον καὶ εἰς τοὺς μικροὺς βλαστοὺς των καὶ τοὺς ἀνατρέφουν εἰς τὴν θερμότητα τῆς περιπτώξεως καὶ τῶν φιλημάτων των. Τὴν αὐτὴν ἀπομάκρυνσιν τηροῦμεν εἰς ὄλους τοὺς ὄρους τοὺς ὁποίους ἡ σημερινὴ ὑγιεινὴ αὐστηρῶς καὶ ἐπιτακτικῶς ἀναγράφει.

Δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν μέσα εἰς τὴν κάπως ζοφερὰν ὁμίχλην τὴν μικρὰν μερίδα τῶν Ἑλληνίδων τῶν διαπνεομένων ἀπὸ ὑψηλὰ ἰδεώδη, τῶν ὁποίων φιλοδοξία εἶνε ἡ ὑγιεινῆς κοινωνικῆς ἀναμόρφωσις. Ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ ἀναμένωμεν νέαν γενεάν εἰς ἀπώτερον μέλλον μὲ ὑψηλὸν φρόνημα, ἀποτελοῦσαν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος Κοινὴν Γνώμην, εἶνε: ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων τῆς ὑγιεινῆς, ἴδρυσις ἐπαγγελματικῶν γυναικείων σχολῶν, μεταρρυθμίσις τοῦ προγράμματος τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τῶν θηλέων καὶ νομοθετικὰ μέτρα πρὸς προστασίαν τῆς ἐργαζομένης γυναικός.

Αἱ Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι πρὸ δύο ἐτῶν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν μεταρρυθμίσιν τοῦ γυναικεῖου ἔνδυματος, ἄς ἀφοσιωθοῦν εἰς τὰ ριζικώτερα αὐτὰ μέτρα. Πρέπει νὰ μεταβληθοῦν αἱ σκέψεις καὶ αἱ ὁρέξεις διὰ νὰ μεταβληθῇ τὸ ἔνδυμα.

Σ. ΛΟΒΕΡΑΟΣ

Σχεδίασμα Ἐθαγγέλου Ἰωαννίδου.

ΕΚΒΑΘΕΩΝ

1

*Στά βάθη τ' αστροφώτιστα,
ποῦ μέσα σου ἔχεις, ζῆσε
ψυχή, καὶ σιδερόκαστρον
δλόγγρά σου χῆσε.*

*Καὶ φύλαγε τὴ μάγισσα
τὴν Ἀρμονία, κλεισμένη,
μακρὰ ἀπὸ τ' ἀλλοίδωρο
τὸ μάτι, ποῦ βασκαίνει.*

*Ν' ἀκοῦνε τὸ τραγοῦδι σου
Νεραῖδες, ποῦ περνᾶνε,
νὰ στέκουν, ν' ἀφιγκράζονται
καὶ νὰ ρωτοῦν — τί νᾶναι;*

2

*Ὀλόρθη μέσ' στὸ φῶς τὸ μαλακό,
ποῦ σοῦ ἔχυνε τ' ὀλόγιμο φεγγάρι,
λαμπρό, περίσσιο, μελαγχολικό,
ἀπ' τὴν αἰωνιότητα κατ' εἶχες πάρει.*

*Κατ' εἶχες πάρει, ἀσάλεντο, τρανό·
τὰ μάτια σου ἦταν πέλαγα τοῦ ὀνείρου,
καὶ μέσα των, καρᾶβι μακρονό,
εἶδα κί ἀργόπλεε ἡ ψυχή τοῦ ἀπείρου!*

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΑΝΤΡΟΓΥΝΟ

Δώδεκα παιδιά εἶχε ἀποκτήσει ὁ μακαρίτης ὁ μαστρο-Ἀποστόλης ὁ Κουμιώτης μετὰ τὴν μακαρίτισσα τὴν γυναῖκα του, τὸ Μοσχαδῶ ἔξη ἀρσενικά καὶ ἔξη κορίτσια. Ὑστερονὸς ἀπὸ ὅλους ὁ Μοναχάκης. Ὁ Μοναχάκης ὁ μικρός, ὁ χαδούλης, μετὰ τὸνομα. Ἴδιος κ' ἀπαράλλαχτος ὁ πατέρας του. Εἶπε καὶ τὸν ἔκανε.

— Τοῦτο εἶνε τὸ δικό μου παιδί, ἔλεγε ὁ γέρος χωρατεινόντας κάποτε τῆς καλῆς μέρες, ποῦ μαζεύονταν ὅλοι ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοὶ, ἓνα τσοῦρρο παιδιά καὶ ἀγγόνια, στὸ σπίτι τοῦ μαστρο-Ἀποστόλη. Κανένας σας μαθῆς δὲν μοῦμοιασε οὔτε στὴν λεβεντιά οὔτε στὴ γνώμη. Μοναχάκης καὶ πάλε Μοναχάκης. Καλόγνωμος καὶ στοχαστικὸς σὰν τὸν πατέρα του. Τὰ λόγια του μετρημένα, σὰν κορίτσι! τὰ μάτια σκυμένα. Ἐνα λόγο νὰ τοῦ πῆς κοκκινίζει καὶ γίνεται παπαρούνα.

Καὶ τὸν ἐχάιδευε στὸν ὦμο. Ὁ Μοναχάκης κοκκινίζει ἔσκυβε τὰ μάτια. Ὁ γέρος ἀναστέναζε τᾶφερνε γύρω γιὰ νὰ θυμηθῆ πάντα τὴν μακαρίτισσα τὴν γυναῖκα του.

— Ἔτσι ἤμουνα κ' ἐγὼ παιδί. Ὅταν ἔδωκε ὁ θεὸς κ' ἐπῆρα τὴν μακαρίτισσα τὴν μάννα σας, νιρεπόμουνα νὰ τῆς μιλήσω. Θεὸς χωρῆστην, ἡμέρα ποῦ εἶνε. Τριάντα χρόνια ζήσαμε μαζῆ, μονοιασμένοι καὶ ἀγαπημένοι ψυχρὸ λόγο δὲν ἄκουσε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Τὸ Μοσχαδῶ ἀπάνω, τὸ Μοσχαδῶ κάτω. Κ' ἐκεῖνη τὸν Ἀποστόλη της. Ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἀποστόλη δὲν ἦταν στὸν κόσμον. Μιὰ ἡμέρα νὰ μὴν τὴν ἔβλεπα, ἔχανα τὸν κόσμον. Ὁ θεὸς μᾶς ἔδωκε παιδιά μετὰ τὸ τσουβάλι. Γέμισε τὸ σπίτι παιδιά. Τὸ Μοσχαδῶ τίποτε πρώτα ὁ Ἀποστόλης κ' ὕστερα ὅλα τὰ παιδιά. Κ' ἐγὼ πάντα κοντὰ της. Τὴ δουλειά μου στὸ σπίτι τὴν εἶχα. Στὸν αὐλόγγρο ὅλη τὴν ἡμέρα. Τὰ βαρέλια ἐκεῖ, οἱ ντοῦγες, τὰ τσέρκια, τὰ σύνεργα ὅλα στὸν αὐλόγγρο. Ντᾶκ καὶ ντοῦκ ὅλη τὴν ἡμέρα. Δὲν περνοῦσε ὦρα νὰ μὴν ἔρθῃ τὸ Μοσχαδῶ κοντὰ μου. Ὅλο καὶ κάτι εὑρίσκε νὰ μ' ἐρω-

τήση. Πότε γιὰ τὰ παιδιά, πότε γιὰ τὸ φαί, πότε γιὰ τὸ ἓνα, πότε γιὰ τὸ ἄλλο. Ἐγὼ τὸ καταλάβαινα. «Μοσχαδῶ, σοῦ τὸ εἶπα, στιγμή δὲν μπορεῖς νὰ κάνῃς χωρὶς ἐμένα». Κ' ἐκεῖνη θύμωνε μαθῆς θεὸς χωρῆστην, ἡμέρα ποῦ εἶνε καὶ μοῦλεγε: «Τὴν ὄρεξί σου ἔχω...» κ' ἔφευγε τάχα κακιομένη. Καὶ πάλι νὰ σου τὴν. Ὅταν τελείωνα τὴ δουλειά, μετὰ λυπότανε κάποτε καὶ μοῦλεγε: «Δὲν πᾶς καὶ σὺ μαθῆς, Ἀποστόλη, στὸν καφενέ. νὰ ξεσεκλεισθῆς, νὰ πάρῃς τὸν ἄερα σου. Σὲ βαρέθηκα νὰ σὲ βλέπω...» Στὸν καφενέ! Τί νὰ κάνῃς στὸν καφενέ; «Στὰ καρφιά κάθεται ὁ Ἀποστόλης, μοῦ λέγανε στὸν καφενέ. Ἄιντε πῆγαινε, Ἀποστόλη, νὰ μὴ σὲ δείρῃ ἡ γυναῖκα σου!...» Καλότυχου! τόσο ἡξεραν, τόσο ἔλεγαν... Πᾶνε ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Μοῦ τὴν ἐπῆρε ὁ θεὸς, δόξα νύχῃ τὸνομά του. Ἀπὸ τότε δὲν εἶμαι στὸν κόσμον τοῦτον· εἶμαι ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Ἐγὼ σὰς τὸ εἶπα, παιδιά μου, σὰν πάω νᾶνανταμῶσω τὸ Μοσχαδῶ, χαρὰ νὰ τῶχετε, κανένας νὰ μὴ με κλάψῃ. Κόκκινα νὰ ντυθῆτε..

Καὶ τὸν ἔπερναν τὰ κλάματα τὸ γέρο. Τὰ παιδιά του ἀγρίεβαν:

— Ἡμέρα ποῦ εἶνε, πάλε τὰ κλάματα ἄρχισες, πατέρα; Εἶνε γρουσουζιά μαθῆς τέτοια μέρα.

— Συμπαθᾶτε με, παιδιά μου, δὲν τὸ θέλω κ' ἐγὼ, ἔλεγε ὁ γέρος. Μὰ ἔτσι σὰν κουβεντιάσω γιὰ τὴν μάννα σας, θαρρῶ πῶς τὴν ἔχομε μαζῆ μας στὸ τραπέζι, ἡμέρα ποῦ εἶνε.

Καὶ γύριζε πάλε στὸ Μοναχάκη, σκουπίζοντας τὰ μάτια του.

— Νά, τοῦτος μοῦμοιασε, ὁ Μοναχάκης. Ἴδιος κ' ἀπαράλλαχτος. Καλόγνωμος καὶ πονετικὸς σὰν κ' ἐμένα. Χαρὰ στὴν γυναῖκα ποῦ θὰ τὸν πάρῃ. Ὅπως ἔζησα ἐγὼ μετὰ τὴν μακαρίτισσα τὴν μάννα σας, ἄμποτε νὰ ζήσῃ κ' αὐτός. Μονοιασμένα κ' ἀγαπημένα. Ὁ θεὸς μόνο νὰ μὴ τοῦ δώσῃ τὸ κακὸ ποῦ εἶδανε τὰ μάτια μου. Μαζῆ νὰ ζήσουν καὶ μαζῆ νὰ πεθάνουν, νὰ μὴν ἰδοῦνε χωρισμὸ τὰ μάτια τους..

Ὁ Μοναχάκης κατέβαζε τὰ μάτια του.

— Δὲν παντρέβομαι ἐγὼ πατέρα. Ἐγὼ θὰ γηροκομήσω μὲ τὸ Κυρατσῶ. Τῶχομε εἰπωμένα. Τὸ Κυρατσῶ, ἡ μεγαλύτερη τοῦ ἀδελφί, χηρεμένη ἀπὸ χρόνια, ποῦ τὸν εἶχε ἀναστήσει στὰ χέρια της, τὸν ἐχάιδευε στὴν πλάτη.

— Μαζὶ Μοναχάκη, μαζὶ θὰ γηροκομήσωμε..

Ὅταν ἔφυγε ὁ μάστορο - Αποστόλης ὁ Κουμιώτης νάνταμῶση τὴ μακαρίτισσα τὴ γυναῖκα του, τὸ κομπόδεμα τᾶφθηκε στὸν Μοναχάκη. «Ὅτι ἔχω καὶ δὲν ἔχω γιὰ τὸ Μοναχάκη εἶνε. Τᾶλλα τὰ παιδιὰ ἐπῆραν τὸ δικό τους». Ὁ Μοναχάκης σὰν ἐπῆρε τὸ κομπόδεμα, κάμποσα κολονάτα! ξεμπαρκάρισε ἀπὸ τὴ μομπάρδα τοῦ γαμπροῦ του, ποῦ ἦταν τσουρμαρισμένος, λοστρόμιος ἄξιος μὲ τὸνομα, κῆνα πρωὶ μαρκάρισε γιὰ τὴ Σκιαθῶ.

— Ἀρίνομε ὑγεία, εἶπε στὸ Κυρατσῶ, τὴν ἀδερφή του. Ἄλλαξα γνώμη. Πάω στὸ Σκιαθῶ νὰ παντρευτῶ.

Τὸ Κυρατσῶ ξαφνίστηκε. Δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ. Στὴ Σκιαθῶ! Γιατί μαθὲς στὴ Σκιαθῶ; Χαθῆκανε τὰ κορίτσια στὸ Σκόπελο;

— Δὲν ἔχομε μαθὲς, Μοναχάκη, κορίτσια στὸ Σκόπελο; Οἱ Σκιαθίτισσες πλὴν σου πήρανε τὴν καρδιά σου;

Ὁ Μοναχάκης χαμογέλασε.

— Καλὸ καὶ ἄξιο εἶνε τὸ Σκόπελο καὶ τὰ κορίτσια του. Μὰ τὸ ταῖρι ποῦ θέλει ὁ Μοναχάκης δὲν βραδύεται στὸ Σκόπελο.

Σὰν ἐβγήκε στὸ Σκιαθῶ ὁ Μοναχάκης, ἡ καρδιά του χτύπησε δυνατὰ. Κάτω στὸ καρνάγιο, καμαρωτὸ καὶ περήφανο, ζτοιμο νὰ πέσῃ στὴ θάλασσα, μὲ τὴν ἀρματωσιά του λεβέντικη, στεκόταν ἀπάνω στὰ σκαριά, ἕνα καινούριο μπρίκι. Ἐλεγε πὼς ζητοῦσε νὰ ξεφύγῃ μόνο του ἀπὸ τὰ σκαριά, νὰ γλυστρήσῃ στὸ γιὰλὸ καὶ νὰ σχίσῃ τὴ θάλασσα. Ἡ καρδιά τοῦ Μοναχάκη χτύπησε δυνατὰ.

— Νάχω τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μου! Νὰ τὴν ἡ νύφη ποῦ μοῦ πρέπει. Καλὴ καὶ μπιστεμένη, ἄξια καὶ ὁμορφῆ.

Μιά καὶ δυὸ ἐκίνησε καὶ πῆγε στὸ σπίτι τῆς Μαχοῦλας τῆς ἀδερφῆς του. Ὁ γαμπρός του, ὁ πρώτος μάστορος στὴ Σκιαθῶ. Ὁ μαστρο-Γιαλῆς μὲ τὸνομα. Τὰ καλλίτερα καράβια τῆς Σκιαθῶς ἀπὸ τὰ χέρια του περᾶσαν—ὁ μαστρο-Γιαλῆς μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χέρια. Ἡ δόξα του στὰ πέλαγο τριγύριζε. Ὅταν ἔλεγε οἱ μαρῆροι, ἀγναντεύοντας στὸ πέλαγο, «σκιαθίτικο καράβι».

κολλούσανε τὰ χεῖλη τους. Μαστρο-Γιαλῆς καὶ πάλαι Μαστρο-Γιαλῆς. Ἄλλος μάστορος σὰν αὐτὸν δὲν ἐστιάθηκε. Χρυσὰ χέρια. Ἄνθρωπο μονάχα δὲν μπορούσε νὰ σκαρώσῃ μὲ τὰ χέρια του. Ὁ Μοναχάκης μιὰ καὶ δυὸ στὴν ἀδερφή του. Τοὺς βρῆκε ποῦ τρώγανε ψωμί. Δὲν ἔξερανε τί νὰ τοῦ κάνουν. Ὁ Μοναχάκης ὁ χαϊδεμένος, ὁ Μοναχάκης ὁ καλόγνωμος! Θυσία τὰ πάντα γιὰ τὸν Μοναχάκη. Σὰν ἐφάγαγε καὶ ἤπιανε, ὁ Μοναχάκης στριφογύρισε μιὰ τὸ κομπολόγι στὸν ἀέρα.

— Κάτι θὰ σοῦ πῶ, Γιαλῆ, εἶπε.

— Ὅτι θέλεις Μοναχάκη. Χατῆρι δικό σου δὲν χαλάει.

— Τὸ μπρίκι ποῦχεις στὰ σκαριά ἐκάθισε στὴν καρδιά μου.

— Τὸ καμαρώνω ἐγὼ ποῦ τῶκανα, εἶπε ὁ Γιαλῆς. Πετυχημένο καράβι. Ὅλα δεξιὰ μοῦ ἦρθανε στὸ καράβι αὐτό. Δὲν ἐβαρυνώμῃσα μιὰ στιγμή ἀπάνω του. Ὁ κρεστές του τεφάρικι τὰ ξάρτια του βασιλικά τὰ καρφιὰ του μαλαματένια. Λὲς καὶ χλιμνιτρᾶει σὰν τὸ ἀτὶ ἀπάνω στὰ σκαριά. Καμαρωτὸ σὰν κοπέλα. Τὴν ξέρεις τὴν παραξενιά μου, καράβι δὲν παίνασιν ὡς τὰ τόρω, ποῦ βγήκε ἀπὸ τὰ χέρια μου. Ἡ καλλίτερη κοπέλα τῆς Σκιαθῶς δὲν βγαίνει μπροστὰ στὴν «Ἀθηνᾶ».

— Ἄκουσε, Γιαλῆ, εἶπε ὁ Μοναχάκης, μετρῶντας στοχαστικά τῆς χάντρες τοῦ κομπολογίου του. Τῆνε θέλω τὴν «Ἀθηνᾶ». Γιὰ ποιὸν τὴν ἔχεις σκαρώσει;

Ὁ Γιαλῆς πετάχτηκε ἀπὸ τὸ σκαμνὶ του.

— Ἐλα μαζί, Μοναχάκη. Τυχρό σου θὰ εἶνε. Πάμε νὰ βροῦμε τὰ παιδιὰ τοῦ καπετὰν Τσοβοῦ. Τὸν ἔχεις ἀκουστὰ τὸν καπετὰν Τσοβό. Γι' αὐτὸν τὴν ἔχω σκαρωμένα. Ὁ καπετὰν-Τσοβὸς πέθανε τὶς προάλλες, στὸ τελευταῖο του ταξίδι στὴν Ὀδέσσα, μέσα στὸ μεγάλο του τὸ μπάρο τὴν «Εὐαγγελίστρια». Πούντισε καὶ πέθανε. Τὰ παιδιὰ του τῶχον οἶξει στὸ ἐμπόριο, δὲν ἀνακατεύονται μὲ τὴ θάλασσα. Μοῦ φαίνεται πὼς θέλουν νὰ τὰ ξεκάνουν τὰ καράβια.

Ὁ Μοναχάκης πετοῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

— Καλότιγε Μοναχάκη, εἶπε ἡ Μαχοῦλα, λὲς καὶ θὰ πάρῃς καμμιὰ κοπέλα!

Ὁ Μοναχάκης χαμογέλασε.

— Κοπέλα μαθὲς. Ἡ καλλίτερη κοπέλα τῆς Σκιαθῶς!...

... Ἄνήμερα τ' Ἀη-Γιαννιοῦ ἢ «Ἀθηνᾶ», καμαρωτὴ καὶ περήφανη, μὲ γάπιες καὶ παπα-

φίγκους. ἔβγαινε πρῶτα ἀπὸ τὸ λιμάνι γιὰ τὸ πρῶτο της ταξίδι. Καπετάνιος ὁ Μοναχάκης ὁ Κοιμιώτης. Ὅλο τὸ νησι εἶχε κατεβῆ κάτω στὸ γιὰλό. Ὁ Μαστρο-Γιαλῆς κάτω στὴν ἀμμουδιὰ ἐκουνοῦσε τὸ μεγάλο κόκκινο μαντύλι του.

— Ὡρες καλὲς. Καλοροζικά, Μοναχάκη. Τὴν καλλίτερη κοπέλα τῆς Σκιαθῶς ἐσὺ τὴν ἐπῆρες. Νὰ ζήσετε καὶ νὰ γεράσετε...

Δὲν ἤξερε τί ἔλεγε ἀπὸ τὴ χαρὰ του ὁ Μαστρο-Γιαλῆς. Τὰ μάτια του ἦτανε δακρυσιμένα καὶ τὰ σκουπίζε μὲ τὴ μεγάλη κόκκινη μαντύλα, σὰ νάλοζαιρετοῦσε τὰ παιδιὰ του.

— Ὡρα καλὴ, Μοναχάκη, ὦρα καλὴ Ἀθηνᾶ.

Σὲ λίγο, μόνο τὰ πανιά τῆς Ἀθηνᾶς ἀσπρογυάλιζαν μακρυνὰ, στὸν προῶνδον ἥλιο. Οἱ κοπέλες τῆς Σκιαθῶς ἀπὸ τὰ παραθύρια καὶ τῆς πεζούλες στὰ ψιλόματα, μὲ τὰ ὠραῖα μαλλιά, γυαλιστερά καὶ κατάμαυρα ἀπὸ τὸ χόγλο, μὲ τὰ μαῦρα παιγνιδιάρικα μάτια, κοινοῦσαν μὲ γέλια τὰ μαντύλια, ἀποχαιρετῶντας τὸν καπετάνιο.

— Ὁ Μοναχάκης ὁ περήφανος μαθὲς ποῦ δὲν ἐσῆκωνε τὰ μάτια...

Τριάντα χρόνια-μιὰ ζωὴ-κυβέρνησε ὁ καπετὰν-Μοναχάκης τὴν «Ἀθηνᾶ». Ὁ καπετὰν-Μοναχάκης πάντα ἄξιος καὶ καλόγνωμος, ἡ «Ἀθηνᾶ» πάντα καλοθάλασση καὶ προκομένη. Οὔτε ἀδέροφια, οὔτε συγγενεῖς. Ἡ «Ἀθηνᾶ» καὶ πάλαι ἢ «Ἀθηνᾶ». Πάντα ταξίδια, πάντα φουρτούνες. Τὸν Μοναχάκη δὲν τὸν σῆκωνε ἡ στεριά τὴν «Ἀθηνᾶ» δὲν τὴν σῆκωνε τὸ λιμάνι. Σὰν καθότανε μιὰ βδομάδα στὸ λιμάνι ὁ Μοναχάκης, ἀρχίζανε νὰ τὸν τρῶν τὰ νύχια του.

— Μὲ μαρᾶζωσε ἡ στεριά, βρὲ παιδιὰ. Δὲν βριστῶ, θὰ σαλπάρω.

Ναῦλο εἶχε, ναῦλο δὲν εἶχε, δὲν λογάριζε.

— Ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω, κ' ὅτι βρέξῃ ἄς κατεβάσῃ. Ἐλεγε. Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἀρχισε νὰ παραπονεύεται. Δὲν τὴν σηκώνει τὸ λιμάνι. Γερόντισσα μὰ παλληκᾶρι, σὰν τὸν καπετάνιο της.

Οἱ ἀδερφάδες του, τάνήμια του, τὰ ξαδέροφια του—δώδεκα παιδιὰ εἶχε κάνει ὁ μακαρίτης ὁ μαστρο-Ἀποστόλης ὁ Κοιμιώτης, ὁ πατέρας του, μὲ τὴ μακαρίτισσα τὸ Μοσχάδω τὴ γυναῖκα του— ἕνα σοὶ τρικουβερτο, τὸν ἐσταύρωναν.

Σὲ καλό σου, Μοναχάκη... Κάτσε νὰ κάνωμε Λαμπρὴ μαζί, κάτσε νὰ κάνωμε Χριστούγεννα.

Αὐτὸς τίποτα.

— Τί μὲ θέλετε ἐμένα; Δόξα σοι ὁ Θεός, ἕνα τσοῦρρο παιδιὰ καὶ θυγατέρες ἔχετε. Τί μὲ θέλετε ἐμένα;

Καὶ πάντα στὸ καράβι. Ἐκεῖ νὰ φάῃ, ἐκεῖ νὰ κοιμηθῇ. Καμμιὰ φορὰ ξεγελιόταν κ' ἔτρωγε ψωμί μὲ τοὺς δικούς του. Στὰ καρφιὰ καθότανε.

— Ἀρὲ στῶσε μαθὲς νὰ κοιμηθῆς, Μοναχάκη. Μὲλι μαθὲς ἔχει τὸ καράβι; Νύχτα ὦρα, σκοτάδι, ποῦ θὰ πῆς, χριστιανέ μ', στὸ λιμάνι; Γέρος ἄνθρωπος εἶσαι θὰ πέσης νὰ τσακισθῆς.

Αὐτὸς τίποτε.

— Ἡ γρηὰ περιμένει. Καλὴ σας νύχτα... κ' ἔφρευγε.

Ἡ ἀδερφή του ἡ μεγάλη, τὸ Κυρατσῶ, τὸν ἐπείραζε.

— Καλὰ ἔκανες καὶ δὲν παντρεύτηκες, Μοναχάκη. Θὰ σ' ἐχώριζε ἡ γυναῖκα σου...

Στὸν καφενὲ τὸ ἴδιο. Κάτω στὸ γιὰλό ἦταν ὁ καφενὲς τοῦ καπετὰν - Περάνης. Μία φορὰ, στὸν καλὸ καιρὸ, ἦτανε ἀνεμόμυλος. Μὲ τὸν καιρὸ ἐρίμαζε, ἀρχισε νὰ γκρεμίζεται, καὶ μόνο τὰ πανιά του ἔστεκαν ἀκόμα, σὰ μαθημένες φτερούγες, ποῦ ἐγύριζαν ἀνώφελα καὶ λυπητερά, σὰ φουσοῦσε δυνατὸς ἀέρας, ἀπάνω ἀπὸ τὸ χάλασμα. Ὁ καπετὰν - Περάνης, σὰν ἐτσάκισε κανένα-δύο γολέττες κ' ἄλλα τόσα μπρίκια, ἐτσάκισε κ' αὐτὸς στὸ τέλος, ἐπρίστηκαν τὰ πόδια του, πέρασε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ, εἶδαν κ' οἱ γιατροὶ τὰ χάλια του καὶ τὸν λυπήθηκαν.

— Πῆρε τὴ σύνταξί του. Κι' ἀπὸ καπετάνιος ἔγινε καφετζῆς στὸν ἀνεμόμυλο. Στὸν καφενὲ του μαζευόντουσαν ὅλα τὰ γεροντάκια, ὅλοι οἱ παραβοτσακισμένοι. Ἐπίνανε τὸ ναργελέ τους καὶ τρίβανε τοὺς ρεματισμούς τους, θυμᾶμενοι τὰ παλιὰ τους. Ὁ καπετὰν - Περάνης ἔρκιανε καὶ κάτι μπλάστρια γιὰ τοὺς πόνους, μὲ λιβάνι καὶ τρεμεντίνα, ἕνα κ' ἕνα γιὰ τοὺς ρεματισμούς. Κι' ἀπὸ τότε ποῦβαλε μπροστὰ τὴν καινούρια τέχνη, οἱ δουλῆδες του πῆγαιναν καλά. Πονλοῦσε περισσότερο μπλάστρια ἀπὸ καφέδες καὶ λουκούμια. Ὁ καπετὰν-Μοναχάκης ὅταν τύχαινε στὸ λιμάνι, κατέβαινε τ'ἀπομεσήμερο στὸν καφενὲ νὰ φουμάρῃ τὸ ναργελέ καὶ νάνταμῶση τὸν ξαδέροφό του τὸν Γιαννιὸ τὸ Μελιγκόνη. Μελιγκόνης ἦταν τὸ παρατσούκλι τὸν, γιατί παραπατοῦσε πάντα σὰν τὸν μέρμηγα, πιομένος ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ. Ὡς τόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ καπετὰν-Μοναχάκης καὶ τὸν ἔκανε χάζι. Ὁ Γιαννιὸς τὸ ἴδιο. Σὰν τὸν ἔβλεπε καὶ κατέβαινε, ἀρχίζε τὰ χωρατὰ.

— Ἀκόμα ἐδῶ εἶσαι, Μοναχάκη; Παρακάθισες. Πότε θὰ σαλπάρῃς;

— Δὲν μᾶς σηκώνει ἡ στεριά, γέρω - Μελιγκόνη. Ὅσο βασταῖμε θὰ ταξιδεύωμε,

Ο Γιαννιός τὸν ἐπείραζε πάλι.

— Γέρασες, καπετάν-Μοναχάκη, καὶ δὲν τὸ κατάλαβες. Μὲ τὰ μπλάστρια τοῦ καπετάν-Πεφάνη πολεμᾶς νὰ βασταχῆς.

Ἀλήθεια ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ὁ Μοναχάκης εἶχε ἀρχίσει νὰ κάνη πούλησι τοῦ καπετάν-Πεφάνη.

— Δύηο ἔχεις, Μελιγκόνη, ἔλεγε ὁ Μοναχάκης. Τὰ γεράματα μᾶς πλάκωσαν κ' ἐμένα καὶ τὴν «Ἀθηνᾶ». Καὶ οἱ δυὸ μὲ τὰ μπλάστρια βαστιόμαστε. Μὰ τί τὸ θέλεις; Δὲν μᾶς σηκώνει ἢ στερηά.

Καὶ καθότανε στὰ καρφιά. Χρόνια τώρα αὐτὴ ἡ δουλειά. Ποῦ τὸν εἶδες ποῦ τὸν ἔχασες τὸν καπετάν-Μοναχάκη! Φουμάριζε τὸ ναυγέλι του καὶ τὸ νοῦ του στὸ καρᾶβι. Ὁ ἔξω χαλοῦσε ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὁ ἄνεμος ξεροζώνε τὰ δένδρα, ἡ θάλασσα ἔβραζε ὄξω, ὁ Μοναχάκης χαμπάρι.

— Ἀφίνωμεν ὑγεία, ξάδερφε. Καιρὸς νὰ σαλπάρουμε.

Ὁ Μελιγκόνης ἔκανε τὸ σταυρὸ του.

— Ἔλα Χριστέ καὶ Παναγιά. Βρῆκες πάλι τὸν καιρὸ νὰ ταξιδέψης, μὲ τὴν ἰσημερία!

Ὁ καπετάν-Μοναχάκης τίποτε. Δὲν εἶχε βασημούς. Χαλασμός κόσμου ὄξω, μπουρίνι, νεροποντὴ σκοτεινιά. Ὁ Μοναχάκης σαλπάρει...

Ὅταν καμμιά φορὰ τὸν ἔβλεπαν καὶ γύριζε ὕστερ' ἀπὸ μῆνες, τὰ γεροντάκια ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους κάτω στὸν καφενέ.

— Γέρω-Μελιγκόνη, καλῶς τὰ δέχτηκες. Τὸ μπρίκι τοῦ ξαδέρφου σου.

Ὁ Μελιγκόνης κουνούσε τὸ κεφάλι του.

— Τί νὰ σᾶς πῶ; ἔχει μέρες ὁ Μοναχάκης. Σάν ἔχης; μέρες, στή φωτιά νὰ πέσης θὰ γλυτώσης.

Ὁ καπετάν-Μοναχάκης κατέβαινε πάλι στὸν καφενέ. Ὁ γέρω-Μελιγκόνης ἀρχίζε πάλι.

— Γέρασες, καπετάν-Μοναχάκη, καὶ γνώσι δὲν ἔβαλες.

— Ἄς ἦνε καλά τὰ μπλάστρια τοῦ ἀπετάν Πεφάνη. Μπλάστρια ἐγὼ καὶ μπλάστρια ἢ «Ἀθηνᾶ» καλὰ βαστιόμαστε γιὰ τὴν ὥρα. Εἴμαστε τώρα καὶ οἱ δυὸ φρεσκοπαλαμισμένοι. Τὴν παλάμισα τὴν «Ἀθηνᾶ» στὸ Σκιαθῶ, μὲ παλάμισε κ' ἐμένα ὁ Γερμανὸς ὁ γιατρὸς μ' ἕνα σπύρτο σ' ὄλους τοὺς ἀρμούς, καὶ ξανανοιώσαμε. Ταχεῖα πάλε σᾶς ἀφίνωμε ὑγεία.

Καὶ πάλι σάλπα ὁ Μοναχάκης...

— Τριάντα χρόνια, μιὰ ζωὴ! αὐτὴ ἡ δουλειὰ γίνεται, ἔλεγε στὸν καφενέ ὁ γέρω-Μελιγκόνης. Ἦμουν νηὸς καὶ γέρασα, θαλασοπνί-

γῆκα, τσακίστηκα, παντρεύτηκα καὶ χήρεσα, παιδιὰ ἔκανα καὶ παιδιὰ ἔθαφα, τρία καρᾶβια πέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ πάνε κατὰ διαβόλου, σπύρτα εἶχα καὶ σπύρτα ἔξεκανα, ἑλῆς εἶχα καὶ ξεραθῆκανε, ζωντανὰ καὶ ψόφησαν καὶ ὁ Μοναχάκης Μοναχάκης καὶ ἡ «Ἀθηνᾶ» «Ἀθηνᾶ». Δόξα νάχῃ ὁ Θεός! Νὰ ζήσουνε καὶ νὰ γεράσουνε!

Τριάντα χρόνια παλέψανε μὲ τὸ χάρο ὁ καπετάν-Μοναχάκης μὲ τὴν «Ἀθηνᾶ». Μαζὴ περάσανε φουρτούνες καὶ μπουναάτες, ἡμέρες καλές καὶ μαῦρες ἡμέρες. Μιὰ ζωὴ οὐρανὸ καὶ θάλασσα. Χίλιες φορὲς ἀνοίξε τὸ κύμα νὰ τοὺς καταπιῇ καὶ χίλιες φορὲς χαιρετήσαν μὲ λαχτάρα τὰ λιμάνια. Κόσμον καὶ ντουνιά γυρίσανε μαζὴ. Μπόρες καὶ νεροποντές, κἀμες καὶ καταχνιές, ἀστροπελέκια καὶ σίφουνες, ὄλα μαζὴ τὰ πέρασαν. Τῶν τράκων οἱ λαχτάρες καὶ τῆς ἔξρας τὰ παραμονέματα καὶ τῆς φωτιάς ἢ τρεμουῖλα μαζὴ τοὺς ἔγέρασαν. Ἡ ξηνητεῖα μαζὶ τοὺς ἐμάρανε καὶ ἡ πατριδα μαζὶ τοὺς καλωσῶρισε. Τριάντα χρόνια μιὰ ζωὴ! Κ' ἔλεγε καμμιά φορὰ, ὁ λόρδος, πίσω στὸ κάσσαρο, ὁ καπετάν-Μοναχάκης στριφογυρίζοντας στὸν ἀέρα τὸ κομπολόγι του καὶ μασώντας τὸ μουστάκι του:

— Ἀγάντα, καὶ μὲνη Ἀθηνᾶ. Μαζὶ γεράσαμε. μαζὴ θὰ πεθάνουμε.

Καὶ ἡ «Ἀθηνᾶ» σκαμπανεβάζοντας στὸ κύμα, ἀνεστέναζε ἀπὸ τὰ τριόβαθα τῶν ἀρμῶν της.

— Μαζὴ θὰ πεθάνουμε, Μοναχάκη.

Σιγὰ-σιγὰ τοὺς ἐπλάκωσαν τὰ γεράματα. Στὸ τελευταῖο ταξίδι στή Μαρσίλια, ὁ Μοναχάκης ἀρρώστησε. Τὸν βγάλανε ὄξω στὰ σπιτάλια. Οἱ γιατροὶ τοῦ εἶπαν νὰ μείνῃ λίγο καιρὸ νὰ κυτταχθῇ. Ὁ Μοναχάκης δὲν τᾶκουε αὐτά. «Τὴν Ἀθηνᾶ δὲν τὴν ἀφίνω σὲ ξένα χέρια» ἔλεγε. Ἄμα καλλιτέρεψε λιγάκι, τοῦδωκε δρόμον. Σαλπάρει γιὰ τὴν πατριδα. Ἀφήκανε τὴ Μαρσίλια μὲ καλὸν καιρὸ. Ἀπόξω ἀπὸ τὸ Σπαρτιβέντο ὁ καιρὸς ἀρχισε νὰ χαλάη τὰ μούτρα του. Τὸ γῦρισε στή νοτιά. Στὴν ἀρχὴ ὁ σορόκος ἀδύνατος μὲ κουφοθάλασσα. Ὅσο πῆγαινε ἀρχισε νὰ δυναμώνῃ. Ἡ «Ἀθηνᾶ» ταξίδευε παλικάρῶς μὲ τίς κᾶτω γάπιες, καθάλλιευε τὸ κύμα σάν ἄτι. Ὁ καιρὸς ὄλο καὶ δυνάμωνε. Τὴν ἄλλη μέρα ἢ σοροκάδα ἐγινε μὲ τὰ ὄλα της, φωτιά. Ἐνα μπάρκο καὶ μιὰ γολέττα γαλαξειδιώτικη, ποῦ τοὺς ἀκολουθοῦσαν, τοῦδωκαν στὰ πρίμα, πό-

δισαν. Ὁ λοστρόμος ἀρχισε νὰ τὰ χρειάζεται.

— Καπετάνιο, ἢ γολέττα καὶ τὸ μπάρκο. πρωτοτάξειδο μπάρκο! τοῦδωκαν, πάνε.

Ὁ καπετάν-Μοναχάκης ἀκουμπισμένος πάντα πίσω στήν κουπαστή, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸ πέλαγο σὰ νὰ μετροῦσεν ἕνα-ἕνα τὰ κύματα νὰ τελειώσουν: «πάει καὶ τοῦτο. πέρασε κ' αὐτό», τὰ κύματα τὰ ἀτελείωτα. ποῦ καταποδιαστὰ τὸ ἕνα κνηγοῦσε τὸ ἄλλο, ξαφνίστηκεν ἀπ' τὴ φωνὴ τοῦ λοστρόμου, σὰ νὰ τοῦ χαλοῦσε τὸ μέτρημα. Ἐγύρισε καὶ τὸν ἐκύτταξε.

— Τὴ δουλειὰ σου! εἶπε.

Ὁ λοστρόμος ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ τράβηξε στήν πλώρη, γλυστρώντας ἀπάνω στὰ νερὰ ποῦ βρέχανε τὴν κουβέρτα, ἀπὸ σχοινὶ σὲ σχοινί, νὰ βασταχθῇ ἀπὸ τὸ μπότηρι. Τιμουδιὰ δὲν εἶπε. Ἐμουρμούρισε μονάχα ἀπὸ μέσα του, σατάροντας χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ:

— Τὴ δουλειὰ μου;... Τὴ δουλειὰ μου.

Ὅλη τὴ νύχτα τὸ βίαστηξαν ἔτσι μὲ τίς κᾶτω γάπιες, παλεύοντας μὲ τὸ κύμα καὶ τὸ σκοτάδι. Ὁ καπετάν-Μοναχάκης στὴ θέσι του, μουσκεμένος ὡς τὸ μεδούλι, ροκανίζοντας καμμιά γαλέττα στὸ πόδι, ἀγρυπνος τώρα δυὸ νύχτες. Τὰ κόκκαλά του ἀρχίτησαν νὰ τὸν πονοῦν. Κάθε τόσο κατέβαζε τὰ χέρια του ξαφνικά, σάν νὰ τὸν τρουπούσαν μὲ καρφιά, κ' ἔτριβε μαλακὰ-μαλακὰ τὰ μεριά καὶ τὰ γόνατα.

— Δὲν πᾶς νὰ γῦρης λίγο, καπετάνιο; Θάρρωσθης, τοῦ εἶπε ὁ τιμονιέρης ἕνα-δυὸ φορὲς.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη, παιδί μου. Ἐννοια σου, βαστάω ἀκόμα, ἔλεγε ὁ καπετάν-Μοναχάκης. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὸ ὁ καιρὸς ἐγινε ξύδι. Ὁ καπετάν-Μοναχάκης ἐφώναζε τὸ λοστρόμον.

— Ἄκουσε, Γιαννιό!

Ὁ λοστρόμος ἔτρεξε.

— Νὰ μαζέψουμε τᾶλλα τὰ πανιά... Μὲ τὴν τουρκετίνα, ἀμπάσσο μούδα τὴ γάπια καὶ τὴ μούμα θὰ τὸ κρατήσουμε τραβέρο. Τραβέρο, νὰ ἰδοῦμε ὡς πότε θὰ φουσᾷ ὁ διαολόκαρος!...

Ὁ λοστρόμος τράβηξε, σατάροντας ἄθελα ἀπὸ τὸ μπότηρι, κατὰ τὴν πλώρη. Οἱ ναῦτες ἔτρεξαν στοὺς στίγκους, ἄλλοι στὰ μαντάρια καὶ στὰ μπράτσα. Ἡ φωνὴ τοῦ λοστρόμου πνιγότανε μὲς στὴ βοῇ τοῦ ἀνέμου. Οἱ ναῦτες εἶδαν κ' ἔπαθαν νὰ μαζέψουν τὰ πανιά, μὲ τὴν ψυχὴν στὰ δόντια. Τέτοιον λυσοσασμένο καιρὸ, χρόνια εἶχε νὰ ἰδῇ ὁ καπετάν-Μοναχάκης μῆνα Σεπτέμβριο. Ἡ θάλασσα βουνό. Ὁ λοστρόμος ἀκουμ-

πισμένος ἀριστερὰ στήν κουπαστή, γαντζωμένος ἀπὸ ἕνα σχοινί, μιὰ ἔβλεπε τὴ θάλασσα καὶ μιὰ τὸν καπετάν-Μοναχάκη καὶ κουνούσε τὸ κεφάλι του. Τὸ κρατοῦσανε τραβέρο. Ὁ Μοναχάκης ἀπὸ τὸ κάσσαρο κύτταζε στὸ πέλαγο, σὰ νὰ μετροῦσε ἀκόματὰ κύματα ἕνα-ἕνα, περιμένοντας τὸ τελευταῖο. Τὸ ἕνα κῆ βουνὸ ἀπὸ τᾶλλο. Ἐπλάκωναν σὰ θερία λυσοσασμένα. Ὁ καπετάν Μοναχάκης ἔρριχνε ποῦ καὶ ποῦ μιὰ λοξὴ ματιά στὸν τιμονιέρη, ποῦ ζητοῦσε νὰ φυλάξῃ κάθε κύμα ποῦ πλάκωνε. Ὁ τιμονιέρης, γεροντάκι καὶ αὐτὸς μὰ γερὸ κόκκαλο, στεκότανε ἀκούνητος σάν κολῶνα, ἀπίκου, προσμένοντας τὸ κύμα, ἔτοιμος νὰ ὀρτσάρῃ ἢ νὰ τὸ ποδίση. Ἐκεῖ τραβέρο τὸ κρατοῦσανε... Βόηθα, Παναγία μου! Ἡ «Ἀθηνᾶ» σηκωνότανε σάν ἄτι ἀφρισμένο, σοῦζα, καὶ καθὼς ἔπεφτε νὰ βουτήσῃ πάλι, γκόπ! ἔλεγε πὼς ἔπεφτε ἀπάνω σὲ βράχο. Τώρα θάνοῖξῃ, νὰ κοπῇ σὲ δύο, ἔλεγε! Οἱ ἀρμοὶ της ἐτρίζανε τρομαχτικὰ στὸ σκαμπανέβασμα, ὄλο τὸ καρᾶβι βογγοῦσε σὰ θερίο λαβωμένο.

— Ἀγάντα, καὶ μὲνη Ἀθηνᾶ. Παλικάρι σάν πάντα...

Εἶπε ὁ καπετάν-Μοναχάκης μὲ μιὰ φωνὴ σβυσμένη, σάν νὰ μιλοῦσε ἀπὸ μέσα του. Ἡ ἀλήθεια ἦταν πὼς δὲν βαστοῦσε πῶς κ' αὐτός. Ἐκαμε νὰ τὸ κρύψῃ, ἔκανε νὰ δεῖξῃ κουράγιο, μὰ δὲ βαστοῦσε. Ἡ ἀγρύπνια, τὸ μουσκεμμα, ἢ νηστεία τὸν εἶχαν γονατίσει. Οἱ ρεματισμοὶ σήκωσαν κεφάλι. Καθὼς στεκότανε πίσω στὸ κάσσαρο μὲ τὸ ψηλό του κορμὶ τσακισμένο σὲ δύο, τᾶσπρα μαλλιά καὶ τὰ λίγα φαρὰ γένεια ἀνακατωμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον, μὲ τὰ μάτια βαθουλωτά καὶ σκαμένα ὀλοτρόγυρα, μὲ τὰ σαγόνια σφιγμένα ἀπὸ τὸν πόνον, κάποιον βαθὺν περόνιασμα στὰ κόκκαλα, γλωμὸς σάν τὸ ἀγιόκερι, δὲν ἦταν ὁ καπετάν-Μοναχάκης. Ἀγνώκερι, δὲν ἦταν ὁ καπετάν-Μοναχάκης. Ἀγνώριστος. Τὸ καταλάβαινε καὶ μονάχος του. «Πάει σωθῆκανε τὰ ψέμματα. Ἄν δὲν μᾶς φάῃ ἢ θάλασσα τούτῃ τὴ φορὰ, θὰ μᾶς φάῃ τὸ στρώμα» εἶπε ἀπὸ μέσα του.

Παναγία, βόηθα! Ἐνα κύμα θεόρατο στυλώθηκε μπροστὰ σὰ βουνὸ κ' ἔκρυψε τὸν οὐρανὸ. Ἡ ψυχὴ στὰ δόντια ὀλωνῶν. Ἡ «Ἀθηνᾶ» πετάχτηκε σάν καρδὸφλουδο στὰ μισοοῦρανα, ἔγινε μὲ τὰ πανιά γεμάτα κ' ἐπλάγιασε μὲ τὴν μπάντα. Καὶ ὕστερα βουτιά. Μὰ τί βουτιά, Παναγία μου! Καταπιόντας ἀνοίξε ἢ θάλασσα νὰ τὴν ρουφήξῃ. Μὲ τὰ μούτρα κάτω στὰ τριόβαθα. Ἐνα γκόπ! τρομαχτικὸ ἀκούστηκε, τὸ καρᾶβι ἐσειόθηκε συθέμελο καὶ οἱ ἀρμοὶ του,

σὰ νὰ γινότανε χίλια κομμάτια. ἐτρίζανε μὲ μιὰς ἀπὸ πλώρη σὲ πρύμη, ἀπὸ κουβέρτα σὲ καρένα, ἓνα τριζιμο χαμοῦ. Πρῶτη φορὰ τὰ χρειάστηκε ὁ καπετὰν Μοναχάκης. Ἐδῶκε ὁ Θεὸς καὶ δὲν κοιμήθηκε τὸ καράβι. Δεύτερο κῦμα ζωντανὸ ἐχύθηκε ἀπὸ τὴ μάσκα κ' ἔλουσε πρῦμα-πλώρα τὸ καράβι. Ὁ λωστρόμος ἀρπάχτηκε ἀπ' τὴν ἀρμαδοῦρα λίγο καὶ τὸν ἔπερνε ἡ θάλασσα. — Ὅρτα! φώναξε στὸν τιμονιέρη μουσκεμένος. Ἡ «Ἀθηνᾶ» τινάχτηκε πάλι σὰν παληκᾶρι. Σακατεμένη ἐτοῦτη τὴ φορὰ. Ὁ καπετὰν-Μοναχάκης τὸ καταλάβαινε. Οἱ πόνοι τὸν σουβλοῦσαν κ' αὐτὸν σὰν καρφιά.

— Πάει, κ' οἱ δύο σακατευτήκαμε εἶπε τριβοντας τὴ μέση του. Σώθηκαν τὰ ψέματα. Ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του.

Ἀπὸ τὸ ἀμπάρι ἄξαφνα πρόβαλε ἓνα κεφάλι μὲ γουρλωμένα μάτια. Πετάχτηκε στὴν κουβέρτα, ἔκανε δύο σάλτους ἐπιδέξια, κ' ἀπὸ σχοινὶ σὲ σχοινί, ἔφθασε στὴ πρύμη. Ἦταν ὁ γέρω-Φλώκος, ὁ Ἀμίλητος. Ψηλός, ξερακιανός, σκεβρωμένος, ξεδοντιάρης, μὲ μιὰ μύτη ποῦ κατέβαινε σὰν ἀγκίστρι ὡς τὸ στόμα, μὲ μεγάλα ἀγρια φρονδία, ἀξοῦριστος πάντα μὲ τὰ γένηια σὰν καρφιά, εἶχε μάτια γαλανὰ καὶ ἡμερα μέσα στὴν ἀγριὰδα τοῦ προσώπου του. Ὁ καπετὰν-Μοναχάκης τὸν ἀγαποῦσε ξεχωριστά, γιατί δὲν ἔβγαζε ποτὲ τσιμουδιὰ ἀπὸ τὸ στόμα του. «Μέρα, μέρα. Νύχτα, νύχτα.» Ὁ γέρω-Φλώκος τὰ εἶχε σὰ χαμένα τούτη τὴ φορὰ.

— Μὰς πήρανε τὰ νερά, καπετάνιο. Ἐνα μπῶι νερό. Γκούπ καὶ γκούπ τὸ σκαμπανέβασμα, μὰς σακάτεψε.

Κ' ἐστάθηκε χωρὶς νὰ πῆ ἄλλο λόγο.

Ὁ καπετὰν-Μοναχάκης συλλογίστηκε.

— Φλώκο, παιδί μου, ἔλα στὸ τιμόνι νὰ σκαντσάρῃς τὸν τιμονιέρη. Ἐγὼ θὰ κατεβῶ νὰ ἰδῶ τί γίνεται, κ' ἂς εἰσιμάσουν τὴν τροῦμπα.

Προχώρησε μὲ κόπο. Οἱ πόνοι τὸν ἔσφαζαν. Κομματιασμένος σὲ δύο. Σὲ λίγο ἦρθε πάλι ἀπάνω. Μόλις βαστοῦσε στὰ πόδια του. Ἐκανε νὰ πέσῃ κάτω, νὰ σωριασθῇ.

— Δὲν βαστάω πειά. Θὰ πάω νὰ γύρω λίγο.

Ὁ λωστρόμος ἀρπάξε τὴν ρόδα τοῦ τιμονιοῦ, ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ γέρω-Φλώκου.

— Γέρω Φλώκο δῶς ἓνα χέρι νὰ βοηθήσῃς τὸν καπετάνιο νὰ κατεβῇ.

Ὁ γέρω-Φλώκος μὲ τὰ κοκκαλιάρικα μὰ δυνατὰ του χέρια ἀρπάξε τὸν καπετάνιο ἀπὸ τὴ μέση.

— Βαστίζου ἀπάνω μου, καπετάνιο. Ἐννοια σου.

Καὶ κατέβαιναν. Οἱ ἄρμοι τῆς «Ἀθηνᾶς» ἐτρίζαν στὸ σκαμπανέβασμα, ὁ καπετάνιος βογγοῦσε.

— Βόγγα σὺ καὶ βόγγα ἴγώ, εἶπε ὁ Μοναχάκης στεναίνοντας, ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του μὲ τούτη τὴ σοροκάδα.

Δὲν εἶχε γύρει ἀκόμα στὴν κουκέτα του κ' ἓνα κρὰκ δυνατὸ ἀκουστήκε ἀπ' τὴν κουβέρτα. σὰ σπάσιμο ἀλυσσίδας.

— Φλώκο, παιδί μου, στὴν κουβέρτα γλήγορα. Μὰς ἔσπασε τὸ τιμόνι.

Ὁ Φλώκος μιὰ καὶ δυὸ βρέθηκε ἀπάνω.

— Τὰ παλάγκα στὸ διάκι γλήγορα, εἶπε ὁ λωστρόμος.

Ἀρπάζανε ἀμέσως τὰ παλάγκα μὲ τὸ Φλώκο καὶ τὰβαλαν στὴ θέσι τους. Δόξα σοι ὁ Θεός! Μία στιγμὴ ἔμεινε μονάχα ἀκυβέρνητο τὸ καράβι καὶ καθῶς ἔπαιξε τὸ τιμόνι, τὸ διάκι ἐχτύπησε τὸ λωστρόμο στὴ πλάτη. Πόνεσε δυνατὰ, κ' ἄρχισε νὰ μουρμουρίζῃ.

— Καὶ τώρα ποῦ νὰ ποδίσῃς; Ποῦ νὰ ποδίσῃς, δὲν μοῦ λές;

Ὁ λωστρόμος ὅσο ἔβλεπε τὸν καιρὸ νὰ βασιτῆ τὸ χαβᾶ του καὶ ἄκουε τὴν τροῦμπα ποῦ πολεμοῦσε νὰ προφτάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ τριζιματα τοῦ καραβιοῦ στὸ σκαμπανέβασμα ἐμουρμουρίζε ὀλοένα, δυνατὰ τώρα, μιλῶντας στὸ γέρω-Φλώκο.

— Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγία, μὲ τοῦτο τὸ κακό. Βρὲ μάτια μου, Φλώκο, κατάλαβες πῶς αὐτὸς ὁ χριστιανὸς ἐβιάθηκε νὰ μὰς πνίξῃ;

Ὁ γέρω-Φλώκος τσιμουδιὰ. Τραβοῦσε μοναχὰ τὴν ἄκρη τῆς μύτης του μὲ τὰ δύο του δάχτυλα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὴν κατεβάσῃ περισσότερο στὸ στόμα.

Ὁ λωστρόμος ἄφριζε ἀπὸ τὸ κακό του.

— Βρὲ Φλώκο, παιδί μου, τὴ μύτη σου τραβᾶς; Ἐμεῖς χανόμεμαστε κ' ἐσὺ τὸ χαβᾶ σου; Βρὲ κατάλαβες πῶς χανόμεμαστε; Καὶ ποῦ νὰ ποδίσῃς τώρα, δὲν μοῦ λές; ποῦ νὰ ποδίσῃς!

Ὁ γέρω-Φλώκος τσιμουδιὰ. Δὸς του καὶ τὴ μύτη του. Τὴν τραβοῦσε νὰ τὴ βάλῃ στὸ στόμα.

— Βρὲ καράβια θεριά τοῦδωκαν, βρὲ μάγκα πρωτοτάξειδα ποδίσανε, κ' ἐμεῖς ποῦ πάμε δὲν μοῦ λές; Βρὲ πανὶ δὲν φαίνεται στὸ πέλαγο, βαπόρια δὲν ξεμυτίζουν νὰ ταξιδέψουν, κ' ἐμεῖς μωρέ, ποῦ βαστιόμαστε μὲ τὰ μπλάστρια, ποῦ πάμε δὲν μοῦ λές;

Ὁ γέρω-Φλώκος τσιμουδιὰ. Δὸς του καὶ τὴ μύτη του.

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ. Μὰ ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ὁ καπετὰν-Μοναχάκης μοῦ φαίνε-

ται πῶς πάει γυρέβοντας γιὰ πνίξιμο. Νὰ τὸ ἰδῆς, γέρω-Φλώκο. Τώρα ποῦ τὸν πήραν τὰ γεράματα καὶ τὸν σφίζαν οἱ ρεματισμοί, κάλλιο τῶχει νὰ πῆ στὸ φοῦντο μὲ τὴν «Ἀθηνᾶ» παρὰ νὰ ἰδῆ ἄλλον καπετάνιο σ' αὐτὸ τὸ σαπιοκάραβο. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ βγάλῃ ψεύτη, μὰ πάω νὰ χάσω τὸ μυαλό μου μ' αὐτὸν τὸν ἀνθρωπο.

Ὁ γέρω-Φλώκος τσιμουδιὰ. Εἶχε ἀκούσει πολλὰ παραξένα στὴ ζωὴ του. Ἐπιασε πάλι τὴν ἄκρη τῆς μύτης του καὶ τὴν τραβοῦσε νὰ τὴν κατεβάσῃ στὸ στόμα, κυττάζοντας τὸ πέλαγος.

Ὁλη τὴ νύχτα κ' ὅλη τὴν ἡμέρα τὸ κρατῆσανε τραβέρσο μὲ τὴν τουρκετίνα, ἀμπάσσο μούδα τὴ γάπια καὶ τὴ μπούμα. Ἡ τροῦμπα ἐδούλευε ἀδιάκοπα. Ὁ καπετάνιος δὲν ματαφάνηκε στὴν κουβέρτα. Κάπου-κάπου τὰ βογγητά του ἔφθαναν ὡς ἀπάνω. Πονοῦσε δυνατὰ. Ὁ γέρω Φλώκος κατέβαινε ποῦ καὶ ποῦ κ' ἔτριχνε μιὰ ματιά, μήπως ἐγύρευε τίποτε. Ὅλο καὶ νερὸ ἔπινε. Τὸν ἔκαιε ἡ θέρμη.

Τὴν νύχτα ἄρχισε νὰ ξεστερώνῃ κατὰ τὴ δύσι.

— Τὰ εἶδες; εἶπε ὁ γέρω Φλώκος στὸ λωστρόμο. Ὁ πονέντες ξεστερώσε.

Κ' ἔτριξε νὰ δώσῃ τὰ σιχαράκια στὸν καπετάνιο.

Κατὰ τὰ ξημερώματα φύσηξε πονέντες. Ἡ θάλασσα τῆς νοτιᾶς ἄρχισε νὰ πέφτῃ σιγά, σιγά. Ἐδῶκε ὁ Θεὸς καὶ τὴ σκαπουλάρισαν.

— Ἀπ' τοῦ Χάρου τὰ δόντια, εἶπε ὁ λωστρόμος.

— Τώρα νὰφίσομε τὴν «Ἀθηνᾶ» καὶ νὰ πιάσομε τὸν Μοναχάκη, εἶπε ὁ γέρω-Φλώκος.

Τὸν πονοῦσε ἡ ψυχὴ του. Ἐβαλε ὅλα τὰ γιατροσόφια του κάτω, μὰ τοῦ κάκου. Τὸν Μοναχάκη τὸν ἔφηνε ἡ θέρμη στὸ στρώμα. Οἱ πόνοι τὸν ἔσφαζαν.

... Σὲ πέντε ἡμέρες, κυριακὴ ἡμέρα, τὸ ἀπομεισίμερο, ἔφριχνανε τὴν ἀγῶρα στὴν πατρίδα.

Στὸν καφενὲ τοῦ καπετὰν-Πεφάνη τὸ δειλινὸ πάντα μαζεμένα τὰ γεροντάκια. Τὶς κυριακὲς δὲν ἔλειπε κανένας. Ἦταν καὶ ἡ μέρα τοῦ βαποριοῦ. Κάθε ὀκτώ καὶ κάποτε κάθε δεκαπέντε ἔπιανε τὸ βαπόρι τοῦ Βόλου. Κατὰ τὸν καιρὸ. Κάποτε περνοῦσε καὶ μῆνας, ποῦ δὲν ἔβλεπαν βαπόρι. Ἐκείνη τὴν κυριακὴ τὸ περιμεγᾶν χωρὶς ἄλλο. Ἡ θάλασσα ἦταν λάδι. Τὰ γεροντάκια ἀπόξω ἀπὸ τὸν καφενὲ, ἄλλοι σὲς πεζούλες, ἄλλοι μὲ τὰ σκαμνιά τους ἐκῦ-

ταζαν τὸ πέλαγο. Ὁ καπετὰν-Πεφάνης ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν καφενὲ, ἀνεβασμένος σ' ἓνα σκαμνὶ ἀπλωνε τὰ μπλάστρια νὰ στεγνώσουν ἀπάνω στοὺς σπάγγους ποῦ εἶχε περασμένους ἀπὸ τὸν ἓνα τοῖχο στὸν ἄλλο. Ἄξαφνα δυὸ παιδιὰ πέρασαν τρεχάλα σὰν ἀστραπὴ ποῖο νὰ πρωτοφθάσῃ κάτω στοὺς καφενέδες.

— Τὸ βαπόρι, τὸ βαπόρι...

Ὁ γέρω-Μελιγκόνης, πρῶτος πάντα νὰ μάθῃ τὰ νέα καὶ νὰ διαβάσῃ τὴν ἐφημερίδα, πετάχθηκε ἀπὸ τὸ σκαμνὶ του.

— Νὰ το, φάνηκε! Νὰ ἰδοῦμε τί νέα μὰς φέρνει ὁ «ἀτμός».

Τὸ «ἀτμός» τῶλεγε πάντα μ' ἓνα ἄερα παρᾶξενο.

Τὸ βαπόρι ἐφάνηκε τώρα καθαρὰ στὴ μπούκα τοῦ λιμανιοῦ. Ὁ κόσμος ἔτριξε κάτω στὴ σκάλα, οἱ βάρκες ξεκινοῦσαν γεμάτες μπουύλα καὶ κοφίνια.

Ὁ Μελιγκόνης ξαφνιασθήκε.

— Κάτι τραβᾶει μαθὲς πίσω τὸ βαπόρι. Ἐνα μπρῖκι. Τὸ σκαρὶ του ἀπαράλλαχτο τὸ μπρῖκι τοῦ Μοναχάκη.

— Αὐτὸ εἶνε, δὲν τὸ βλέπετε μαθὲς; εἶπε ὁ Μπεφάνης ἀφοῦ κρέμασε καὶ τὸ τελευταῖο μπλάστρι. Ὅλο κ' ὄλο.

Τᾶλλα γεροντάκια κύτταζαν, μὰ δὲ ξεχωρίζαν.

— Αὐτὸ εἶνε, εἶπε πάλι, ὁ Πεφάνης. Θέλει κ' ἐρώτημα. Κάποια ζημία θάπαθε. Δὲν τὸ βλέπετε πῶς εἶνε σὰν καραβοτσακισμένο, γδαρμένο ἀπὸ ὅλες τίς μεριές, ἀγνώριστο. Ἡ «Ἀθηνᾶ» τοῦ Μοναχάκη.

Ὁ Γιαννιὸς ὁ Μελιγκόνης τὰ χρειάσθηκε.

— Φέρε μας ἓνα ρούμι, Πεφάνη. Θὰ πεταχτῶ νὰ ἰδῶ τί γίνεται.

Τὸ βαπόρι ἔστριψε σιγά-σιγά, ἔλυσε τὸ μπρῖκι καὶ στάθηκε στὸν ἀτμό, σφυρίζοντας. Τὸ μπρῖκι τραβῆξε ἴσα κατὰ τὸ μῦλο, μὲ τὸ δρόμο ποῦ εἶχε, καὶ βιάστηκε νὰ ρίξῃ καὶ τίς δύο ἄγκυρες. Ἦνα νερόχιονο ἄρχισε νὰ πέφτῃ καὶ μὲ τὸ βασίλειμα, τὸ κρῖν ἐσπούριζε. Ὁ Μελιγκόνης ἐτραβῆξε τὸ ρούμι του, ἔτριψε τὰ χέρια του δυνατὰ καὶ πετάχτηκε νὰ φύγῃ.

— Θὰ πεταχτῶ νὰ ἰδῶ τί γίνεται.

Ἐκαμε νὰ τραβῆξῃ μπροστὰ καὶ στάθηκε.

— Πεφάνη! Πεφάνη!

Καὶ στάθηκε σὰ χαλός. Ὁ Πεφάνης πετάχτηκε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ. Τὰ γεροντάκια τινάχθηκαν ἀπάνω, ξαφνιασμένα, ἀπ' τὴ φωνὴ τοῦ Μελιγκόνη. Στάθηκαν ὅλοι καὶ κύτταζαν. Δεξιά στὴ σκάλα τοῦ μπρικοῦ ἦλθε ἡ σκαμπαβία μὲ δύο παιδιὰ. Ἀπάνω στὴ σκάλα ἓνα παρᾶ-

ξενό πρᾶμα ἐφάνηκε. Σὰν ἄνθρωπος ποῦ κρατοῦσε ἓνα μεγάλο μπόγο κόκκινο στὴν πλάτη του. Ἐπειτα ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς - ξεχώριζε τώρα ἓνα ψηλό, ξερακιανὸ γεροντάκι - μὲ τὸν κόκκινο μπόγο στὴν πλάτη, ἐπιάστηκε μὲ προσοχὴ ἀπὸ τὰ σχοινιά τῆς ἀνεμόσκαλας καὶ ἄρχισε νὰ κατεβαίνει μὲ κόπο. Ἀπὸ πάνω ἦσαν ἄλλοι μαζεμένοι. Ὁ ψηλὸς ἄνθρωπος μὲ τὸν μπόγο κατέβηκε σιγὰ - σιγὰ τὰ σκαλιὰ καὶ πάτησε τὴ βάρκα. Ὁ κόκκινος μπόγος ἐκουνήθηκε. Τώρα ἄρχισε νὰ ξεχωρίζῃ σὰν ἄνθρωπος. Ἐφάνηκε τὸ κεφάλι του, τὰ χέρια του, τὰ πόδια. Ἐνας ἄνθρωπος, κουβαριασμένος, γαντζωμένος ἀπὸ τὸ λαμὸ τοῦ ψηλοῦ ἀνθρώπου, κουκουλωμένος μὲ μιὰ κόκκινη τσέργα. Ὁ ναύτης ποῦ ἦταν στὴ βάρκα, ἄφησε τὰ κουπιά, ἐσήκωσε τὴν τσέργα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ποῦ ἦταν καβάλλα, καὶ τὴν ἔστρωσε κάτω. Κατέβηκαν καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ πάνω. Ἐπιασαν μὲ προσοχὴ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ ἦταν κουβαριασμένος ἀπάνω στὸ λαμὸ τοῦ ψηλοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν ἀκούμπησαν στὴ βάρκα. Τὸν ἐκουκούλωσαν μὲ τὴν τσέργα καὶ κάθισαν σκυμμένοι ἀπὸ πάνω του. Τὰ δύο παιδιὰ ἔπιασαν τὰ κουπιά, ἀβαράρισαν ἀπὸ τὸ μπῆρι καὶ ἄρχισαν νὰ λάμπουν. Ἡ βάρκα ἐρχότανε κατὰ τὸ μέρος τοῦ καφενέ.

Ὁ Μελιγκόνης, ὁ Πεφάνης καὶ τὰ γεροντάκια ἐκύτταζαν, ἀκούνητοι, καρφωμένοι, ἀμίλητοι, τὴ βάρκα ποῦ ζύγωνε.

— Ὁ Μοναχάκης!

Φώναξε πρῶτος ὁ Μελιγκόνης μὲ πιασμένη φωνή.

— Ὁ Μοναχάκης! Τὸν Μοναχάκη βγάζουν...

Ὁ Μοναχάκης ἀνήμπορος! Καλότυχε Μοναχάκη, τί κακὸ σοῦ ἦρθε;

Καὶ σατάρωσε στὸν ἄμμο. Ἡ βάρκα εἶχε ζυγώσει. Ἐτρεξάν κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ πίσω.

— Καλῶς ὠρίσατε! Τί τρέχει μαθές!

— Τὸν καπετάνιο ἔχουμε ἀνήμπορο... ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὴ βάρκα.

— Βαρειά; ἐρώτησε πάλι ὁ Μελιγκόνης.

— Δὲν εἶνε τίποτα! ἀποκρίθηκε μασσημένα μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὴ βάρκα. Μὴ σκιάζεσθε. Κρούωσε καὶ πιάστηκαν τὰ πόδια του μαθές.

Ὁ Μελιγκόνης ἠσύχασε.

— Δόξα νάχῃ ὁ Θεός! Περραστικά ἄς εἶνε. Σὰς τράβηξε τὸ βαπόρι μαθές; Τί πάδατε;

— Μᾶς εἶχε καρφωμένους τὸν καραντι ὄξω ἀπὸ τὴν Ἀλόνησο. Σὰν πέρασε τὸ βαπόρι, κάναμε σινιάλο καὶ μᾶς ζύγωσε. Εἴπαμε πῶς ἔχουμε ἄρρωστο μέσα καὶ μᾶς τράβηξε.

Ἡ βάρκα εἶχε ζυγώσει στὴν ἀμμουδιά. Τὴν ἐκάθισαν στὴν ἄμμο μὲ τὴν πλώρη. Ὁ γέρω-Φλώκος ἔπιασε δύο μουδές τὰ βρακιά του καὶ πήδησε στὸ γιανό, θαλασσομένος ὡς τὰ γόνατα. Ὁ λοστρόμος μὲ τοὺς ἄλλους ναῦτες ἐσήκωσαν σιγὰ - σιγὰ τὸν καπετάνιο καὶ τὸν ἐφόρτωσαν στὸν ὄμο τοῦ γέρω-Φλώκου, ρίχνοντας του ἀπάνω τὴν κόκκινη τσέργα. Ὁ Μοναχάκης βογγοῖσε: «Ἀγάλια! ἀγάλια παιδιά! ἀγάλια καὶ πονῶ.» Κ' ἐπιάστηκε ἀπὸ τὸ λαμὸ τοῦ ναύτη.

— Στὸ Κυρατσῶ, καπετάνιο, νὰ σὲ πάω στὸ Κυρατσῶ τὴν ἀδερφή σου, ποῦνε σιμὰ τὸ σπῆτι.

— Κουράγιο Μοναχάκη! Δὲν ἔχεις τίποτε. Κρούο εἶνε θὰ περάσῃ... εἶπε ὁ Μελιγκόνης χλωμὸς σὰν τὴ λαμπάδα τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε.

— Δὲν μπορῶ, γέρω-Μελιγκόνη, μὲ σφάζει Ἄκουμπήστε με νὰ ξανασάνω. Τὰ πόδια μου σὰ σκουριασμένα σίδερα τὰ νοιώθω.

Τὸν ἀκούμπησαν στὴν ἀμμουδιά. Ὁ γέρω-Φλώκος τὸν κρατοῦσε στὴν ἀγκυλιά του, οἱ ἄλλοι ἀπὸ πάνω του. Τὸ νερόχινο ἔπεφτε.

— Κουράγιο, Μοναχάκη, δὲν εἶνε τίποτε. Κρούο εἶνε, θὰ περάσῃ.

Ἀντίκρου, μέσα στὴ σκιά ποῦ ἄπλωνε στὰ νερά τὸ βουνὸ τοῦ Προδρόμου, ἢ «Ἀθηνᾶ» ἐσάλευε παραπονετικά. Ὁ Μοναχάκης κουβαριασμένος ἀπάνω στὴν ἄμμο, μέσα στὴν ἀγκυλιά τοῦ γέρω-Φλώκου μ' ἓνα ὄχλητὸ ποῦ ἔβγαине ἀπὸ τὸ στήθος του, σήκωσε τὸ κεφάλι του μὲ κόπο κ' ἐκάρφωσε τὰ μάτια μισοσβυσμένα ἀπάνω στὸ μπῆρι. Τὸ πρόσωπό του ἦταν σὰν τὸ κερὶ, τὸ στήθος του ἀνεβοκατέβαινε σ' ἓνα βουβὸ ἀναφυλλητό. Ἐμεινε ἔτσι κάμποση ὥρα, ἀγκυλιάζοντας μὲ τὸ μάτι τὴν «Ἀθηνᾶ», ποῦ ἐσάλευε γερόντισσα ἐτοιμοθάνατη μέσα στὴ σκιά σὰ νὰ ψυχομαχοῦσε.

— Νὰ πάμε, Μοναχάκη, εἶπε ὁ Μελιγκόνης, θὰ κρυώσης.

— Ἀφῆσέ τους, Μελιγκόνη, νὰ τὰ ποῦνε. Ἀφῆσέ τους νὰ τὰ ποῦνε μὲ τὴν «Ἀθηνᾶ», εἶπε σιγαλὰ ὁ λοστρόμος. Ἐχουν ἀνοιξὴ κουβέντα, μεγάλη κουβέντα. Ποῖός ξέρεῖ ἂν θὰ ξεναιδιῇ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον!...

Μεγάλη κουβέντα! Τί εἶπανε κανένας δὲν αἰουσε, μὰ ὀλωνῶν τὰ μάτια εἶχαν βουρκώσει. Ὑστερα ὁ Μοναχάκης ἐπῆρε μιὰ βαθεῖα ἀνάσσα καὶ ρίχνοντας μιὰ ὑστερη ματιὰ ἀχόρταγ στὴν «Ἀθηνᾶ»:

— Σχώρα με καὶ Θεὸς χωρέσοι! μουρμούρισε.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἐσάλεψε λυπητερά μέσα στὸ μούρωμα, σὰν νὰπέικασε τὰ λόγια τοῦ Μοναχάκη. Ἐσάλεψε μ' ἓνα παράπονο ἀνθρωπινό.

Ὁ γέρω-Φλώκος ἐπῆρε πάλι στὸν ὄμο τὸν καπετάνιο ἀγάλια, ἀγάλια.

Τὸ Μελιγκόνη τὸν ἔπιασαν τὰ κλάματα. Λιγόφυχος πάντα ὁ Γιαννιὸς ὁ Μελιγκόνης, τραβήχθηκε παράμερα καὶ σκούπιζε τὰ μάτια του.

— Σὰν παιδί κάνεις, καῦμένη Μελιγκόνη, τοῦ εἶπε ὁ Πεφάνης. Θέλεις νὰ σὲ ἰδῇ ὁ Μοναχάκης, ποῦ τότε κλαῖς ζωντανὸ μαθές;

— Δὲν κλαίω, παιδί μου Πεφάνη. Δὲν κλαίω. Ἐτοι μὲ πήρε τὸ παράπονο. Εἶδα ἀντρογόνα νὰ χωρίζουν καὶ δὲν ἔκλαψα. Μὰ τώρα δὲν ξέρω μαθές, Πεφάνη, παιδί μου, δὲν ξέρω, μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο...

Καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν τὸ παιδί.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΟ ΥΠ' ΕΝΟΙΚΙΟΝ ΒΡΕΦΟΣ

Ἡ το μύρη καὶ ἀπελπιστικὴ νύξ Δεκεμβρίου νύξ περιτυλίσσοσα τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἀγγλίας ὡς μαῦρον σάβανον καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ βαρεῖς χαμηλοὶ ἀτμοὶ κατέπιπτον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν εἴδει μονοτόνου καὶ ὄχλησος βροχῆς, παγερᾶς ὡς σταγόνες κρυστάλλων ἐντὸς βραχόδους σπηλαίου. Οἱ διαβάται ὁμοιάζον φαντάσματα τρομακτικοῦ οὐείρου, διότι τὸ ὄχρον τρέμον φῶς τοῦ ἀεριοφωτός ἄλλοτε τοὺς ἐκίμωνε νὰ φαίνονται γίγαντες μέσα εἰς τὴν πυκνὴν ὁμίχλην καὶ ἄλλοτε νὰ χάνωνται ὀλοτελῶς εἰς πέλαγος ἐρεβώδες. Μὲ ὑποκόφους ἀγρίας φωνάς οἱ σιδηρόδρομοι τῆς πόλεως ἀπεβίβαζον τὸ ριγοῦν πλῆθος, τοὺς βήχοντας ταξειδιώτας, εἰς τοὺς διαφόρους σταθμούς, ὅπου νυσταλέοι ὑπάλληλοι, σκαιοὶ ὡς ἐκ τοῦ ἐλλεινοῦ καιροῦ, ἤρπαζον τὰ εἰσιτήρια ἐκ τῶν χειρῶν τῶν μὲ ἀπότομον ταχύτητα καὶ ὄρμη. Οἱ ὁδηγοὶ τῶν λεωφορείων ἐγίνοντο δύστροποι χωρὶς καμμίαν πραγματικὴν ἀφορμὴν. Καταστηματαρχαὶ ἐγίνοντο φλύαροι καὶ ἀγροῖκοι. Ἀμαξηλάται ἐφιλονεῖουν ταραχῶδῶς, ἀπειλητικῶς καὶ ἐμπαικτικῶς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχον τὸ ἀγῶγιον. Ἐν συντόμῳ ὅλοι ἦσαν δύστροποι καὶ στρυφνοί, ἐκτὸς μερικῶν χαροπῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔχον τὴν συνήθειαν νὰ εἶναι αἰωνίως προκλητικῶς φαιδρὰ καὶ μὲ πληκτικὸν καιρὸν. Ὑπὸ τὴν μακρὰν καὶ πλατείαν δενδροστοιχίαν τῆς ὁδοῦ Κρόμβελ ἐν Κένσιγκτον ἡ ὁμίχλη ἦτο πυκνότερα καὶ ἐκνεῖτο συμπαγῆς ὡς πυκνὸς καπνὸς με-

γάλης πυρᾶς, πνίγον τοὺς λάρυγγας καὶ τυφλόνων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν διαβατῶν ὑπεσήμερο διὰ τῶν ἐλαχίστων σχισμῶδων τῶν οἰκιῶν, παγόνουσα τὸ αἷμα καὶ αὐτῶν τῶν πλουσίων θνητῶν, τῶν καθημένων εἰς ὠραίας αἰθούσας ἔμπροσθεν τῆς θερμοστρας, καὶ οἱ ὁποῖοι εὐκόλως λησμονοῦν ὅτι ὑπάρχει τι τόσον φοβερὸν ὡς ἡ πενία καὶ τὸ ψῆχος διὰ τὸν πτωχὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχον ἐρημικῶς κλεισμένας τὰς θύρας τῶν.

Εἰς μίαν οἰκίαν, τῆς ὁποίας αἱ θύραι ἦσαν ἐπιδεικτικῶς χρωματισμέναι καὶ τὰ κίτρινα μεταξωτὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων κάπως ρυπαρά, καὶ ἡ ὁποία ἐφαίνετο ὅτι ἦτο «εὐπρεπισμένη πρὸς ἐπίδειξιν» δι' ὅλους ὅσοι τὴν παρετήρουν ἔξωθεν — ἴστατο μία κλειστὴ ἀμαξασυρομένη ἀπὸ ζεῦγος ὑπερηφάνων καὶ εὐτραφῶν ἵππων. Ἀμαξηλάτης σοβαρὸς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου του, καὶ ὑπερέτης ἀμέμπτου περιβολῆς ἴστατο εἰς τὸ πεζοδρόμιον, στηρίξων χαριέντως τὴν χειροκτιοφόρον χεῖρα του ἐπὶ τῆς στιλπνῆς λαβίδος τῆς θυρίδος τῆς ἀμάξης. Καὶ οἱ δύο οὗτοι κύριοι εἶχον τὸ πρόσωπον εἴτολμον καὶ σταθερόν. Ἐφαίνοντο ὡς ἂν εἶχον φέρεῖ εἰς πέρας μεγάλην πράξιν, ἥτις θὰ ἐκάνει ὀλόκληρον τὸν κόσμον εἰς παταγώδη χειροκροτήματα. - ἀλλὰ νὰ εἶπῃ τις τὴν ἀλήθειαν πρὸ ὀλίγον εἶχον τελειώσει τὸ ἀπογευματινὸν τῶν φαγητῶν καὶ, πρὶν τοὺς καταλάβῃ αὐτὴ ἡ βαθεῖα σιωπὴ, ἐφιλονεῖουν περὶ τοῦ ψητοῦ τῆς ἐσχάρας μὲ κρεμμύδια διὰ τὸ δειλνόν. Ὁ

ἀμαξηλάτης ἔκλινεν ὑπὲρ τῆς ἀπλῆς κοτολέττας, διότι, ὡς ἔλεγεν, ἦτο πλέον εὐπεπτος, ἐνῶ ὁ ὑπηρετῆς ὑπεστήριζεν ἐπιμόνως τὸ οὐσιαστικὸν καὶ γευστικὸν μπιφτέκι μὲ κρεμμύδια ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσε ἡ γνώμη του. Ἄφ' οὗ ἐτελείωσεν ἡ σπουδαία αὐτῆ συζήτησις, ἔγειναν βαθμηδὸν σκεπτικοὶ συλλογιζόμενοι τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὴν μέλλουσαν χαρὰν τοῦ νὰ τρώγῃ τις μὲ ἔξοδα ἄλλου. Αὐτὴ ἡ γλυκεῖα καὶ εὐχάριστος σκέψις τοὺς ἀπησχόλει ἀκόμη.

Οἱ ἵπποι ἦσαν ἀνυπόμονοι καὶ ἐκτύπων διὰ τῶν ποδῶν των τὸ λασπωμένον ἔδαφος, ἀνατινάσσοντες τὴν χαιτὴν καὶ τὴν οὐρὰν, ἐνῶ ἡ ἀναπνοὴ των ἀνεμυγνύετο μὲ τὴν βαρεῖαν καὶ πυκνὴν δμίχλην.

Ἐπὶ τῆς λευκῆς μαρμαρίνης κλίμακος τῆς οἰκίας πρὸ τῆς ὁποίας ἴσταντο, κατέκειτο ἐν δέμα σχεδὸν ἀφανές, ἄμορφον καὶ ἀκίνητον. Οὐδεὶς ἐκ τῶν δύο λαμπροστολιστῶν αὐτῶν κυριῶν ἤξιωσε νὰ τὸ παρατηρήσῃ, διότι κατέκειτο εἰς σκοτεινὴν γωνίαν καὶ ἦτο ταπεινὸν καὶ διὰ τυχαῖον ἀκόμη βλέμμα τῶν ὑπερηφάνων ὀφθαλμῶν των. Ἐξαφνα αἱ χρωματισταὶ θύραι τῆς οἰκίας ἠνοιχθῆσαν μὲ κρότον.

Θερμότης καὶ λαμπρότης ἐκ τοῦ διαδρόμου τῆς εἰσόδου διεχύθησαν ὡς ρεῦμα εἰς τὴν ὀμίχλῳδῃ ὁδὸν καὶ ἀμέσως ὁ ὑπηρετῆς, σοβαρὸς καὶ ἀπαθής, ἠνοιξε τὴν θυρίδα τῆς ἀμάξης. Κυρία ἡλικιωμένη, ἐνδεδυμένη πλουσίως καὶ μὲ ἀδάμαντας ἀπαστράπτοντας ἐπὶ τῆς λευκῆς τῆς κόμης, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας γεμάτη ἀρώματα. Ἦκολοῦντο ἀπὸ νέαν ὄραϊαν ὡς κοῦκλαν, μὲ μύτην σιμὴν καὶ στόμα μικρὸν ἀλλ' αὐθαδές, κρατοῦσαν τὸ μεταξίνον καὶ ἀπὸ τρίχαπτα φόρεμά της μὲ περιφρονητικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ μὲ προσοχήν, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ πατήσῃ τὸ πόδι της εἰς ἔδαφος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο στρωμένον μὲ τὸν καλλίτερον τάπητα. Ὅταν ἐπλησίασαν τὸ ὄχημα, τὸ εἰς τὴν γωνίαν τῆς μαρμαρίνης κλίμακος ἄμορφον καὶ ἀκίνητον δέμα ἔλαβε ζωὴν. Γυνὴ μὲ ἀγρίαν κόμην καὶ ἀγριωτέρους ὀφθαλμούς ἀνεράνη· τὰ ὠχρὰ τῆς χειρὸς ἔτρεμον ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ ἠκούσθη ἡ θλιβερὰ φωνὴ της:

«Κυρία! γὰρ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, ἐλεήσετε με, κυρία!»

Ἄλλ' ἡ κυρία μὲ ὕφος περιφρονητικὸν ἐπέρασε κινουσα λεπτῶς καὶ ὑπερηφάνως τὴν εὐώδη ἐσθῆτα της, χωρὶς νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν δυστυχὴ νὰ ἐξακολουθήσῃ. Καὶ ἡ πτωχὴ τότε ἔστράφη μὲ κάποιαν ἐλπίδα πρὸς τὸ γλυκύτερον τῆς κόρης πρόσωπον.

«Καλὴ μου, λυπήσου με! Μία μικρὴ ἐλεημοσύνη... ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ! Εἶσαι πλούσια κ' εὐτυχισμένη κ' ἐγὼ πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείνα! Μία πεντάρα γὰρ τὸ μωρὸ, γὰρ τὸ φτωχὸ ἐτοῦτο... Καὶ ἐπεχείρησε ν' ἀποσύρῃ τὸ ρακῶδες σκέπασμα διὰ νὰ δεῖξῃ τὸν κρυμμένον θυσανρόν της ἀλλ' ἀπεκρούσθη ἀπὸ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀνηλεές βλέμμα της.

«Δὲν ἔχεις δουλειὰ στὴν πόρτα μας, εἶπεν ἡ κόρη ἀποτόμως πηγαινε γρήγορα, νὰ μὴν καλέσῃ ὁ ὑπηρετῆς τὸν ἀστυφύλακα!»

Καὶ εἰσελθοῦσα μὲ τὴν μητέρα της εἰς τὸ ὄχημα, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρετῆν μὲ θυμὸν:

«Χόουαρτ, πῶς ἀφίνεις αὐτοὺς τοὺς ζητιάνους νὰ πλησιάζουν τὸ ἀμάξι; Ἦθελα νὰ ξέρω γιατί σὲ πληρώνομε — ντροπὴ σου!»

«Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία, εἶπεν ὁ ὑπηρετῆς σοβαρῶς, δὲν τὴν παρετήρησα καὶ κλείσας τὴν θύραν τοῦ ὀχήματος ἐκύταξε μὲ ὑπερήφανον βλέμμα τὴν δυστυχῆ γυναῖκα ἡ ὁποία ἀνέμενεν ἐκεῖ, καὶ μὲ ἀπότομον κίνησιν τῆς χειρὸς εἶπε μεγαλοπρεπῶς.

Ἦκουσες; Τράβα ἀπὸ δῶ.

Ἐκτελέσας οὕτω τὸ καθήκον του, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου του, πλησίον τοῦ φίλου του ἀμαξηλάτου, καὶ τὸ ὄχημα ἀνεχώρησε βιαίως, τὰ δὲ λάμποντα φῶτα του ἐξάθησαν ἀμέσως μέσα εἰς τὴν φοικωδὴ δμίχλην ἡ ὁποία ἐκρέματο ὡς ἐπισηδεις πέπλος ἐκ τοῦ ἀοράτου οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς σχεδὸν ἀοράτου γῆς.

Ἡ δυστυχὴς ἐπαίτις ἔμεινε μόνη ἀφ' οὗ εἰς μάτην ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην ἐκεῖ ὅπου οὐδὲ ἴχνος ἐλέους ὑπῆρχεν, παρετήρησε γύρω της μὲ ἀπελπισίαν ὡς παρὰφρων καὶ ἐφάνη ὡς ἂν ἠθελε νὰ εἶπῃ τι φοβερόν· ἀλλ' ἠκούσθη ἀσθενὴς καὶ λυπηρὸς θρήνος ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ δέματος, τὸ ὁποῖον ἐκράτει εἰς τοὺς κόλπους της καὶ ἀμέσως συνεκρατήθη χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν ἤρχισε νὰ βαδίξῃ ἀσυνειδήτως καὶ ἔξαφνα ἐφάνθη πρὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τῆς γνωστῆς ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁρατόριον. Ἡ ἡμιτελής ἀκόμη πρόσσωψις τῆς ἐκκλησίας ἐφαίνετο κατάμαυρη ἕνεκα τῆς δμίχλης· δὲν εἶχε τίποτε τὸ γραφικὸν ἢ ἐλκυστικόν. Καὶ ὅμως ἄνθρωποι εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο ἡσύχως, διὰ δὲ τοῦ κινουμένου ἐρυθροῦ παραπετάσματος τῆς θύρας ἐχύνετο εὐχάριστον, θερμὸν καὶ ἀμυδρὸν φῶς. Ἡ δυστυχὴς ἐστάθη δισταζούσα, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε νὰ ἀνέλθῃ τὰς μακρὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος. Ἀφοῦ ἀνῆλθε, παρετήρησεν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰσῆλθεν. Ὁ ναὸς ἦτο ξένος δι' αὐτὴν· δὲν

ἐγνώριζε τίποτε περὶ τῆς θρησκευτικῆς του σημασίας, ἡ δὲ ψυχρὰ καὶ ἡμιτελής ὄψις του ἐπέβη τὴν καρδίαν της. Ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι, διεσπαρμένοι ὡς μαῦραι κηλίδες, εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου λευκοῦ ἐσωτερικοῦ του καὶ ἡ δμίχλη ἐπεκρέματο βαρεῖα ἀπὸ τοῦ θόλου καὶ ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν παρεκκλησιῶν. Μία μόνη γωνία ἔλαμπε κατάφωτος, ὁ βωμὸς τῆς Παναγίας.

Πρὸς αὐτὸν ἐπορεύθη ἡ πτωχὴ πλάνης καὶ φθάσασα πρὸ αὐτοῦ, ἐκάθησε εἰς τὸ πλησιέστερον θρανίον ἐξητηλημένη. Δὲν ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκ μαρμάρου θυσιαστήριον, ἀριστοῦργημα ἰταλικῆς τέχνης· τὴν εἴλασεν ἰδίως τὸ γλυκὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἐχύνετο γύρω της. Ἐφαίνετο ἀκόμη νέα τὸ πρόσωπόν της, ἄγριον ἐκ τῶν μακρῶν καὶ πυκρῶν στερήσεων, ἐδείκνυεν ἴχνη παρελθούσης ὠραιότητος, οἱ ὀφθαλμοὶ της, πλήρεις πυρετώδους πόνου, ἦσαν μεγάλοι καὶ μαῦροι καὶ διετήρουν ἀκόμη τὴν λάμψιν των τὸ στόμα της μόνον, αὐτὸς ὁ προδοτῆς τῶν καλῶν καὶ κατῶν πράξεων τοῦ βίου μας, ἀπεκάλυπτεν ὅτι ἡ ζωὴ της δὲν εἶχε περάσει ὀμαλῆ· αἱ γραμμαὶ του ἦσαν τραχεῖαι καὶ μοχθηραὶ, τὸ δὲ ἐκδικητικὸν κῆρυγμα τοῦ ἄνω χειλοῦς ἐφάνετο τὴν τρελλὴν της ὑπερηφάνειαν, τὴν ὄχι ἄμοιρον ἀυστόλου ἡδυναιθείας. Ἐστάθη ὀλίγας στιγμὰς ἀκίνητος· κατόπιν μὲ μεγίστην στοργὴν καὶ τρυφερότητα ἤρχισε νὰ ἐκτυλίσῃ τὸ λεπτὸν ρακῶδες σκέπασμα, παρατηροῦσα ἀνησυχῶς τὸ ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτεν. Ἐνα βρέφος, τὸσφ μικρὸν, λευκὸν καὶ ἀδύνατον βρέφος, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἀνελύετο ὡς νιφὰς χιόνος εἰς τὴν ἐλαχίστην ἐπαφὴν. Ἐνῶ ἐκείνη ἀφῆρει τὸ σκέπασμα, ἠνοιξε τὸ βρέφος τοὺς μεγάλους σοβαροὺς ὀφθαλμούς του καὶ τοὺς προσήλωσεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς μὲ ἐκφρασιν πόνου ἀνεκλαλήτου. Ἐμεινεν ἀκίνητος καὶ ἄφωνος. Θλιβερὰ μικρογραφία τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας· ἕνα μωρὸ παιδάκι, ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς προσώπου τοῦ ὁποῖου ἦτο χαραγμένα ἡ λύπη καὶ ὁ πόνος. Μετ' ὀλίγον ἔσχε τὸ μικρὸν ἀδύνατον χεράκι του καὶ ἐθώπευσε τὴν προστατίδα του μὲ ἀσθενὲς μειδίαμα. Ἐκείνη ἀπήνησεν εἰς τὴν ἀγάπην του μ' ἐνθουσιασμόν, τὸ ἔφερε σφικτὰ εἰς τὸ στήθος της καὶ τὸ κατεφίλησε θωπεύουσα αὐτὸ μὲ διακεκομμένας λέξεις μητρικῆς στοργῆς:

«Πουλάκι μου, χρυσό μου. Ναί, ναί τὸ ξέρω, εἶσαι τόσο κουρασμένο, τόσο πεινασμένο καὶ

παγωμένο! Δὲν πειράζει, μικρὸ μου! Θ' ἀναπαυθοῦμε λίγο ἐδῶ καὶ ἔπειτα θὰ πάμε νὰ ποῦμε ἕνα τραγουδάκι, νὰ μᾶς δώσουν ὀλίγα λιπτά καὶ ὕστερα θὰ γυρίσωμε στὸ σπίτι μας. Κοιμήσου λίγο ἀκόμα, πουλάκι μου! Ἐδῶ συνεφέραμε λιγάκι.»

Ἐδίπλωσε τὸ σκέπασμα περισσότερον, φροντίουσα νὰ προστατεύῃ τὸ μικρὸν καλλίτερον ἀπὸ τοῦ ψύχους. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν κυρία μὲ πένθος βαρὺ διῆλθε πλησίον της καὶ πρόχωρησασα πρὸς τὰς βαθμίδας τοῦ θυσιαστηρίου, ἐγονυπέτησε καλύψασα τὸ πρόσωπόν της μὲ τὰς χεῖρας. Τῆς πτωχῆς ὁδοιπόρου ἡ προσοχὴ εἰκλύσθη καὶ παρετήρει μὲ θλιβερὰν ἐκπληξίν τὴν γονατισμένην κυρίαν, ἡ ὁποία ἐφοροῦσε πλούσιον μαῦρον μεταξωτὸν φόρεμα μὲ πένθιμον ταινίαν. Βαθμηδὸν οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐπλάνηθησαν ὑψηλὰ ὑψηλὰ, μέχρις ὅτου ἀνεπαύθησαν τέλος ἐπὶ σεμοῦ γλυκυτάτου, αἰθερίως μειδιῶντος ἀγάλματος τῆς Παναγίας, κρατούσης εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ τέκνον της.

Τὸ ἐκύταξεν ἀτενῶς μ' ἐκπληξίν καὶ δυσπιστίαν. Αἴφνης ἠγέρθη καὶ μετέβη πλησίον τῶν κυκλίδων τοῦ βωμοῦ. Ἐκεῖ ἐστάθη παρατηροῦσα ἀορίστως κἀνίστρον γεμάτων ἀνθη λευκὰ καὶ εὐωδιάζοντα, τὰ ὁποῖα θὰ εἶχον βέβαια ἀφεθῆ ἐκεῖ ἀπὸ εὐλαβῆ προσκυνητῆν. Εἶδε μὲ ἀμφιβολίαν τὰς κινουμένας ἀργυρᾶς κανδύλας καὶ τὰ σπινθηροβολοῦντα κηρία. Καὶ ἠσθάνθη εἰς τὴν ἀτμοσφαιρὰν λεπτὴν εὐωδίαν ὡς ἂν ὑπῆρχον ἐκεῖ που πλησίον ἴα καὶ νάρκισσοι τῆς ἀνοίξεως. Τότε τὸ πλανώμενον βλέμμα της ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν γονυπετοῦσαν μαυροφόρον κυρίαν, ἡ ὁποία ἐξηκολούθει νὰ μένῃ ἀκίνητος, καὶ ἠσθάνθη ἐκείνην τὴν στιγμὴν πνιγμὸν εἰς τὸν λαμόν της ἐνῶ τὰ δάκρυα ἀνῆρχόντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της.

Προσεπάθησε νὰ μετατρέψῃ τὸ ὑστερικὸν τοῦτο αἶσθημα εἰς περιφρονητικὸν γέλωτα. «Θεὲ μου, Θεὲ μου,» εἶπε χαμηλοφώνως, τί τόπος εἶναι αὐτὸς ὅπου προσεύχονται σὲ μιὰ γυναῖκα καὶ ἕνα παιδί! Τὴν ἴδιαν στιγμὴν ἡ ἡ μαυροφόρος κυρία ἠγέρθη. Ἦτο νέα μὲ ὑπερήφανον, ὠραῖον ἀλλὰ τεθλιμμένον πρόσωπον. Τὸ βλέμμα της ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὴν ρυπαρὰν καὶ πτωχὴν ἀδελφὴν της καὶ ἐστάθη παρατηροῦσα αὐτὴν μὲ λύπην. Ἡ πτωχὴ ἔλαβε τότε θάρρος καὶ μὲ χαμηλὴν φωνὴν ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην. Ἡ κυρία δισταζούσα ἐκύταξε προσεκτικῶς τὸ σκεπασμένον δέμα.

«Κρατεῖς μικρὸ παιδάκι αὐτοῦ» εἶπε μὲ

γλυκεῖαν φωνήν « ἤμπορῶ νὰ τὸ ἰδῶ; » « Μάλιστα κυρία » ἀπήντησε καὶ ἀμέσως ἀπέσυρε τὸ σκέπασμα ἵνα φανῇ τὸ ἰσχνὸν λευκὸν προσωπὸν του, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἀκόμη συγνητικώτερον εἰς τὸν ὕπνον του. « Ἔχασα τὸ δικό μου πρὸ μᾶς ἐβδομάδος » προσέθηκε περιλυπὸς ἢ κυρία, παρατηροῦσα τὸ βρέφος. « Ἦτο τὸ πᾶν γιὰ μένα ». Ἡ φωνὴ της ἔρεμεν ἦνοιξε τὸ βαλάντιόν της καὶ ἔβρεσε δύο σελίνια εἰς τὴν χεῖρα της ἐκκλητικῶν ἐπαίτιδος. « Εἶσαι πιὸ εὐτυχὴς ἐσὺ προσεύχου καὶ γιὰ μένα, γιατί εἶμαι τόσον ἔρημη ». Καὶ καταβιβάσασα τὸν μακρὸν μαῦρον πέπλον της ὅπως σκεπάσῃ κατ' ὀλοκληρίαν τὸ πρόσωπον, ἀπῆλθε βραδέως. Ἡ πτωχὴ τὴν ἠκολούθει διὰ τοῦ βλέμματός, ἕως ὅτου τὸ χαριτωμένον ἀνάστημά της ἐχάθη εἰς τὸ σκότος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τότε ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸ θυσιαστήριον. « Νὰ προσευχηθῶ γι' αὐτήν; » ἐσκέφθη. « Ἐγώ, σὺν νὰ ἤμποροῦσα νὰ προσευχηθῶ! » Καὶ ἐχαιρομόγελασε μὲ μεγάλην κυρία. Παρετήρησε καὶ πάλιν τὸ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἄγαλμα τῆς Θεοτόκου. Τίποτε δὲν ἐσημείωνε δι' αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ αἱ γνώσεις της ἐν γένει περὶ χριστιανισμοῦ ἦσαν μηδαμιναί· μίαν φορὰν μόνον εἶχεν ἀναγνώσει μικρὰν θρησκευτικὴν διατριβὴν μὲ τὸν ἐξῆς τίτλον « Στάσου, διότι πηγαίνεις εἰς τὴν Κόλασιν ». Ἡ θρησκεία ἐνεπαίξετο ὑπὸ τῶν ὁμοίων της· τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλαμβάνετο ὡς μάταιος ὄρκος ἢ βλασφημία· ὄθεν τὸ ἀγνόν, τὸ πλήρες μυστηρίου, τὸ συμπαιθὲς ἐκείνο μαρμαρίνον ὁμοίωμα τῆς Παρθένου ἦτον ἀκατανόητον εἰς τὴν δυστυχὴ πλανόδιον. Σὺν νὰ ἤμποροῦσα ἐγὼ νὰ προσευχηθῶ! ἐπανέλαβε χλευαστικῶς. Παρετήρησε τὸ ἀργυροῦν νόμισμα καὶ τὸ κοιμώμενον παιδίον καὶ ἔξαφνα μὲ προθυμίαν ἐγονυπέτησε.

« Ὅπου κ' ἂν ἦσαι » εἶπεν ἀποτενημένη πρὸς τὸ ἀνωθὲν της ἄγαλμα, « φαίνεται ὅτι ἔχεις καὶ σὺ δικό σου παιδί. Βοήθησέ με νὰ προσέχω αὐτὸ ἐδῶ· δὲν εἶναι δικό μου· ἤθελα νὰ ἦναι καὶ ὁμοῦς τὸ ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ τὴν μητέρα του. Ἐλπίζω ν' ἀκούσης τὴν παράκλησί μου· ἂν ὑπάρχη ἐδῶ μέσα Θεός, τὸν παρακαλῶ νὰ εὐλογῇ τὴν καλὴν ψυχὴν τῆς κυρίας αὐτῆς ποῦ ἔχασε τὸ χρυσὸν τῆς παιδάκι. Ἐγὼ τὴν εὐλογῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιά, μὰ ἡ δική μου εὐλογία δὲν ἀξίζει τίποτε ».

Καὶ παρετήρησεν ἐκ νέου τῆς Παναγίας τὴν αἰθερίαν λευκὴν μορφήν « φαίνασαι νὰ μ' ἐννόησες, μὰ δὲν τὸ πιστεύω! Δὲν πειράζει

εἶπα ὅτι ἤθελα νὰ πῶ αὐτὴ τὴν φορὰ ».

Ἡ περιέργος παρακλητικὴ της ὁμιλία ἐτελείωσεν ἠγέρθη καὶ ἀπῆλθεν. Αἱ μεγάλαι θήραι τῆς ἐκκλησίας ἐκινήθησαν βαρεῖαι ὀπισθὲν της, καὶ ἐδρέθη πάλιν εἰς τὴν λίσπωμένην ὁδόν.

Ἐπιπτε συνεχῶς λεπτή, ψυχρά, διαπεραστικὴ βροχὴ. Ἀλλὰ τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτει, ἦτο φυλακτὸν ἀπέναντι τῶν ἐξωτερικῶν κακουχιῶν ἠκολούθησε τὸν δρόμον της μέχρις ὅτου ἔφθασεν εἰς καθαρὸν γαλακτοπωλεῖον ὅπου ἔδωκε δύο πέννας καὶ ἐγέμισε γάλα τὸ φιαλίδιον τοῦ μικροῦ· διὰ τὸν ἑαυτὸν της δὲν ἠγόρασε τίποτε. Δὲν εἶχε φάγει κατ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἠσθάνετο πολὺ κουρασμένη. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν εἰς λεωφορεῖον τὸ ὁποῖον τὴν ἔφερεν εἰς τὸ Τσαῖριν-Κρός, ὅπου κατέβη εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, τὸν ἀπαστρέπτοντα ἀπὸ φῶτα ἠλεκτρικά, διὰ νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοῦ διαβάτας. Ἐνας τῆς ἔδωκε μίαν πένναν· ἄλλος, νέος ὡραῖος, μὲ ὀφθαλμοὺς χαύνους καὶ ἐξητλημένους, ἔβρεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὸ θυλάκιον, ἔλαβεν ὅλα τὰ χαλκὰ νομίσματα ἀνερχόμενα εἰς τρεῖς πέννας καὶ ἐν τέταρτον, ἔρριψε αὐτὰ εἰς τὴν παλάμη της καὶ τῆς εἶπε μὲ ἀπρεπῆ φαιδρότητα καὶ ἀναισχυντίαν:

« Αὐτὰ τὰ ὡραῖα σου μαῦρα μάτια ἤξιζαν καλλίτερη δουλειά. Ἐκεῖνη ὀπισθοχώρησε καὶ ἐρρίγησεν ὁ νέος ἐγέλασε δυνατὰ καὶ ἀνεχώρησε. Ἐνῶ ἐστέκετο ἐκεῖ, σκέψεις ἀπαίσιαι περνοῦσαν ἀπὸ τὸν νοῦν της· ἀλλ' ὁ κλαυθμὸς τοῦ μικροῦ παιδίου τὴν ἐπανέφερεν εἰς τὸν ἑαυτὸν της, καὶ ἀφοῦ τὸ ἠσύχασεν, ἐψιθύρισε. « Ναι, ναι, ἀγάπη μου, εἶναι πολὺ ὑγρασία καὶ κρύο καὶ πρέπει νὰ φύγωμε ». Ἀνεληθοῦσα καὶ πάλιν εἰς λεωφορεῖον, μετέβη εἰς τὴν ὁδὸν Τότεγχαμ-Κόρτ, φθάσασα οὕτω μετὰ φοβεροῦς κλονισμοῦ εἰς τὴν κατοικίαν της, κεκμένην εἰς μίαν ὄψαφάν πάροδον εἰς τὸ ἐλεεινότερον μέρος τῶν Σέβεν-Ντάελς. Εἰσερχομένη ἐχαιρετίσθη χλευαστικῶς ἀπὸ χονδροειδεῖς καὶ τραχεῖς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἵτινες ἦσαν συνηθροισμένοι εἰς μικρὸν καπηλεῖον εἰς τὴν γωνίαν τῆς παρόδου.

« Νὰ ἡ Λίτσα! » ἐβόησεν εἰς ἕξ αὐτῶν. « Νὰ ἡ Λίτσα μὲ τὸ ἀφράτο μωρὸ της ». « Ἐλα, παληκορότσι, βγάλε ὄξω ὅσα ἔχεις! πόσα εἶναι; κέρασέ μας ὅλους! »

Ἡ Λίτσα διῆλθε μεταξύ των σταθερῶς τὸ ὑπερήφανον κύρτωμα τοῦ ἄνω χείλους της ἔδειξε τὴν ἐνδύμωχον ἀγανάκτησίν της καὶ οἱ

ὀφθαλμοὶ της ἤστραψαν ἀπὸ περιφρόνησιν ἀλλὰ δὲν ἀπήντησε τίποτε.

Ἡ σιωπὴ της, παρώργισε μίαν κόρην μὲ πρόσωπον γαλῆς καὶ κόμην περιπεπλεγμένην ὡς τρελλῆς, ἡλικίας δεκαεπτὰ ἐτῶν περίπου, ἡ ὁποία ἔκειτο μεθυσμένη σχεδὸν κατὰ γῆς, κρατοῦσα τὰ γόνατά της μὲ τοὺς δύο βραχιόνους.

« Κυρὰ Μόξ », ἐφώνησε, « κυρὰ Μόξ, σὲ ζήτοῦν νὰ ἡ Λίτσα μὲ τὸ μωρὸ σου! »

Καὶ ὡσὰν οἱ λόγοι της εἶχον τὴν ἰσχυρὰν γοητείαν νὰ προσκαλέσουν κακοποιὸν πνεῦμα, ἐπεφάνη πάραυτα εἰς τὴν θύραν μᾶς τῶν ἐλεεινῶν ἐκείνων οἰκῶν γυναῖον χονδροειδές, σχεδὸν γυμνὸν ἕως εἰς τὴν ὄσφιν καὶ μὲ περισμένην καὶ κηλιδομένην ἀποτρόπαιον μορφήν, τὸ ὁποῖον βιαίως ὤρμησε πρὸς τὴν Λίτσαν καὶ ἐκίνησε κατ' αὐτῆς τὴν πυγμὴν.

« Ποῦ εἶναι τὸ σελίνι μου; » ἐκραύαζε « ποῦ εἶναι τὸ κρασί μου; Βγάλα ὄξω, βγάλε τὸ σελίνι μου καὶ τίς τέσσερις πέννες. Πονηριδὲς σὲ μένα δὲν περνοῦν. Τὸ ἐμπόριο εἶν' ἐμπόριο σ' ὅλο τὸν κόσμον! Κάνεις παραίδες μὲ τὸ μωρὸ μου· τὸ ξέρεις; μ' αὐτὸ κερδίζεις περισσότερα παρὰ μὲ τὴν παληὰ σου τέχνη. Μὴ λὲς ὄχι· τὸ ξέρεις! Τόσο ἀρρωστιάτικο μωρὸ δὲν τὸ βρίσκεις πουθενὰ καὶ τ' ἀρρωστιάτικα μωρὰ εἶναι ποῦ κάνουν νὰ κερδίζῃ κανεὶς, καὶ σαλεύουν τὴν καρδιά τῶν καλῶν κυριῶν ». Αὐτὰ εἶπε μὲ προσποιητὸν κλαυθμὸν, τὸ ὁποῖον ἔκαμε νὰ γελάσουν καὶ χειροκροτήσουν οἱ βάνανσοι ἀκροαταί της. « Τὸ ἔχεις φθηνά, μωρή, καὶ ἂν δὲν πληρώνης τακτικά, ἄλλη θὰ πάρῃ τὴν τύχη ».

Ἐπαισε ὅπως ἀναπνεύσῃ ὀλίγον καὶ ἡ Λίτσα εἶπεν ἠσύχως.

« Καλὰ, κυρὰ Μόξ, νὰ τὸ σελίνι σου καὶ ἡ τέσσερις πέννες γιὰ τὸ κρασί σου. Τώρα δὲν σοῦ χρεωστῶ πλιὰ τίποτε γιὰ τὸ παιδί ».

Διοτάζουσα ἔβλεπε μετὰ πολλῆς τρυφερότητος τὸ ἐπὶ τῶν βραχιόνων της μικρὸν καὶ προσέβηκεν ἱκετευτικῶς: κοιμᾶται τώρα νὰ τὸ πάρω μαζί μου ἀπόψε;

Ἡ κυρὰ Μόξ, ἡ ὁποία ἐδοκίμαζε τὴν γνησιότητα τῶν νομισμάτων, δάκνουσα αὐτὰ ἀγρίως μὲ τοὺς μεγάλους κτερίνους ὀδόντας της, ἐκάγχασε μὲ ὀργήν. « Νὰ τὸ πάρῃ μαζί σου! ἀκούς ἐκεῖ! νὰ τὸ πάρῃ λέγει μαζί της, ζουρλή! παληκορότσι! Καὶ θέσασα καὶ τοὺς δύο ἐρωθροὺς χονδροὺς βραχιόνους της ἐπὶ τῆς ὀσφύος της, ἐξηκολούθησε σαρκαστικῶς. « Νὰ σοῦ πῶ, ἂν ἔχῃς νὰ πληρώσης δύο σελίνια ἀκόμα, ἤμπορῶ νὰ σοῦ τὸ ἀφήσω ἀπόψε ».

Φωνὴ φαιδρῆς ἐπιδοκιμασίας ἐξεοράγη ἐκ τῶν παρισταμένων καὶ μεθυσμένων θεατῶν, καὶ ἡ κόρη, ἡ ὁποία ἐκάθητο κατὰ γῆς, ἐκίνησε τὰς χεῖρας της χειροκροτοῦσα δυνατὰ καὶ φωνάζουσα.

« Μπαρῶ, κυρὰ Μόξ· δὲ δίνει κανεὶς χάρισμα τὸ μωρὸν τὴν νύχτα. Πρέπει νὰ πάρῃς πιὸ ἀκριβὰ παρὰ τὴν ἡμέρα ».

Τὸ πρόσωπον τῆς Λίτσας ἔγινεν ὠχρὸν καὶ τραγύ. Ξέρεις ὅτι δὲν ἔχω χρήματα, εἶπε σιγὰ, δὲν ἔφαγα οὔτε ἥπια ὅλη τὴν ἡμέρα, πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ ζήσω, ἂν καὶ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. Τὸ παιδί! — καὶ ἐδῶ ἡ φωνὴ της ἔγεινε γλυκεῖα — κοιμᾶται καὶ εἶναι κρῖμα νὰ ξυπνήσῃ τὸ καυμένο. Θὰ κλαίῃ καὶ δὲν θὰ ἡσυχάσῃ ὅλη νύχτα· ἐγὼ θὰ τὸ ζεστάνω καὶ θὰ τὸ ἡσυχάσω ἂν μοῦ τ' ἀφήσης, καὶ ἔρωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς της μὲ ἀνήσυχον ἐλπίδα. Θέλεις; μοῦ τὸ ἀφίνεις;

ΜΑΡΙΑ ΚΟΡΕΛΛΗ

Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐπὶ Π. Φ.

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ

Μεταξύ των εγγράφων του Δημ. Γεωργιάδου λογίου, εκ των οποίων τινά ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη, ὑπάρχει και ἐκτενὲς ἡμερολόγιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐφημερίδες» περιγράφον τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος. Ὡς ἐπαναστάτης και μέλος τοῦ μυστικοῦ κομιτάτου ὁ Γεωργιάδης ἐμελέτησε τὰ πρόσωπα ἐκ τοῦ πλησίον και ἠδυνήθη νὰ δώσῃ ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Σήμερον δημοσιεύομεν ἐν ἀπόσπασμα τῶν «Ἐφημερίδων» ἐπιφυλασσομένοι νὰ δώσωμεν και ἄλλο εἰς προσεχῆς τεῦχος, περιλαμβάνον ἐπιστολὴν τοῦ Ὀθωνος πρὸς τὸν διδάσκαλόν του βαρῶνον φόν Ρίτερ. Τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐγγράφων τούτων μᾶς παρεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Β. Τσοκοπούλου.

Σ. τ. Δ'

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ ΑΜΑΛΙΑΝ

Πρὸ πολλοῦ ἤδη, ἀφ' οἴτου ἐπέστρεψα ἐκ Κρήτης, εἶχα σκοπὸν νὰ παρουσιασθῶ εἰς τοὺς Βασιλεῖς, δὲν παρείχεται μοι ὅμως ἡ κατάλληλος εὐκαιρία, καθότι δὲν ἤθελον νὰ φανῶ ὅτι, ὡς ἄλλοι ἤδη πολλοί, προσέλεχον τὴν τιμὴν ταύτην. Ἄλλ' οὐδὲ ὅτι δὲν ἤθελον νὰ παρουσιασθῶ πρὸ τῶν Βασιλέων ἐνόμιζον ὀρθόν. Προσχωρήσας εἰς τὰς θείας και τὰς βλέψεις τῶν ἀντιδραστηκῶν και τῶν ἐπαναστατῶν, προσεχώρησα ὑπὸ ὄρους και ἐπιθυμῶν νὰ διαφωτισθῶ ἐπὶ τῆς πορείας τῶν πραγμάτων μέχρη τῶν ἐλαχίστων αὐτῶν λεπτομερειῶν. Συνέπεσαν ἐν τούτοις τὸ ἐπεισόδιον τούτου οὐδόλωσ δμιλεῖ ὁ Γεωργιάδης και ἐπομένως εἶναι τελείως ἀγνωστον τὸ συμβάν εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται) και ἐπέσπευσε τὴν παρουσίαν μου εἰς τ' Ἀνάκτορα.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 24 Ἰουνίου ὁ ἀξιωματικὸς Σκουφὸς ἦλθεν ἐνωρίς εἰς τὴν οἰκίαν μου και μοι εἶπεν ὅτι ὁ Ρουφὸς τοῦ ἀνεκοίνωσεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία ἐπεθύμει νὰ με ἴδῃ. Ἐπιθυμῶν νὰ διευκολύνω

τὴν Ἀνασσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθυμίας τῆς ταύτης ἀπεφάσισα νὰ μεταβῶ εἰς τ' Ἀνάκτορα και νὰ ζητήσω παρουσίαςιν. Ἐνῶ ὅμως διηρχόμην πρὸ τοῦ καφερείου «Βυζάντιον» ὁ ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς Κόκκινος μὲ ἐπλησίασε και μοι ὑπέδειξε διαταγὴν ἵνα παρουσιασθῶ πάραυτα εἰς τὴν Ἀστυνομίαν. Ἐκολούθησα τὸν ἀξιωματικὸν ἐνῶ νεανίαί τινὲς συνηθροισμένοι εἰς τὸ καφερεῖον και ἀντιληφθέντες τοῦ γεγονότος, ἤρξαντο ψάλλοντες ἰταλικὸν τι ἄσμα ὅπερ, ὡς μοι εἶπον, σημαίνει «Συνωμοτεῖτε καθ' ἡμῶν, Κύριε!!»

Ὁ ἀξιωματικὸς Κόκκινος ἤκουσε τὸ ἄσμα και ἐστράφη ἀγρίως πρὸς τοὺς νεανίας. Ἐκτιμήσας ὅμως ὅτι ἦσαν πολλοὶ και ἦτο ἀνίσχυρος κατ' αὐτῶν, εἰς οὗτος και ἀσπλος, ἠκέσθη νὰ με ἀρπάσῃ ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Τοῦτο ἐνεθάρρυνε τοὺς νέους, οἵτινες ἤρξαντο προκαλοῦντες με ν' ἀρνηθῶ νὰ παρακολουθῆσω τὸν ἀξιωματικὸν ἀλλ' ἐγὼ ὑπήκουσα και διηρμήνθημεν πρὸς τὴν ἀστυνομικὴν διεύθυνσιν, ὅπου ἔμαθον ὅτι ἐπρόκειτο ν' ἀνακριθῶ διὰ τὸ ἐπεισόδιον τῆς 13 Ἰουνίου.

Μόλις ἐν τούτοις εἶχον εἰσαχθῆ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀστυνόμου, διαγγελεὺς φθὰς τὴν στιγμήν ἐκείνην, ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ Βασίλισσα μ' ἐξίτη εἰς τ' Ἀνάκτορα. Ὁ τρόπος τῆς προσκλήσεως ταύτης οὐδὲ φυσικὸς οὐδὲ τακτικὸς εἶναι. Δέον ὅμως νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦν ἀνώμαλος λίαν και τὰ ἦττον βεβαίως ἔκτροπα δὲν ἦσαν ἐκεῖνα ἀτινα προήρχοντο ἐκ τῶν ἀνακτόρων. Ἡ ἀστυνομία προέβη εἰς ἀπόλυσιν μου ἀφ' οὗ συνετάχθη ἐγγραφὸν τι ὅπερ ὑπέγραψα, ἐν ᾧ συντόμως και δι' ὕφους ξηροῦ ἐξετίθεντο τὰ τῆς συλλήψεώς μου, και ὅπερ, ὡς ἐ πληροφορήθη ἀργότερον, ἐπεδόθη τῇ Βασίλισσῃ.

Ἐκολούθησα τὸν εἰσαγγελέα, φέροντά με εἰς τὸ Παλάτιον. Ἦτο ἤδη ἡ ἑνδεκάτη πρὸ μεσημβρίας και ὅμως ἀσυνήθης τις κίνησις ἐπεκράτει εἰς τὰς ὁδοὺς καθ' ὅτι εἶχεν ἀφ' ἑσπέρας

γνωσθῆ ὅτι εἰς τὰς Θήβας οἱ Ἀποστολόπουλοι ἐκάλεσαν τὸν λαὸν εἰς μεγάλην συνάθροισιν ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἀνέμενεν ἐναγωνίως ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, φοβούμενος ὅτι και ἐκεῖ ὁ στρατὸς ἤθελε διαπράξει ὅτι και ἐν Ἀθήναις πρὸ τινων ἐβδομάδων. Ὁ διαγγελεὺς ἰδὼν τὴν κίνησιν ταύτην, μὲ ἀφῆκε και προὐχώρησε δραμαίως, ἐγὼ δὲ ἀποφεύγων τὰς συναντήσεις και σύννοους ἤδη και σκεπτικὸς ἠκολούθουν τὸν δρόμον μου... Εἰς τ' Ἀνάκτορα ὁ Χατζη-Πέτρος ἦλθεν εἰς συνάντησίν μου, μετ' αὐτοῦ δὲ εἶδα και τὸν νεαρὸν Γρίβαν και τὸν Δόστην. Οἱ δύο τελευταῖοι ὅμως δὲν μ' ἐπλησίασαν κἄν και μόλις ψυχρὸν τινα χαιρετισμὸν ἀλληλεδώκαμεν.

Ἡ βασίλισσα μ' ἐδέχθη εἰς τὸ μικρὸν γραφεῖον τῆς. Εἰσηρχόμην ἤδη ἐγὼ διὰ τῆς μιᾶς θύρας ὅτε ἐκείνη εἰσηλθε διὰ τῆς ἄλλης. Μὲ κατεμέτρησε διὰ τοῦ βλέμματος και ἐνόμισα ὅτι δὲν διέλαθέ με μικρὰ τις ἔκφρασις δυσανεσκείας ἧτις ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς. Ἐν τούτοις προὐχώρησε πρὸς ἐμὲ και μοι ἔτεινε τὴν χεῖρα ἣν προσκλίνας ἠσπάσθη. Τὸ πρόσωπον τῆς Βασιλίσσης ἠθρίασε και:

— Ἐπὶ τέλους, σὰς βλέπω, κύριε, εἶπε. Πρὸ πολλοῦ ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἐζητούσατε νὰ μᾶς ἴδητε.

— Εἶναι ἀλήθεια, κυρία, εἶπον..

Ἡ βασίλισσα μὲ διέκοψε μὲ ἀπαστράπτοντας ὀφθαλμούς.

— Πῶς; κυρία μόνον;

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη, ἀν θέλετε, και τοι νομίζω ὅτι οὐδὲν προσθέτω διὰ τοῦ τίτλου. Εἶναι ἀλήθεια λοιπόν, ὅτι και ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ παρουσιασθῶ πρὸ τῆς Μεγαλειότητός σας ἀλλὰ...

— Σὰς ἐνωῶ, εἶπεν ἡ Βασίλισσα, δὲν ἠθέλατε νὰ ζητήσητε παρουσίαςιν. Εἶσθε και σεῖς ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μᾶς νομίζουν ξένους εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Και ἡμῶς και ἡμεῖς, κύριε, τὸν ἀγαπῶμεν αὐτὸν τὸν τόπον ὡς τὸν ἀγαπάτε και σεῖς και ἀν οἱ πατέρες σας και σεῖς ἀκόμη ἐχύσατε τὸ αἷμα σας, δώσατε και εἰς ἡμᾶς αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν και νὰ ἴδητε ἀν θὰ τὸ κάμωμεν. Εἶσθε ὅμως και σεῖς ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες ἀντιπολιτεύεσθε τὸν βασιλέα και συνωμοτεῖτε κατ' αὐτοῦ... Δὲν ἀπαντᾶτε;

— Τὸ ἀνεκοινώσατε ἤδη ὡς γεγονὸς, Μεγαλειοτάτη, και δὲν τολμῶ ν' ἀρνηθῶ ὅτι χαιρετηρίζετε ὡς συνωμοσίαν κατὰ τοῦ θρόνου και ὅπερ ἡμεῖς θεωροῦμεν ὡς συνωμοσίαν κατὰ τοῦ καθεστώτος.

— Ὅχι, συνωμοτεῖτε κατὰ τοῦ βασιλέως και ἐμοῦ. Προχθὲς συνέλαβαν τινὰς ἐξ ὑμῶν ψάλλοντας ἐν βδελυρὸν ἄσμα «Ὁ βαναρέζος». Δὲν εἶναι ξένος ὁ Ὀθων και δὲν εἶμαι ἐγὼ ξένη. Ἐξελέξατε βουλευτὰς τοὺς λαλητὰς τῶν τριῶν και προσπαθεῖτε νὰ ἐξερεθίσθητε τὸν λαὸν ἐναντίον μας. Ἄλλὰ σεῖς, κύριε, εἶσθε Κρής, δὲν εἶσθε ἀπ' ἐδῶ. Τί ἐκάμαμεν ἡμεῖς διὰ τὴν Κρήτην; Λησιμονεῖτε ὅτι ἐγὼ ἡ ἴδια ἔδωκα χρήματα διὰ τοὺς πρόσφυγας σας, λησιμονεῖτε ὅτι ἔχω ἐδῶ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦτο ὀλόκληρον ἀλληλογραφίαν ἐργασίας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς νήσου ὑμῶν... Τί θέλετε ἐγὼ νὰ κάμω διὰ τὰς ἐκλογὰς σας και πῶς νομίζετε ὅτι ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ἐπεμβῆ; Φωνασκεῖτε εἰς τὰς ὁδοὺς και ἀποφεύγετε νὰ ἔλθητε ἐδῶ διὰ νὰ ὑποδείξητε ὅτι νομίζετε καλὸν ὑπὲρ τοῦ τόπου.

— Δὲν ἐρχόμεθα, εἶπον τότε ἐγὼ, διότι μᾶς ἐκλείσατε τὴν αὐλήν· δὲν ἐρχόμεθα διότι τὰ ὄργανά σας μᾶς ἐπετέθησαν εἰς τὸ θέατρον. Βαρύνετε τὸν ζυγὸν σας ἐπὶ τοῦ λαοῦ και φαντάζομαι ὅτι τοιαύτη τις κατάστασις ἐγέννησε τὸν Ἀρμόδιον και τὸν Ἀριστογείτονα.

— Εἶσαι ἀνευλαβής, κύριε, εἶπεν ἡ βασίλισσα και κατέπεσεν ἐπὶ τινος ἀνακλίντρου κλαίονσα.

Ὅταν μετὰ τινα λεπτὰ συνῆλθε μοι ἔδειξεν ἐν κάθισμα και μοι εἶπε ἰσταμένη ὀρθία ἐνώπιόν μου.

— Γνωρίζετε ὅτι μόνον δι' αὐτὸ ὅπερ εἶπατε ἠδυνάμην νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων.

— Τὸ γνωρίζω και εἶμαι ἑτοιμος νὰ τὸ ἐπαναλάβω ἐν ἀνάγκῃ, κυρία.

Ἡ βασίλισσα ἀντὶ νὰ ἐξαγριωθῆ πλειότερον, ἐπραῦνθη.

— Και ὅμως, εἶπε μετὰ πικρίας, ἀγνοεῖτε τί κακούργημα τεταίνουσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος οἱ νέοι σας Ἀρμόδιοι και οἱ Ἀριστογείτονες. Προβλέπω ζοφερὸν τὸ μέλλον ἐμοῦ και τοῦ βασιλέως. Ὑποθέτω ὅτι θὰ μᾶς φονεύσθη. Θὰ φονεύσθη ὅμως τοὺς τελευταίους Ἑλληνας ἀφ' οἵτι ὑμεῖς φαντάζεσθε. Ὅταν μού ἀνήγγειλαν τὴν συμπλοκὴν τῶν Θηβῶν, ἔκλαυσα ὡς παιδίον, διότι ἐφρονεῦθησαν κατ' αὐτὴν τόσος συμπατριῶται μου Ἑλληνας. Ὅταν ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἀνήγγειλε τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεώς του διὰ τὴν Κύπρον και διὰ τὴν Κρήτην, ἐγὼ συνεκράτησα τὸν βασιλέα ἀπὸ τοῦ ν' ἀπαντήσῃ σκαϊότατα κατὰ τοῦ ξένου ἀντιπροσώπου. Ὅταν ἦλθεν ὁ Κολοκοτρώνης διὰ νὰ μᾶς ὑβρίσῃ εἰς τ' Ἀνάκτορα,

Έκπαια και ησπιάσθην τὸν πολεμιστήν. Καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ βασιλεὺς μὴ ἀνήγγειλε τὴν τολμηροτάτην του ἀπόφασιν νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ νὰ ἐξεγείρη ἐπανάστασιν, ἐγὼ διέγραψα τὰς λεπτομερείας τοῦ μεγάλου σχεδίου του. Θέλετε ὅλοι νὰ κάμετε τὸν πατριώτην. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὅλοι εἶσθε τοιοῦτοι. Ἄλλ' ἡμεῖς διατὶ δὲν εἶμεθα πατριῶται, ἡμεῖς τῶν ὁποίων ἡ δόξα καὶ ὁ πόθος εἶναι ἡ δόξα καὶ οἱ πόθοι τῆς Ἑλλάδος; Ὡ! ἐπειθύμουν νὰ σὰς βλέπω συγχάκας. Ἐπειθύμουν νὰ συνεργασθῶμεν πλειότερον στενωῶς. Θὰ ἐξετιμάτε τότε ὅτι, ἀντὶ νὰ καταγίνωμαι εἰς τὴν πολιτικὴν ὡς με κατηγοροῦσιν εἰς τὰς τριόδους τῶν Ἀθηνῶν, ὑποδαυλίζω ὡς εἶναι καθήκον εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὴν βασίλισσαν, πᾶσαν ὥραίαν σκέψιν τοῦ βασιλέως καὶ ἀδξάνω τὰς ἀκάνθας αἰτινες ἀποκλείουσι τὸν δρόμον του, μόνον διότι ἐνισχύω τὰ τολμηρὰ σχέδιά του.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΦΑΘΟΣ. Τέλος πάντων τὸ ἔγκλημα εἶνε ἡ ἀναπλαστικότερα δύναμις τοῦ κόσμου. Ἡ κλοπὴ εἶνε ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις κατὰ τῆς παλαιότητος τῶν πραγμάτων καὶ διαρκῆς δύναμις ἀνανεώσεως. Ἄν ἔλειπεν ἡ λωποδυσία, τὸ εμπόριον δὲν θὰ εἶχε ζωὴν. Ἄν ἔλειπεν ὁ εμπρησμός, αἱ Ἀθηναίαι θὰ εἶχον πολὺ γελοῖαν οἰκοδομίαν. Σήμερον θαυμάζομεν τὰς οἰκοδομὰς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ δὲν σκεπτόμεθα ὅτι διὰ νὰ ἐμφανισθῇ τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ρυθμῶν καὶ τὰ συγκολλητὰ ἕψη τῶν σπιτιῶν τὰ ὁποῖα φράσσουν τὸν ἥλιον ἀπὸ τὰς ὁδοὺς, προὔπηξεν ἕνας εμπρηστής, ἕνας ἀπλοῦς ὑπηρετῆς ἐκδικούμενος τὸν ἀφεντικόν του, ἢ ἕνας καταστηματαρχίσκος οἰκτῶν εἰς τὸν ἀέρα δλόκληρον σαθρόσπιτον διὰ νὰ πάρῃ χρήματα ἀπὸ τὴν ασφαλιστικὴν Ἐταιρείαν. Οἱ ἀνθρωπάκοι αὐτοί, ἡλίθιοι ἢ κακοῦργοι, χυδαῖοι ἢ τρελλοί, εἶνε οἱ πρῶτοι ἐργάται τῆς οἰκοδομικῆς ἀνανεώσεως μιᾶς πόλεως. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀνακηδᾶ ἐμπρὸς μας με

Βεβαιωθῆτε, κύριε, ὅτι δὲν εἶμεθα ξένοι, βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν ἐπιδιώκομεν προσωπικὰ συμφέροντα, βεβαιωθῆτε ὅτι μόνον τῆς Ἑλλάδος τὸ καλὸν μᾶς ὀδηγεῖ ὡς φάρος εἰς τὰς ἐργασίας μας, τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν θὰ προφθάσωμεν οὐδ' ἐγώ, οὐδ' ὁ Ὄθων νὰ ἴδωμεν ὡς ἐπιθυμοῦμεν, διότι φοβοῦμαι ὅτι τὰ προαισθηματὰ μου δὲν θὰ διαφενθῶσι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τρομερὰ βροντῆ ἠκούσθη, διασεύσασα τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων. Ἡ βασίλισσα ἔδραμε πρὸς τὸ παράθυρον, εἶδε τὴν καταγίδα πλησιάζουσαν καὶ ἀνελίθη εἰς δάκρυα. Ὅταν ἐξῆλθον τῶν ἀνακτόρων, δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσω βαθὴν στεναγμόν.

— Εἶναι ἄρα γε, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, εἰλικρινῆς τῆς Βασιλείσεως ἢ συμπεριφορὰ, ἢ πρέπει νὰ ἐπέλθουν ταχύτερον οἱ Ἀρμόδιοι καὶ οἱ Ἀριστογείτονες;

κάποιαν ἀξιώσεως ὑστεροφημίαν ὁ εμπρηστής τῆς οὐκίας Μελά. Ὅταν ἔκαμε τὸν εμπρησμόν καὶ ἐδημιούργησε τὴν Νερωνείαν ἐκείνην φλόγα, αἱ Ἀθηναίαι ἔκλαυσαν τὸν θάνατον τοῦ ὠραιότερου τῶν μεγάρων των, καὶ ἂν ἐνεφανίζετο πούθενά θὰ ἐσχίζετο ἀπὸ τὸ πλῆθος ὅσον γρηγορὰ κομματιαζόνται ἀπὸ τοὺς λευκοὺς οἱ ἐγκληματόντες μαῦροι τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπέρασαν χρόνοι. Ὁ εμπρηστής ἐλησμονήθη εἰς τὸ βάθος τῶν φυλακῶν.

Μίαν ἡμέραν τὸ ἀποκαίδι τῆς ὁδοῦ Αἰώλου ἐμφανίζεται ἀστράπτον εἰς τὸν ἥλιον με ὄλας τὰς ἀρχιτεκτονικὰς χάριτας αἱ ὁποῖαι ἀναδεικνύονται κάτω ἀπὸ σφρανόν, ὡς ὁ ἀττικός. Εἰς τὴν πρόσοψιν λάμπουν τρεῖς λέξεις με χρυσᾶ γράμματα, ὡς χαραγμένα διὰ πυρός. «Ταχυδρομεῖα, τηλέγραφοι, τηλέφωνα.» Καὶ ὁ εμπρηστής τώρα ζητεῖ νὰ τοῦ ἀποδοθῇ τὸ δίκαιον, νομίζω δὲ ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν τίτλων τοὺς ὁποίους εἶνε πιθανὸν νὰ ζητήσῃ εἶνε καὶ ὁ τίτλος τοῦ εὐεργέτου τῆς συγκοινωνίας. Ἐὰν ἦτο βαθύπλουτος ὁμογενῆς, πιθανὸν νὰ τοῦ

ἤρχετο ἡ ἰδέα νὰ κάμῃ βρεφοκομεῖον, νοσοκομεῖον, ἄστυον τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ μέγαρον ταχυδρομεῖον ποτέ. Εἶνε φανερόν ὅτι διὰ νὰ γίνῃ τοιοῦτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐθεωρεῖτο καὶ τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ γίνῃ ἡ σεισμὸς ἢ ἔγκλημα. Ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἀναδημιουργικῶν δυνάμεων ἐπενήργησεν ἡ δευτέρα. Δυστυχῶς δὲν ἔχομεν καὶ κοινὴν ἠφαιστείον πλησίον μας, ἀπαραίτητον στοιχεῖον ἀναμορφώσεως, εἰς πόλιν ὅπου αἱ παλαιαὶ ἰδέαι καὶ τὰ παλαιὰ σπιτία κολλοῦν μίαν φρονὴν καὶ δὲν ξεκολλοῦν πλέον.

Τὰ δημόσια πράγματα με ἐνοχλοῦν πολὺ ὀλίγον καὶ δὲν εἶχα ἀκούσει τὸ σάλπισμα τοῦ πολιτισμοῦ τὸ ὁποῖον ἤγει με τὰς λέξεις «μετακόμισις τοῦ ταχυδρομικοῦ καταστήματος.» Μόλις προχθὲς ἔψωσα τὴν κεφαλὴν καὶ μοῦ ἐκτύπησεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ χρυσογραμμένος τίτλος τὰ γράμματα τοῦ ὁποῖου ἤναπτε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἥλιος, ὡς νὰ ἦσαν φλόγες βόσκουσαι ἀκόμη ἀπὸ τὴν παλαιὰν πυρκαϊάν. Εἶνε, κύριοί μου, μία ἀναγέννησις ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀισθάνεσθε καὶ σεῖς δρόσον βαπτίσματος. Διότι τώρα κάτι ἔχετε περιπλέον. Διότι ἀλλάξατε ἀμέσως ὡς ἄνθρωπος δίδων ἐπιστολήν. Διότι τὸ γράμμα σας δὲν θὰ τὸ γράψετε πλέον ἐπάνω εἰς τᾶβλαν, ἀλλὰ εἰς τραπέζι, καὶ ἀντὶ χαμηλῆς τέντας, μία μεγάλη ὑαλωτὴ στέγη σὰς λούει

με φῶς. Μέσα εἰς τὴν χαρὰν αὐτὴν τοῦ μαγάρου, εἰς τὴν χορταστικὴν ἀρθροίαν τῆς λαμπρότητος τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ χορτάσῃ καὶ νὰ ρυτάνῃ κάθε ρωμῆς, ἀπὸ τοῦ τραπέζιτου μέχρι τοῦ νεοσυλλέκτου ὁ ὁποῖος σκυμμένος εἰς τὰ στιλπνὰ τραπέζια θὰ γράφῃ πρὸς τὴν μητέρα τὰς νοσταλγίας του με τὰ χονδρὰ ἀρβυλοειδῆ γράμματα, μέσα εἰς τὴν ἀρχοντίαν τοῦ νέου ταχυδρομικοῦ μαγάρου γινόμεθα ἀνθρωπινότεροι ὅλοι ὅσοι θὰ περάσωμεν ἀήσυχτοι ἀπὸ τὰς θυρίδας του. Ὁ Ἐρμῆς θὰ καθήσῃ ἐκεῖ διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ὄχι με μαδημένα πτερά. Ἐπὶ τέλους τὰ σφραγισμένα φιλήματα ποῦ στέλλομεν μακρὰν καὶ τὰ σφραγισμένα φιλήματα ποῦ περιμένομεν ἀπὸ μακρὰν, οἱ ἱεροὶ τρόμοι καὶ αἱ μυστικαὶ μας ἀνησυχίαι καὶ αἱ προσδοκίαι μας τὰς ὁποίας συντομεύει ἡ συγκοινωνία, θὰ ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν μίαν ὥραν εἰς ξενῶνα ἡγεμονικώτατον.

Μίαν ἡμέραν — δημιουργῶ ἀπὸ τώρα τὸ ἀνέκδοτον, διότι πάντως θὰ ἐμφανισθῇ κάποτε — μίαν ἡμέραν ὁ ξένος ἐπισκέπτης τῶν Ἀθηνῶν θαυμάζων τὸ μέγαρον τῶν ἑλληνικῶν ταχυδρομείων θὰ ἐρωτήσῃ.

— Ζῆ αὐτὸς ποῦ τὸ ἔκαμε;

— Ζῆ, ἀλλὰ εἶνε εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ ἐμνησμά.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

ΕΡΓΟΝ Γ. ΒΡΟΥΤΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΣΟΥΡΟΣ. Λάτρης του μεγάλου ποιητού του οποίου την εκατονταετηρίδα μεθ' άπαντος του Έθνους αννεορτάζουν εις τό προσεχές τεύχος τὰ „Παναθήναια“, και θαυμαστής του σοφού μαθητού Εκείνου και άπαραμίλλου σχολιαστού της ύψηλης του τέχνης, του συνδέσαντος άναποσάστως τό όνομά του με τό ποιητικόν έργον του έθνικού ψάλτου, του Ιακώβου Πολυλά, ο Γεώργιος Καλοσσούρος άπέθανεν έξαφνα έν τή ξένη, κηδεμών και διδάσκαλος εύγενών Κερκυραίων νέων, σπουδαζόντων έν Γενεύη υπό την πατρικήν του επίβλεψιν και την ποδηγεσίαν του την μετρημένην και προσεκτικήν.

Ανήκων εις την χορείαν των σοφών Επαπνησίων ο μεταφραστής των Τάφων του Φωσκόλου και του Πενδερόντη, ο βαθύς σχολιαστής της μεταφράσεως του Αμλέτου του Πολυλά, μάς δίδει έν τω μικρῷ ποσοτικῶς έργῳ τό όποιον άφίνει δημοσιευμένον, τό μέτρον της φωτεινής του διαυγείας, της αντίληψεώς του της άνετηρεάστου και καθαράς, τας μεγάλας γραμμιάς μιᾶς εργασίας εδανειδύτου και ήρωϊκής, δυνάμεθα να εἴπωμεν, άδιάφορος πρὸς όλους τούς έφημέρους θορυβους και ξένος παντελῶς πρὸς τό περιβάλλον τό άντιποιητικόν και άμερμηνομέριμον. Νομίζει κανείς, έχων ύπ όφιν την εργασίαν του την άπαθή και την σερεάν και την βεβαίαν, την μη διακυμαινομένην ποσῶς, μήτε εις γλωσσικά παραστρατήματα, μήτε εις επικινδύνους τεχνουργίας, ότι ο Γεώργιος Καλοσσούρος δέν έξήλθε ποτέ του σπουδαστηρίου του, δέν άνεξήτησε ποτέ την πηγήν του καθαρού και του διαυγούς, του άληθοῦς και του ώραίου, εις άμφίβολα και θορυβοῦντα κατ'επίφασιν, άλλ' άκινήτοῦντα κατά βάθος ύδατα, καταδικασμένα εις θάνατον και εις σήψιν. . . Τό λατινικόν πνεῦμα, τό όποιον σημερον ζητοῦν έν τή ξένη να τό έξυπνήσουν από μακροετή λήθαργον, έλαμπε μέσα εις την διάνοιάν του ζωηρόν και άκραιόν και πάμφωτον, ακηλίδωτον και ώραϊον, ως τό εύλογητόν φῶς της ήμέρας. Η καθαρά παραγωγική εργασία του, φαινομενικῶς δέν εἶνε ἴσως εκείνη, ήτις μάς δίδει, στενῶς έξεταζομένου του πράγματος, τό δικαίωμα, να έκφραζόμεθα άπεριφράστως περί του Κερκυραίου σοφού, άλλ' άν εδρήνη κανείς την έννοιαν της φιλολογικῆς δράσεως, την συνδέση δέ με την εποχήν μας, μιαν εποχήν, κατά τό πλείστον, ξεφωνητών και παραληρημάτων, άνεργματισμοῦ και δοκησιοφίας, ύβρεων και κοκορευμάτων, θα ἴδῃ ότι αἱ γραμμιά αὐταῖ δέν εἶνε χαριστικά, οὐδ' έπιεικείς, οὐδ' επιπόλαιοι.

Χρειάζεται κανείς να ύμνήσῃ ένθουσιωδῶς την φιλολογικῆν εργασίαν ενός καλλιτέχνου, όποιος ο Καλοσσούρος, να θεωρήσῃ δέ ένθικην άπάλειαν τον θάνατον αὐτοῦ, όμοϊαν της όποιας ύπέστησαν τά νεοελληνικά γράμματα κατά τούς τελευταίους αὐτοῦς χρόνους μόνον με τον θάνατον του Ιακώβου Πολυλά. Αν κανείς μελετήσῃ προσεκτικῶς τό έργον του Γεωργίου Καλοσσούρου, θα ἴδῃ όποια σοφία έκείθεν άπορρέει, όποια παρατηρητικότης, όποια άκριβολογία, ποια μελέτη παρηγάγε την εργασίαν αὐτήν, ποιος ένθουσιασμός, ποια αὐταπάρνησις, ποια έμπνευσις χωρίς να εἶνε δάσκαλος δημοτικιστής, εἶνε άπλοῦς

την φράσιν και άπερίτεχνος, αρχαϊκός την έκφρασιν και άνεπιτήδευτος την σύνθεσιν, γλωσσολόγος χωρίς γλωσσολογικὰς αξιώσεις, άνευ συσπάσεων και άνευ στραγγαλισμῶν.

Εἶνε διαδός, έν τοῖς πλείστοις, του Πολυλά, έλευθερόφρων όμως και αὐτοκέφαλος, έχων ἴδιαν ψυχὴν και ἴδιαν τέχνην.

Την γλώσσαν δέν εξήτησε ποτέ να την υπαγάγῃ εις κανόνας σχολαστικους και περιορισμένους, άγάπῃ, λατρεύει καλήτερα, την δημοτικὴν, όποια εἶνε και εἰρίσκειται, χωρίς αξιώσεις να γίνῃ μάντις αὐτὸς και προφήτης του μέλλοντος.

Τὰ σχόλιά του εις τούς „Τάφους“ του Φωσκόλου και αἱ παρατηρήσεις του εις τον Αμλέτον και ή μελέτη του εις τον Προμηθέα, του Αισχύλου και πάν ἕτι άλλο έγραψεν, εἶνε άνευδεις πιστοποιήσεις των λεγομένων μας.

Από τούς Τάφους του Φωσκόλου άποσπῶμεν όλίγους στίχους· εἶνε κρίμα ότι δέν δυνάμεθα να παραθέσωμεν όλόκληρον την θεϊαν αὐτήν μετάφρασιν.

*Στον ἴσκιον των κυπαρισσιῶν και μέσα τοῖς τάφοις
δροσισμένους με κλάμματα· εἶν' ἴσως του θανάτου
Ο θνητός πλὸς γλυκός; Αν πλὴν για μένα ο ἥλιος
Στὴ γῆ δὲ θάνασιαιήν την ώραία τοῦτη
Από μύρια χορτάρια γενεὰ και ζῶα,
Κ' όταν εμπρός μου με τὰ μύρια τοῖς πλανήτερος
Δὲ θὰ πλέκουν χοροῦς αἱ ὄρες που θὲ νᾶρθουν,
Κι από σὲ γλυκὲ φίλε, δὲ θ' ἀκούσω τό στίχο
Και τὴ λυπητερὴ ἀρμονία που τον κυβέρνα,
Μήτε πλὴν στὴν καρδιά θὰ μοῦ μιλή τὸ πνεῦμα
Των παρθένων Μουσῶν και τῆς Ἀγάπης, μόνη
Παρηγοριάς προὴ στὴν ἄστατη ζωὴ μου,
Τὸ χαλάφρωμα θάνε του χαμοῦ μιὰ πέτρα,
Τὰ κόκκαλά μου να χωρίζῃ από τὰ μύρια
Που στεριάς και πέλαγα παντοῦ σπέρνει ο Χείρος.*

Αλλά και από τον Προμηθέα του δέν δυνάμεθα να μη άντιγράψωμεν τό ύψηλόν παραπόνον του ἴσοθέου ἥρωος, όποϊον τό έβαλεν εις τὰ χεῖλη του ο μέγας Αισχύλος, συμβολίζων οἴανει την άπειρον οδύνην της πασχούσης άνθρωπότητος.

*Ὡ θεῖ αἰθέρα και γοργόφτερες σεῖς αἄρες,
Και ποταμῶν πηγές, και άμέτρητο σύ γέλιο
Των κυμάτων του πόντου, και σύ Γῆ μητέρα,
Και του ἥλιου τον κύκλο π' εἶλα βλεπὴ κρύβω.
Ἴδετε τί θεός από θεούς παθαίνω.
Κοιτάξετε από τί πληγές μου σπαραγμένους
Τὸ μυριόχρονο καιρὸ θὰ μαρτυρήσω.
Τέτοι ο καινούριος άρχηγός των μακαρίων
Αλυσόδεμα εφεῖθεν άπερεο για μένα.
Ἄλλοιά μου, άλλοιά! κι αὐτὸ και τό κακὸ που θάρθῃ
Στενάζω και ροιτῶ, πῶς μιαν ἡμέρα μέλλει
Στὰ βάσανά μου αὐτὰ τό τέλος να χωράξῃ.*

“Όσο ανέβαινε εις τὸ φῶς τῆς ἰδέας, τόσο σοβαρότερα αἰσθάνετο τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς τέχνης του... λέγει ὁ Πολυλάς περὶ τοῦ Σολωμοῦ... τὸ ἴδιον δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ εἰπωμεν περὶ τοῦ Καλοσογούρου... ἀναλογιζόμενοι ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἐκτείνεται παρὰ εἰς μεταφράσεις... εἰς μελέτας, εἰς παρατηρήσεις, εἰς σχόλια... Καὶ πράγματι, ὅσο περισσότερον ἀνέβηκεν ὁ σοφὸς λόγιος εἰς τὸ φῶς τῆς ἰδέας, τόσο περισσότερον ἠσθάνετο τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς τέχνης του... μὴς τέχνης τὴν ὅποιον δὲν ἀφήκε ποτὲ ἀγαλίνωτον, ποτὲ ἀκροσφαλῶς βαινουσαν, ποτὲ ἐπικινδύνως φερομένην, ἀγομένην ποτὲ εἰρήνῃ καὶ ὡς ἔτυχεν.

Ἡ τέχνη του εἶνε διδάσκαλος, ποδηγέτρια, χειραγωγὸς οὕτως εἶπειν, ἀνοίγουσα δρόμους, ἐλευθερονοοῦσα δοίζοντας, ὀδηγοῦσα πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Οὐδεμίαν στενωπὴν ἐννοουμένην παραγωγικὴν ἐργασίαν, παρῆχει ὁμοίαν ἐκδοῦλευσαν ἐκεῖνης, ἣν παρέχει ἡ μεταφραστικὴ ἐργασία τοῦ Καλοσογούρου... ἀν ἀληθευῆ δὲ καὶ τὸ λεγόμενον ὅτι μεταξὺ τῶν χειρογράφων του εὐρίσκεται καὶ πλήρης μετάφρασις τοῦ Δάντε... τότε ἡ ἐκδοῦλευσις ἦν παρῆχει πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀποθανὼν λόγιος, εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνης αἱ ὁποῖαι σπανίως παρέχονται εἰς φουτοζωοῦντα γράμματα.

“Ο κ. Ροντάκης, ὁ φιλοτιμηθεὶς νὰ ἀνατυπώσῃ τὸν Προμηθεῖα Δεσμωτῆν, εἰς τὸ πρῶτον λευκὸν ἐσώφυλλον τοῦ ἀντικτύπου τὸ ὅποιον εἶχε τὴν κωλοσύνην νὰ μοῦ στείλῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, γράφει παρακτικῶς καὶ βαρυσήμιαντος, ἀπεριφράστως:

“Ο Καλοσογούρος ἀπέθανε στίς 21/IV/02 Κυριακῇ 11 1/2 π.μ.

Ἡ ἀσχολίαστος αὐτῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ θανάτου του, δὲν εἶνε τάχα ἐκφραστικώτερα τοῦ ἀτελοῦς αὐτοῦ καὶ προχείρου σημειώματος τὸ ὅποιον ἀμερόνω ἐγὼ τώρα εἰς τὴν μνήμην τοῦ σοφοῦ λογίου:

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Ο ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ, „Πανιώνιος Σύλλογος“ ἦγε πρὸ ἡμερῶν φιλολογικὴν ἐορτήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀνεγνωσθῆ ἡ κρίσις τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ποιητικὸν διαγώνισμα τοῦ Συλλόγου... Ἐκ τῶν 25 σταλεισῶν συλλογῶν ἀξία προσοχῆς ἐκοιθῆσαν τέσσαρες μόνον... Ἐκ τούτων αἱ δύο ἐτηνέθησαν ἀνήκουσαι εἰς τὴν Κορηγίαν Πρεβεζιώτου καὶ τὸν Ζησιμον Σίδηρον, ἐβραβεύθη δὲ ἡ τοῦ Στυλιανοῦ Σεφερῖδου τοῦ ὁποῖου ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος μας τὸν „Τρελλὸν Τραγουδιστὴν“.

Ἰδὼν τὸ μέρος τῆς κρίσεως τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, Ν. Γ. Πολίτου καὶ Α. Προβελεγγίου ἐισηγητοῦ, τὸ ἀφορῶν τὴν βραβευθεῖσαν συλλογὴν:

Ζωηρὰ φαντασία, ἀληθὲς αἰσθημα, γλῶσσα ποιητικὴ καὶ καλὴ ἐκτέλεσις διακρίνουσαν αὐτὴν, δι’ ἧς ἐν γένει διήκει γενναιωτέρα ἀδιαπτώτου ἐντάσεως ποιητικῆ πνοῆ.

Χαρακτηριστικὸν τῆς τρυφερότητος καὶ εὐαισθησίας τοῦ ποιητοῦ εἶναι τὸ δεύτερον τετράστιχον τοῦ πρώτου ποιήματος:

Ἄν μ’ ἔχη πλάσει ἡ φρίσις ποιητῆ
Ὁ νῶς μου, ὁ φροχικός μου νῶς, δὲν ἔξερν
Μὰ ξέρω πῶς πονῶ σὲ κάθε τι,
Ποῦ κλαίει, τραγουτῆται κ’ ὑποφέρει.

Χαρατωμένον εἶνε τὸ ποίημα:

ΜΙΚΡΟ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ

Μικρὸ πουλί μου, πέτα καὶ διάβα, διάβα δάση,
Διάβα βουνά, ἀκρογᾶλια, χωράφια, λαγκαδιές,
Καὶ πῶρε ὅτι κ’ ἂν ἔχη μορφότερο ἴσθην πλάσι
Χλωμάδ ἀπὸ τ’ ἀστέρια, κ’ ἀπ’ τ’ ἄνθη μυρωδιές

Μικρὸ πουλί μου πέτα, νὰ τὰ μαζέψῃς ἀβία,
Τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμπη, τ’ ἀγέρι τοῦ βοῦτου,
Τὴν παρθενιά τοῦ κρινόν, τοῦ ῥόδου τὴ ὀροσοῦλα,
Τῆς ἀνοιξὸς τὰ μύρια, τὸ χρώμα τ’ οὐρανοῦ.

Κι’ ἀπὲ νὰ τὰ ζημιώσῃς, μικρὸ πουλί, μὲ χυρὴ,
Καὶ σὺν Ζημιώσῃς φέλνε τὸν πλειὸ ἄμορφο σκοπὸν
Θὰ πλάσῃς τὴν ἀγάπην μ’ αὐτὸ σου τὸ ζημιῶρι
Καὶ σὺρε νὰ τὴν γιάλλῃς σ’ ἐκεῖνην π’ ἀγαπᾷ.

Ὁραῖον καὶ εὐφράνταστον εἶναι τὸ ποίημα τὸ ἐπιγραφόμενον „Ἡ αἰθία μου“, καθ’ ὃ ὁ ποιητὴς, πᾶς ἔτι καὶ βανακαλιζόμενος διὰ τῶν παραμυθιῶν τῆς μίμης, βλέπει νυσταλέως ζωογονουμένης τὰς διηγήσεις αὐτῆς ἐν τῷ τελευταίῳ σπινθῆρι τοῦ πυραύνου.

Καὶ μεσ’ στὴ αἰθία τὴ ζωντανεμένη
Ἐθώραγα εἶ ἀλλοότιζα θεοῖα
Καὶ τὴν ποδιά τὴ χρυσοκεντημένη
Καὶ τὴν κερὰ τοῦ πύργου τὴν κορμιμένη
Στ’ ἀσῆμια, σὰ διαμάντια, σὰ φλορηῖα.

Καὶ ἀναφωνεῖ μετὰ ποιητικοῦ πάθους:

Ἄ... τί τραγοῦδια θάχα ταυριασμένα,
Τί μουσικῆς θε νάφελνα τρανές,
Τί μάρμαρα θε νάχα σκαλισμένα,
Ἄν εἶχ’ ἀπὸ τὴ σπῖθα ἀνιγραμμένα
Εἰκόνας, θείρα, κόσμοι, φωνές.

Ἀλλὰ εἰς τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὁ ποιητὴς δὲν καταρῥεῖσσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ ὄνειρά του τὰ ποιητικά.

Κ’ ἔτσι κλωσόσασε γρηγορὰ τὰ παιδικαῖα χρόνια,
Χωρὶς σὰ ζελλὴ τῆρορφο τραγοῦδι ν’ ἀνεβῆ
Καὶ τὰ δειρά μου μέινανε μεσ’ τὴν καρδιά μου αἰώνια,
Σὰν μάρμαρα ἀξεοκάλιστα καὶ μουσικῆ βουβῆ.

Καὶ ἀναλάμπει μὲν ἐνίοτε ἐκ τῆς φαντασίας τοῦ πυραύνου ὁ φαιδρὸς σπινθῆρ, δὲν ἐμφανίζονται ὅμως ἐν αὐτῷ πλέον αἱ ὄμοιαι καὶ φοβεραὶ εἰκόνας τῶν παραμυθιῶν, ἀλλὰ τὰ παιδικὰ του ὄνειρα

Χλωμά, σκελετωμένα.

Βλέπει τὴν βασίλισσαν τῶν ὄνειρων του λάμπουσαν καὶ σβίνουσαν μετὰ τοῦ ἐκπνεόντος σπινθῆρος.

Καὶ τὴν κνιτῶ τὴ σπῖθα στοῦ μαγγαλιῶ τὴν ἄκρη
Τὰ μάτια μεσ’ σὸ κλάμμα, τὴν ὄμην σὺν κερὶ
Καὶ φαίνεται ἡ φωτιά τῆς ἀγάπης ἀπ’ τὸ δάκρυ
Μεγάλη, θεριωμένη, πανώρη, ἀστραφτερή.

Μετὰ τὸ ποίημα τοῦτο, τὸ πλήρες δυνάμειος καὶ πάθους, ἔπεται τὸ αἰσθηματικὸν

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

Βλέπω τ’ ἀστέρια, λάμπουν σὰ νηλιά,
Κι’ ὁ νῶς μου φέγει φτερωτὸς σὰ ἔξενε χῶρες,
Ἡ θολωμένη τῶν ματιῶν βροχὴ κινᾷ
Καὶ σ’ ἄπειρο γοργολετοῦνε οἱ ὄρες.

Σὲ μύρια ὄνειρα λαττασιῖα,
Τρελλὴ κ’ ἀκράτητη κινεῖται ἡ φαντασία
Κι’ ὅτι κ’ ἀγάπησα, σὰ μάνια μου μπροστά,
Ἄγορπενῆ σὰν θεοῖα ὀπτασία.

Καὶ ἀνελπίττει, ὅτε μὲν μειδιᾶν, ὅτε δὲ στενάζον τὰ φύλλα τῆς καρδίας του, καὶ ἴσταται αἰφνης ἐνώπιον τῆς πυρρῆς σελίδος

Σ’ αὐτὸ τὸ φύλλο τῆς καρδίας, πῶρε ματώσει ἡ λύπη,
Εἶχα κορμιμένη ὀλόκληρη τῆς νεότητος τὴ φωτιά,
Τῆς πρώτης εἶχ’ ἀγάπης μου τὸ πρῶτον καρδιοχτύπι,
Τὰ πρῶτα τῆς ὄνειρατα, τὴν πρώτη τῆς ματιᾶ
Μὰ παρωμένο φέσημα μεσ’ στὴν καρδιά μου πέρασε
Καὶ τὴν καρδιά μου πάρωσε καὶ τὴν καρδιά μου γέρωσε.

Καὶ μέμφεται τὴν ἀπιστον, ἦτις τοῦ ἐμάρανε τὴν νεότητὰ του. Καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς δὲν θέλει νὰ λησμονήσῃ (τὴν πικραμένη νεότητὰ του), οὔτε τὴν ἀπιστον ἐρωμένην, διότι ἡ νεανικὴ ἡλικία εἶναι καθ’ ἑαυτὴν εὐτυχής, καὶ ὁ παρελθὼν ἔρω, οἷοςδήποτε καὶ ἂν ἦναι, ἀφίρει πάντοτε γλυκεῖαν ἀνάμνησιν, ἢ ὡς ποιητικώτατα ἐκφράζει τοῦτο ὁ ποιητὴς:

Κ’ ἡ πρώτη ἀγάπη, ἂν ἦτανε φαρμακερὸ λουλοῦδι,
Μὴ δὲν ἀφήκε καὶ χρόσὸ σὰ δάχτυλά μου γροῦδι.

Ἐν γένει ὁ ποιητὴς τῆς Συλλογῆς ταύτης φαίνεται κατέχον τὸ ἔργον πῶρ τῆς τέχνης, πλὴν δὲ ὀλίγων ἀτελειῶν, προερχομένων ἐκ ἰνως ἀμελείας περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ στίχου καὶ τῆς μὴ προσηκούσης ἐκλογῆς τῆς ποιητικῆς λέξεως, παρέσχεν ἡμῖν ἀληθῆ ποιήματα.

ΕΛΑΒΙΕ ΔΕ ΜΟΝΤΕΠΕΝ. Μετὰ τὸν Δουβὴν δὲ ἀποφῆσσε ἕνα ἐπιφυλλιογράφον ὅστις ἠττακτόνησεν, ὡς γνωστὸν, ἐξ ἀνίας πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν, ἰδοὺ καὶ ἄλλος τόρρα — βασιλεὺς αὐτὸς τῶν ἐπιφυλλιογράφων τῆς Γαλλίας — ὅστις ἀποθνήσκει εἰς τὴν κλίνην του καὶ πλήρης ἔτων. Πρὸ ἀνεγνωσθέντων τόρρα ἐπιὼν ὁ Σαβιὴ δὲ Μοντεπὲν ἐτροφοδοτεῖ ὄλην τὴν μυθιστοριομανίαν τῶν Γάλλων, ἐπροξένει τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς „Μικρᾶς Εὐρημεσίδος“ καὶ δὲν ἀφίρει ἀνθρώπινον αἰσθημα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ μεταβάλλῃ εἰς ἐκατὸν εἰκόσι πυκνοτυπωμένας ἐπιφυλλιδας καὶ νὰ μὴ ἐκδώσῃ κατὰσιν εἰς τρεῖς μικροτυπωμένους τόμους. Ἐκέρδισεν εἰς τὸ ἔμποριον αὐτὸ χρήματα ἀφθονα καὶ ἀφίρει τόρρα κατὰ τὸν θάνατόν του τρία ἑκατομμύρια.

Τόρρα μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ θανάτου του οἱ Γάλλοι ἔκαμαν περιέοργους ὑπολογισμοὺς ἐπὶ τῆς γονιμότητος του καὶ περὶ αὐτῶν θὰ ἠμύλησαμεν ἄρασιν περὶ τῆς φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός εἶνε δύσκολον νὰ κάμῃ κανεὶς πολὺν λόγον.

Ὁ Μοντεπὲν, λοιπὸν, ἔγραψε ἐκατὸν μυθιστορήματα τὰ ὁποῖα περιέχουν ἐν ὄλῳ εἰκόσι χιλιάδας πρόσωπα καὶ τὰ ὁποῖα πλημμυροῦν πενήτηντο χιλιάδας σελί-

δων. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας περιέχουν τὰ μυθιστορήματα αὐτὰ ἀνέρχονται εἰς τρία ἑκατομμύρια. Τὸ ἀρεσινογράφμα του ἡ „Αρτοπώλις“ ἀπέφειρεν εἰς τὸν μυθιστοριογράφον διακοσίας πενήτηντο χιλιάδας φράσεων ὡς μυθιστορημα καὶ κατόπιν ἑκατὸν ὡς δράμα παρῆθεν εἰς τὰ Ἄμφιγύ. Τὰ ἄλλα του μυθιστορήματα ἀπέφειρον κατὰ μέσον ὄρον ὄγδοῦντο χιλιάδας φράσεων ἐπειδὴ δὲ ἐξεφούργησε δύο κατ’ ἔτος, ἐκέρδιζεν ἑκατὸν πενήτηντο μέχρι διακοσιῶν χιλιάδων φράσεων ἐκ τῶν ἔργων του. Ἡ εἰδικότης τοῦ Μοντεπὲν ἦσαν τὰ αἰσθηματικὰ παθήματα τῶν ἀστών, ὅπως εἰδικότης τοῦ Βουαγοβὲ ἦτο τὰ ἐγκληματικά χροναῖα τῶν Παρισίων καὶ εἰδικότης τοῦ Πονσὼν δὲ Τεράιλ ἡ ἠρωικὴ χαμέρπεια τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἐκτὸς τῆς „Αρτοπώλιδος“ ὁ Σαβιὴ δὲ Μοντεπὲν ἔδωκε καὶ ἐν ἄλλο δραματικὸν ἔργον εἰς τὸ θέατρον ἔχον ὡς συνορατὴν τὸν Ἀλέξανδρον Δουμάν υἱόν, εἶνε δὲ ὅλος αἰνεγματοῦδες πᾶς ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἐδέχθη τοιαύτην ἐπαχθὴ ἐργασίαν. Τὸ ἔργον ἄλλως τε ἀπέτυχε.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟ ΜΗΝΟΣ ΠΕΡΙΠΟΥ παρεστάθη εἰς Πετροῦπολιν τὸ πρῶτον θεατρικὸν ἔργον τοῦ Μαξίμου Γόρκι „Ἡ οἰκογένεια Μπεσεμενόφ“. Ὁ ρωστικὸς τύπος ἔξαιρει τὸ ἔργον τοῦ Ρώσσου μυθιστοριογράφου ὡς ἐκχευλίζον ἀπὸ φῶς καὶ ζωὴν. Τὸ δράμα τοῦ Γόρκι γράφει ὁ κριτικὸς τῆς „Νοβόσσι βασιζέται ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἰδεῶν τῶν τέκνων πρὸς τὰς τῶν γονέων, τῆς νέας γενεᾶς πρὸς τὴν παλαιάν. Ἐπὶ τῆς σκηρῆς ἀντηχεῖ διαρκῶς τὸ φθιαμβευτικὸν ἀσμα τῆς ζωῆς ἐναντι τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ μικροῦ, τοῦ κατὰ συνθήκην, τοῦ περιβάλλοντος ὄλην τὴν ζωὴν μας“ ἐναντι τῶν τεχνητῶν περιτωλοκῶν τοῦ βίου, τῶν ἀνοφελῶν, αἱ ὁποῖα ἐφευρέθησαν καὶ χρησιμεύουν μόνον διὰ νὰ τρομάξουν τὸν πλησίον, ὅπως τρομάζομεν τὰ παιδια μὲ τὸν λύκον.

Τὸ θέμα τῆς μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων διαφορᾶς, δὲν εἶναι νέον διὰ τὴν Ρωσσίαν. Ὁ Ποτέκν, ὁ Ποταπένκο, ὁ Ναυδενόφ τὸ ἐπραγματεύθησαν ἐπὶ τῆς σκηρῆς. Ὁ Γόρκι προσθέτει καὶ αὐτὸς ἕνα λῖθον εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος. Τὰ τέκνα τοῦ Μπεσεμενόφ ἔλαβον κατὸν μόρφωσαν. Ὁ Πέτρος σπουδαστῆς, ἡ Τασιάνα διδασκαλίσις καὶ ὁ Φετὸς υἱὸς Νεῖλος μηχανουργός. Ἡ πνευματικὴ ὑπεροχὴ χωρῖζει τὸν πατέρα ἀπὸ τὰ τέκνα. Ἐπομένως καὶ ἡ ἠθική. Ὁμοῦν διαφορετικὴν γλῶσσαν. Καμία συνεννόσις. Ὁ πατὴρ Μπεσεμενόφ δὲν εἶναι κακὸς εἰς τὸν κύκλον του ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του ὅπως ἡξέρει αὐτὸς νὰ τ’ ἀγαπᾷ, ἀλλὰ αἱ μέριμναί των εἶναι διαφορετικαί, αἱ βλέπει τῶν διαφορετικαί, αἱ σκέψεις των ἀντίθετοι. Τὸ τοιοῦτο θὰ φέρῃ ἀναγκαῖως ρήξιν. Διαρκῶς συγκροοῦνται οἱ νέοι μὲ τοὺς γέροντας. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος καὶ ἡ Τασιάνα προσπαθοῦν ἀκόμη ν’ ἀποφύγουν τὰς συγκρούσεις, ἀλλ’ ὁ Φετὸς υἱός, ὁ Νεῖλος, εἶναι ἀνένδοτος οὔτε πτοεῖται ἀπὸ τὰς ἰδέας τῶν γερόντων, ἀπὸ τὸ „τί θὰ εἶπῃ ὁ κόσμος“. Παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν των ὁ Νεῖλος ἐκλέγει ὡς μνηστὴν του τὴν νέαν ῥάπτριαν Παυλίαν, ἰσχυρὴν καὶ αἰτήν καὶ ἀνένδοτον. Ὁ Πέτρος, ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ Νεῖλου, μνηστεύεται τὴν εὐθυμὴν καὶ ζωηρὴν χήραν Κριβτσόβ. Ἡ Τασιάνα, φρίσεως ἀδύνατος καὶ ἀσταθὸς, δηλητηριάζεται ἐξ ἔρωτος πρὸς τὸν Νεῖλον. Ἐκ τούτων φλίφεις καὶ θρηγὴν εἰς τὴν οἰκογένειαν Μπεσεμενόφ. Αἱ παλαιαὶ βύσεις καταρῥεῖσιν καὶ πίπτει τὸ οἰκοδόμημα.

Ὁ πατὴρ Μπεσεμενόφ δὲν φ’ ἀλλάξῃ βεβαίως. Θὰ ζῆσῃ μὲχρι τέλους, πεπεισμένος ὅτι ἔχει δίκαιον. Ἡ Τασιάνα καὶ ὁ Πέτρος πότε προσκολλῶνται εἰς τὰ παλαιὰ τὰ καταρῥεόντα, πότε ἐναγκαλιζονται ἰσχυρᾶν

και ύψηλὴν δρῶν, ἥτις ὑψώνεται με τοὺς κλάδους τῆς πρὸς τὸν λάμποντα ἥλιον. Δὲν εἶναι τόσον ἀνανδροὶ διὰ τὸ μείνον παρὰ τῷ Μπεσεμενόφ ἀλλ' οὔτε ἀρετὰ θαυραλέοι διὰ τὴν ἀκολούθησιν τὸν Νεῖλον. Ἀποτελοῦν μίαν γενεὴν μεταβατικὴν ἀξίαν νὰ ἐκλείψῃ. Ὁ Νεῖλος, ἰσχυρὸς καὶ ἐλεύθερος, θὰ δώσῃ τὴν νέαν ζωὴν. Αὐτὸς, με τὴν σύντροφόν του Παυλίαν καὶ ἰσως καὶ τὸν αἰδὸν Τερερέφ. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ μέλλοντος. Ἀπὸ τὰ ἐρείπια θ' ἀνατεῖλῃ ζωὴ νέα. Ἡ ἰδέα τοῦ συγγραφέως ἀναδεικνύεται ἰσχυρὰ, φωτεινὴ καὶ πλήρης εἰκόνα. Τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος χωριστὰ, παρουσιάζονται ἀκόμη καθαρώτερα. Καθὲν ἐξ αὐτῶν ζωγραφίζεται με δυνατὰς πινελιὰς χωρὶς ὁ συγγραφεὺς νὰ προσπαθῇ νὰ διαγράψῃ λεπτολογὸς τοὺς χαρακτήρας. Καὶ ὅμως ἡ ἐντύπωση εἶναι καπαληκτικὴ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ζωῆς.

Ἄλλα τὰ πρόσωπα εἶναι ἐνδιαφέροντα.

Ἀκόμη καὶ ὁ Πέτρος καὶ ἡ Τασιάνα, τὰ δύο αὐτὰ ὄντα τὰ ἀσταθῆ, ἀναπορήσιμα, διαψώντα κἀτι νέον, τὰ συνήθως ζωγραφίζομενα ὡρὰ καὶ ἀόριστα, διαγράφονται καθαρά. Ἡ ψυχολογία των εἶναι καταληπτὴ καὶ λογικὴ περισσότερο παρὰ εἰς πάντα ἄλλον συγγραφέα. Ὁ πατὴρ Μπεσεμενόφ, ὁ Νεῖλος, ὁ Τερερέφ τύπος ἀλήτου τοῦ πνεύματος ζωγραφίζονται ὑπὸ τοῦ Γόρκι ἀπαραιμίλλως.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΜΕΤΕΡΛΙΚ. Ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ „Ἔργου“ ἐν Παρισίοις ἐπαίχθη τελευταίως τὸ νεώτερον δραματικὸν ἔργον τοῦ Μέτερλικ ἢ „Μόνα Βάννα“. Ἡ γαλλικὴ κριτικὴ ὠμίλησε ὄχι εὐμενῶς ἀλλὰ ἐνθουσιωδῶς περὶ τοῦ ἔργου το ὁποῖον εἶνε ἰσχυρὸν τὸ ἀριστούργημα τοῦ συγγραφέως τῆς „Πεντακτίσης Μαλέν“ καὶ τοῦ „Τεθαμμένου Ναού“. Ὁ Μέτερλικ εἰς τὸ δράμα αὐτὸ ἐγκατέλειπε ὡς καὶ ὁ ἴδιος λέγει τὴν ἀριστίαν καὶ τὸν μυστικισμόν ὅστις ἐδημιούργησε μίαν ἀτμόσφαιραν ἐμφιλότου περὶ τῶν ἔργων του. Διαφέρουσα οὖν τῆς „Παρεισάκτου“ καὶ τοῦ „Ἐσωτερικοῦ“ ἢ „Μόνα Βάννα“ εἶνε ἔργον ἀνθρώπινον, ἔργον ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν λείπει ἰσως ἐξ ὀλοκλήρου ὁ συμβολισμὸς, τὸ ὁποῖον πλημμυρεῖ τῆς ποίησης, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον θέτει τὰ αἰώνια προβλήματα τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς ζηλοτυπίας, τοῦ ἔρωτος, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ἡ „Μόνα Βάννα“ — Δέσποινα Ἰωάννα — ἔχει ὡς ὑπόθεσιν ἐν ἐπιπέδῳ τοῦ ἀγρίου πολέμου μεταξὺ Πίτζης καὶ Φλωρεντίας, ἠρωὶς του δὲ εἶνε ἡ σύζυγος τοῦ Γουίδου ἀρχόντος τῆς Πίτζης ἢ ὁποῖα προσφέρει τὴν τιμὴν τῆς ὀλοκαύτωμα πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος τῆς.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν καλλονὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὅπου ἐν μέσῳ τῆς ἀγριότητος τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν πολέμων τῆς Ἀναγεννήσεως ἐσπᾶ ἐν ὑπέροχον καὶ ἄλλως ἰδεώδες δράμα ἔρωτος καὶ ζηλοτυπίας.

Τὸ ἔργον ἐπαίχθη ὡς εἶπομεν θαυμασίως ἀπὸ τῆς σκηνης τοῦ „Ἔργου“ καὶ ἡ Γεωργέτα Λεβλάν ἢ ὑποδουλοῦσα τὴν Μόνναν Βάννα ἐπαινεῖται ζωηρῶς.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Μέτερλικ δυνατὰ τις νὰ εἴπῃ ὅτι λαμβάνει νέαν φάσιν με τὴν „Μόνναν Βάνναν“ ἢ ὁποῖα ἐν καὶ στερημένη τῆς καλλομένης ζωῆς τῶν ἔργων τοῦ Ἰγνεν καὶ ἀναστρεφόμενη μᾶλλον εἰς πνευματικὸς καὶ ἀφρημένους κόσμους εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα καὶ τὰ μάλλον καθαρώς φιλολογικὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ σύγχρονον θεάτρον.

Τὰ «Παναθήναια» θὰ δώσουν προσεχῶς τὴν μετάφρασιν τοῦ νεωτάτου αὐτοῦ δραματικῶ ἀριστουργήματος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ο «ΕΡΜΗΣ ; ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. Ἀπὸ ἐβδόμυδος περίου ἐφθάσεν εἰς Ἀθήνας ὁ Γάλλος κ. Ἀνδρέ πρὸς ἐξέτασιν τοῦ χαλκίνου «Ἐρμού» τῶν Ἀντικυθῆρων καὶ καθορισμὸν τῆς ἀπαιτούμενης διὰ τὴν συγκόλλησιν ἐργασίας. Ἡ συγκόλλησις τοῦ ἀγάλματος θ ἀπαιτῆση διάστημα δύο μηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προμηθευθῇ ἐντεῦθεν τὴν πρὸς συγκόλλησιν τοῦ ἔργου ὕλην, ὁ Γάλλος τεχνίτης ἐδήλωσεν, ὅτι ἀφοῦ ἐκπονήσῃ μικρὸν σχέδιον, θ' ἀπέλθῃ εἰς Παρισίους ὅπως προπαρασκευασθῇ τελείως, τὴν ἴην δὲ τοῦ προσεχῶς Σεπτεμβρίου θὰ ἐπανελθῇ ἐνταῦθα ἐφοδιασμένος με τ' ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα θ ἀποτελοῦν ὀλοκλήρον ἐργαστήριον, καὶ θάρχησιν τὴν ἐργασίαν τῆς συγκολλήσεως βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν του, τοὺς ὁποῖους θὰ παραλάβῃ μεθ' αὐτοῦ.

Ἡ συγκόλλησις θὰ γίνῃ ἐσωθεν με στηρίγματα ἐσωτερικὰ, τοῦ ὁποῖου οἰδὲν ἔγχοσ θὰ φαίνεται κατόπιν. Ἐξωτερικῶς δὲν θὰ γίνῃ οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη μεταβολή.

ΖΕΥΣ Πρὶν εἰρεθθῶν καὶ ἐξετασθῶν με τὴν προσοχὴν τὰ νομίσματα τῆς Ἡλίδος τὰ ἐπὶ Ἀδριανῶν κοπέντα, τὰ ὁποῖα παρέχουν ὅσον τὸ δυνατὸν πιστὴν ἰδέαν καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσελεφαντίνου Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τοῦ θρόνου του, τοῦ πολυτίμου, τοῦ δεινῶς ἀντιπροσώπου διὰ χρυσοῦ, πολ-τίμων λίθων, ἐβένου καὶ ἐλέφαντος, ἐνομιζέτο ἐπὶ πολὺ, ὅτι περισσότερο ἀπὸ πᾶν ἄλλο ἀντίτυπον εἰς τὸ θεσπέσιον ἀριστούργημα τοῦ Φειδίου προσήγγιζεν ἢ ἐξ Ὀτρίκοι προτομῆ τοῦ Διὸς. Ἡ περιώνυμος αὐτῆς προτομῆ, τῆς ὁποίας εἰκόνα ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος μας, εὐρίσκειται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ, ἐν Ρώμῃ, ἀνομόσθη δὲ οὗτω ἀπὸ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθη, τὸ Ὀτρίκοι, πολίχην πρὸς βορρᾶν τῆς Ρώμης. Ὅσα πλαστικὰ ἔργα, παριστάνοντα τὸν Δία διεσώθησαν, διατριπτικὰ ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν εἰς τρεῖς κατηγορίας: Εἰς τὴν ἀπεικονίζοντα τὸν Δία ὡς ὑψιστὸν θεὸν ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ καὶ τῇ σοφίᾳ του, εἰς τερπικέρανον καὶ εἰς τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον. Ὁ Ζεὺς τοῦ Ὀτρίκοι δὲν εἶνε οὔτε ὁ ὀπλιμένος διὰ τοῦ κερανοῦ καὶ τῶν ἀστραπῶν καὶ τρέπων εἰς φυγὴν τοὺς δαίμονας τοῦ σκότους, οὐδ' ὁ Μελιχίος Ζεὺς, ὁ θεὸς τῶν φυγάδων καὶ τῶν ἱκετῶν ὁ „φύλαξ τῶν πολυπόνων βροτῶν“ κατὰ τὸν Αἰσχύλον, ἀλλ' ὁ πατὴρ Ζεὺς, ὁ ὑψιστος, ὁ ἀναξ βασιλεὺς, ὁ μῆτωρ ὑπάτος. Ἡ μεγαλοπρεπὴς κεφαλὴ καλύπτεται ἀπὸ πλοσῖαν κόμην καὶ πικρὸν γένειον, ζωηροτάτη δὲ εἶνε τῆς μορφῆς ἢ ἐκφρασις. Ἡ κόμη ἐκπλαστάνει πρὸς ἄνω, κατέχεται δὲ περιτέχνως, κυματοειδῆς εἰς ἰσχυρὰ τῶσα ἐκατέρωθεν. Τὸ γένειον, τὸ ἐπίσης εἰς δύο συμμετρὰ μέρη διηρημένον, περιβάλλει δι' οὐλῶν βοστρύχων τὸν πώγων καὶ τὸ στόμα. Ταῦτα εἶνε σημεῖα ἀνδρικής δυνάμεως καὶ καλλονῆς. Τὸ ὑψηλόν, εὐρὸν καὶ κυρτούμενον μέτωπον δεικνύει ὑπεράνθρωπον δυνάμιν καὶ σοφίαν. Τὰ ἡμίμοικα χεῖλη προσιδῶσαι γλυκεῖαν πραότητα εἰς τὴν μορφῇ, παρέχουσι εἰς αὐτὴν τὴν ἐμνην ἔκφρασιν Θεοῦ ἀκούοντος ἐπεικέως τὰς εὐλαβεῖς παρακλήσεις τῶν θνητῶν. Αἱ ὄφθαλμοὶ σκιάζονται με τὰ ἰσχυρὰ τῶσα τὰν τοὺς βαθεῖς, μετὰ μεγαλείου προσβλέποντας ὀφθαλμοῦς. Ἡ φιλοτέχνησις τῆς κόμης μαρτυρεῖ τέχνην μεταγενεστέρην τῆς τοῦ Φειδίου, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔργον ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ. Μεταξὺ τῶν νέων Ἑλληνικῶν ζωγράφων ἐξέχουσιν θέσιν καταλαμβάνει διὰ τῶν ἔργων του ὁ ἐκ Πάτριος κ. Εὐάγγελος Ἰωαννίδης.

Εἰς τὸ ἔργον του «Χειροτονία Καλογραίας» τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν σήμερον, φαίνεται ὁ μελετητὴς τῶν ἑλληνικῶν χαρακτήρων καὶ ὁ προάγγελος ἔργων φωτεινοτέρων διὰ τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν.

Τὸ διάγραμμα τοῦ κ. Ἰωαννίδου ὀμιλεῖ καὶ ἐκφράζει με ὅλους ἀτομικὸν χαρακτήρα τὴν ἀντίληψιν μιᾶς εὐγενοῦς ψυχῆς ἀπὸ ὅτι ἀγνὸν ἀπέμεινε εἰς τὰ ἦθη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ χρωματισμὸς του εἶνε φυσικὸς καὶ ἁρμονικὸς με τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην ποὺ ἀποστρέφονται τὰ πλήθη καὶ ἀγαποῦν οἱ ἔκλεκτοι.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ἰωαννίδου εἶνε σοβαρὰ καὶ εἰλικρινῆς, ἐγκλείουσα τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ.

Η ΔΕΣΠΟΝΙΣ ΑΣΠΡΙΩΤΟΥ παρεπιδημοῦσα ἀπὸ μνηῶν ἐν Ἀθήναις ἤσχισε νὰ ἐργάζεται τὴν προσωπογραφίαν τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη. Ἢδὴ ἔχει περατώσει τὴν προσωπογραφίαν τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, ἥτις ὑπὸ ἔποψιν καὶ χρωματισμῶ καὶ συνθέσεως δύναιται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν καλλίστων ἔργων τῆς Ἑλληνίδος ζωγράφου.

Ο ΜΑΣ ΚΑΙΓΚΕΡ ἐπεράτωσε τὸ πρόπλασμα τῆς προτομῆς τοῦ Νίτσε. Τὸ ἔργον εἶναι μεγέθους ὑπερφυσικοῦ καὶ πρόκειται νὰ γίνῃ εἰς χαλκὸν ἐν Παρισίοις.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Α ΔΕΛΦΟΙ ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΙ ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ. Ὑπὸ τὸν τίτλον τούτων ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλὴ ὀγκώδης τόμος ὑπὸ τοῦ κ. Ιακώβου Ν. Τομπάζη, περιέχων μέρος τῶν σωζομένων ἐγγράφων παρὰ τοῖς ἀπογόνους Τομπάζη. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα θ' ἀποτελέσουν συμβολὴν τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν καὶ νέων πληροφοριῶν.

ΕΙΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ τοῦ Παρνασοῦ ἀνέγνωσε πρὸ ἡμερῶν ὁ κ. Γ. Φιλάρετος, μελέτην του πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀφορῶσαν τὸν θεσμόν τῶν κοινοτήτων ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ κοινότητες, εἶπεν ὁ κ. Φιλάρετος, ὑπῆρξαν ἀνεκῶθεν τὸ φυτόν τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Εἴν ὑφίσταται Ἑλλάς καὶ Ἑλληνισμὸς, ἀπὸ τῶν Ρωμαίων μέχρι τοῦ Τουρκικῶν κατακτητοῦ, τοῦτο δεύεται εἰς τὰς κοινότητας. Ἡ ἱστορία των ἀρχίζει ἀπὸ τῶν μικρῶν πολιτικῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ διήκει διὰ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, τῶν βυζαντινῶν, τῆς ἐποχῆς τῶν Φράγκων μέχρι τῆς τουρκοκρατίας, ὅποτε ἀπετέλεσαν πλήρες σύστημα αὐτοδιοικησεως τοῦ ἔθνους ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ζυγῶν.

Καὶ ἐξήτασε κατόπιν τὴν ἱστορίαν κοινοτήτων διακριθεῶν ἐπὶ πρωτοφανεῖ συνταραξίῳ ὡς ἡ τῶν Ἀμπελακίων ἐν Θεσσαλίᾳ, ἢ ἐπὶ ἐθνικῇ δράσει ὡς ἡ τῶν Θεσσαλονικέων, ἥτις κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὑπῆρξε πρότυπον αὐτοδιοικουμένης κοινότητος καὶ προτύργιον συγχρόνως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ κατὰ παντὸς ξένου στοιχείου.

Ὁ κ. Φιλάρετος ἐτελείωσε τὴν μελέτην του με θερμοτάτα συγχαρητήρια τοῦ ἀκροατηρίου του.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο κ. Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ἔγραψε μονόπρακτον λιμπρέττο ὅπως τονισθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Λαυράγκα. Εἶναι τὸ τρίτον ἑλληνικὸν λιμπρέττο, τὸ ὁποῖον γράφεται μετὰ τὸν «Υποψήφιον» τοῦ Ρινοπούλου τονισθέντα ὑπὸ τοῦ Σύντα καὶ τοὺς «Ἀδελφοῦς», κείμενον καὶ μουσικῇ τοῦ κ. Λαυράγκα. Κἀτι καλὸν ἐλπίζεται ἀπὸ τὴν συνεργασίαν αὐτὴν τῶν κ. Λαυράγκα καὶ Παπαντωνίου.

Ἡ ὑπόθεσις εἰς ἓνα χωρίο. Τὰ πρόσωπα χωρικοὶ καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἓνας ποιητὴς. Ἀπὸ ὅλας τὰς σκηνὰς καὶ ἀπὸ τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου ἀναδίδεται ὁ ἦμος τῆς φυσιολατρείας. Ἡ δραματικὴ πάθησις τοῦ ἔργου εἰς τὰς ἰσχυρὰς στιγμὰς τῆς εἶνε πνευματικὴ, λόγος διὰ νὰ περιμένωμεν κάποιαν νεοτεριστικὴν μουσικὴν. Ἡ λύσις γίνεται περὶ τὸ ἡλιβασιλεῖμα, εἰς ἐν τραλλὸν πανηγύρι τῶν χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὰ παιδιὰ των, φορτωμένοι κλάδους, ἐφορτίζου κάποιαν ἀπολύτρωσιν τοῦ τόπου των ὑπὸ τοὺς ἦχος τῶν αὐλῶν πλανήτων Αἰτιγγάνων.

Τὰ κύρια πρόσωπα τοῦ χοροῦ, ἀπαρτιζομένου ἐκ χωρικῶν, εἶναι ὁ ὑψίφωνος — ὁ ποιητὴς — ἡ ὑψίφωνος χωρικὴ παρθένος — ὁ βαρύφωνος καὶ ὁ βαθύφωνος.

Τὸ λιμπρέττο εἶναι γραμμένον με τὴν τεχνοτροπίαν τοῦ νεοελληνικοῦ στίχου. Οὗτω ἡ συνίξις, τὴν ὁποῖαν ἦτο ἀδύνατον νὰ προσφέρουν Ἑλληνες αἰδοὶ, εἰσάγεται καὶ εἰς τὴν μουσικὴν προφορὰν.

ΑΛΛΗΔΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ κ. Γ. Βροῦτος, ἐδημοσίευσεν εἰς τινὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν:

Φίλε κ. Κ. Μιχαηλίδη,

Ἀνέγγων μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας τὰς περὶ τοῦ ἀνδοῦντος τοῦ Σολωμοῦ ὑμετέρας κρίσεις. Ὁμολογῶ εὐκρινῶς τὴν ἀγνοίαν μου ὅτι ἡ πατρίς μας ὑπέκρινε τοιοῦτον τεχνοκράτην καὶ διὰ τοῦτο πολὺ ἐλαπθῆν, δὴτὸ δὲν ἔλαβον τὴν πρόνοιαν νὰ σε συμβουλευθῶ κατὰ τὴν ἀντίπασιν τοῦ προπλάσματος.

Γ. Βροῦτος.

Τὸ γράμμα σας με κολακεῖ πολὺ, κύριε Βροῦτε. Ἰδιαιτέρως χωρὶν μου ἐπροξένησε τὸ ὅτι ἐκτιμᾶτε τόσον τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, ὥστε θὰ ἐζητήτε τὴν συμβουλὴν μου κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ προπλάσματος σας. Μολονότι, τί νὰ σὰς πῶ! εἶμαι τῆς ἰδέας ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις αἱ συμβουλὰ δὲν ἀφελούν καὶ πολὺ, διότι εἶναι μᾶλλον ζητήματα ἐμπνεύσεως. Ἡ ἰδικὴ σας ἐμπνευσις φαίνεται νὰ ἦτον ἀτυχῆς. Δύσκολος ὁ δρόμος τῆς τέχνης, βλέπετε. Θεέ μου, τί δύσκολος!

Ἄφ' οὗ ὅμως εἶσθε τόσον καλὸς, θὰ σὰς ἐσυμβούλευα, τώρα τουλάχιστον, κἀτι ἄλλο. Καὶ ἐλπίζω νὰ με ἀκούσετε. Τὸ καλῶδι ἐκείνου τῶν ἀρχήστων, παρὰ τὸ ἀριστερόν ποδὶ τοῦ ἀνδριάντου, ἐν ἡμροφούσατε νὰ τὸ ἀφαιρέσετε κρυφά-κρυφά καμμιὰ νύκτα, πρὶν γίνου τ ἀποκαλυπτήρια, θὰ ἐκάμνετε ἀγιον ἔργον.

Ἄν δὲν ἡμπορεῖτε νὰ τὰ καταφέρετε, τότε σύρετε ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω τὸ μικροῦστομο ἐκείνο σεντόνι, ποὺ περιβάλλει τὸν ἀνδριάντα, καὶ καλύψετε με αὐτὸ τὸ καλῶδι. Ἄν ἦτο δυνατὸν μάλιστα νὰ σκεπάσετε ἐστὶ καὶ ἄλλον τὸν ἀνδριάντα, ἀκόμη καλλίτερον. Νομίζω ὅτι πολὺ θὰ ἐκέρδιζε.

Φιλικάτα

Κ. Μ.

Φιλότεχνον

Τίποτε θραυότερον παρά να σπολλίζωμεν την θραυίαν μας προτείνουσιν με έργα καλλιτεχνικά, τὰ ὅποια μᾶς ἀνοίγουν ζωντανὰς τὰς λαμπρὰς σελίδας τῆς ἱστορίας μας. Νομίζομεν ὅμως κακὸν καὶ ἀναστέλλον τὴν πρόοδον τῆς τέχνης, τὸ νὰ θέλωμεν νὰ στήνωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι κοσμοῦν ἤδη τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Λαμίαν. Διατί νὰ μὴ ἀνοίγωμεν τὸ στάδιον εἰς τοὺς καλλιτέχνας μας πρὸς δημιουργίαν νέων ἔργων, ἀλλὰ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τὰ ἴδια θέτοντες φραγμὸν εἰς τὴν πρωτὴν ἑλληνικὴν τέχνην; Ἄλλοι καλλιτέχνη θὰ παρουσιαζοῦν διαφορετικὰ τὸν Κολοκοτρώνην ἢ τὸν Διάκον. Οὔτε πιστεύομεν με οἰονδήποτε ἔργον νὰ ἐλέγχῃ ἢ τελευταία λέξις τῆς τέχνης. Εἶναι τόσον εὐρεία ἡ σύλληψις αὐτῆς, ὥστε δὲν ἔχομεν κανὲν δικαίωμα νὰ ἡμεῖθα τόσον μονομερεῖς, τόσον ἀποκλειστικοὶ εἰς τὴν ἀναγέννησίν της.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὰ «Παναθήναια» θ' ἀφιερῶσιν τὸ προσεχὲς τεύχος τῆς 31 Μαΐου εἰς τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν Διονύσιον Σολωμὸν. Τὸ τεύχος θὰ περιλαμβάνῃ διάφορα ποιήματα καὶ ἄρθρα ὡς καὶ ἐντυπώσεις καὶ εἰκόνας σχετιζομένας μετὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ.

Τὴν εἰκόνα τοῦ Σολωμοῦ, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν εἰς τὸ προσεχὲς τεύχος, ἐλάβομεν ἐκ παλαιᾶς φωτογραφίας, τὴν ὁποίαν μᾶς παρεχώρησεν ὁ συντελεστὴς μας κ. Κωστής Παλαμᾶς, καὶ ἣτις εἶναι ἢ μᾶλλον πιστὴ σωζομένη εἰκὼν τοῦ ποιητοῦ.

Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου ν' ἀντιπροσωπευθῇ τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὰς ἐν Ζακύνθῳ ἑορτὰς τοῦ Σολωμοῦ.

Ἡ ἐν Ζακύνθῳ κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν ἑορτῶν παρεκάλεσε τὴν Ἐταιρείαν πρὸς παράστασιν ἀρχαίων δραμάτων νὰ διδάξῃ τὴν „Ιφιγένειαν ἐν Ταύροις“ εἰς τὸ νεόδμητον ἐν Ζακύνθῳ θερινὸν θέατρον. Ἡ ἔταιρεία ἀπεδέχθη. Προσεκλήθη ἐπίσης ἡ δεσποινὶς Ἄννα Φραγκοπούλου νὰ μετᾶσῃ τῆς δοθησομένης κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν ἐν Ζακύνθῳ φιλολογικῆς ἐσπερίδος.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς θὰ ἀντιπροσωπευθοῦν καὶ οἱ νεώτεροι δῆμοι τοῦ Κράτους.

Ἀπὸ ἡμερῶν ἤρξατο αἱ ἐργασίαι τῆς ἀναστήλωσεως τοῦ ἐν Φιγαλία ναοῦ τοῦ Ἐπικούριου Ἀπόλλωνος. Τὸ συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐμήνησε 8,000 δραχμὰς διὰ τὴν ἀναστήλωσιν, διατήρησιν τοῦ ναοῦ καὶ ἀνακατασκευῆν τοῦ περιβόλου αὐτοῦ. Ἐπίσης 20,000 διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ Ἐρεχθίδειου.

Αἱ ἐν Λευκάδι ἀνασκευαὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀνακτοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος διεκόπησαν, ἐπαναλαμβάνομεν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Κατὰ ὄρατον ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ἐκ τῶν ἀγώνων τῆς «Φιλίππου Κοινωνίας». Τὸ ὅτι Ἕλλην ἀγωνιστῆς, ὁ Νικόλαος Γεωργαντιάς, δημοδιδάσκαλος, κατέρριψε τὸ ρεκόρ τῆς δισκοβολίας τῶν τελευταίων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τῶν Παρισίων 36.05, ῥίψας τὸν δίσκον εἰς μῆκος 38.04 μέτρων.

Εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος τῶν Παναθηναίων ἐδημοσιεύθη τὸ τέλος τῶν «Παλαιστινείων ἀναμνήσεων» τοῦ κ. Καρολίδου, ἐν ᾧ κατὰ λάθος ἐγγράφη ὅτι ἐπεταὶ συνέχεια.

Ἐξ ἐσπερίδος δοθείσης ἐν Καίρῳ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κ. Σπ. Μαρσοῦκα ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου, ἐσεπράχθησαν 2700 φράγκα, ἀποσταλέντα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπετάθη εἰς τὴν ἔταιρείαν τῆς Γενούης πρὸς ἐξέτασιν τοῦ βιβθοῦ τῶν Ἀντικυθέρων καὶ ἀνέλασιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ θησαυροῦ, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτος· ἐν ἡ ἐξέτασις ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον τότε ἡ Ἐταιρεία θ' ἀποζημιώνεται διὰ τὰς διακίνας τῆς μεταφορᾶς τοῦ μηχανήματος εἰς Ἀντικύθηρα. Τὸ μηχανήμα τοῦτο λειτουργεῖ δι' ἠλεκτρισμοῦ, δύναται δὲ ὁ δῦτης νὰ κατέλθῃ μέχρι βάθους 150 μέτρων καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὸν βυθὸν ἐπὶ δύο καὶ πλέον ὥρας ἐνῷ οἱ Ἕλληνες δύνανται κατέρχονται εἰς 35 μόνον μέτρα καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσι εἰμὴ μόνον ὀλίγα λεπτά.

Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ἐζήτησε τὴν ἀδειαν νὰ κἀμῃ νέας ἀνασκαφὰς ἐν Δήλῳ. Ἡ αἴτησις ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου καὶ αἱ ἐργασίαι ἀρχίζουσιν προσεχῶς.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ ΑΛΗΘΗΣ ΙΘΑΚΗ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ ὑπὸ Νικολάου Κ. Παυλάτου, Φαρμακῆως, (ἔκδοσις Β', Ἀθήναι 1902 τοπογρ. «Κορίνης»)

ΠΡΟΚΡΙΣ Η ΕΡΕΧΘΗΣ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη, τραγωδία εἰς μέρα τρία (1902 Ἀλεξάνδρεια τυπογρ. I. Κ. Λαγουδάκη).

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ Αἰσχίλου, ὑπὸ Γ. Καλοσγοῦρου Ἀθῆναι 1902 σχ. 16ον σελ. 50 φρ. χ. 1).

ΧΕΡΤΣΒΕΡΓ *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος* κατὰ μετάφρασιν Π. Καρολίδου. Τόμος δευτέρος, τεύχος πρῶτον. (Βιβλιοθήκη Μαρσολῆ ἀρ. τεύχ. 168). Ἐν Ἀθήναις, τύπος Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ταξινομήσεως σκοπευτῶν καὶ ἐκτελέσεως σκοπευτικῶν ἀγώνων. Ἐν Ἀθήναις, τύπος Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

Εἰς τὴν ΜΝΗΜΗΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΟΥ ΣΟΦΙΑΣ ὑπὸ Σπυρίδωνος Παγανέλη. Ἐν Ἀθήναις, τύπος Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.